

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1898.

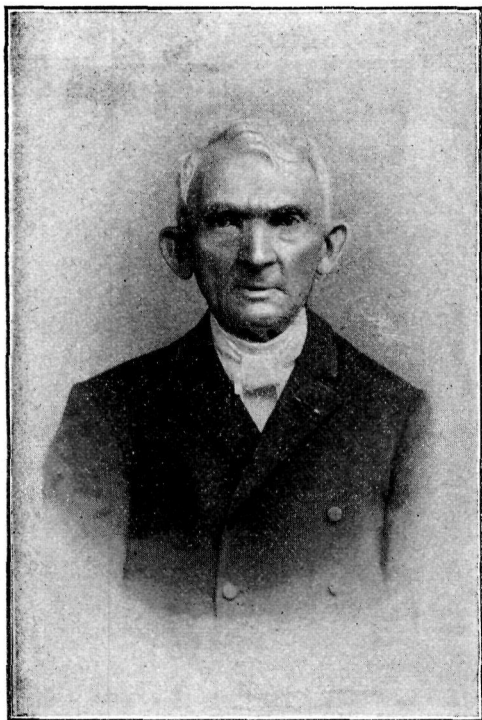
Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryčef serbskeho rjada Sw. Sawy.

Lětnik LI.
Zešiwk I.

(Cyłeho rjada čisło 98.)

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Michał Domaška.

Č A S O P I S
MAČICY SERBSKEJE
1898.

Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryčeť serbskeho rjada Sw. Sawy.

Lětnik LI.

B u d y š i n.
Z nakładom Mačicy Serbskeje.

Kralowska hymna saskich Serbow.

(K jubileju 70 narodninow a 25lětneho kralowanja
J. M. našeho krala Alberta.)

a) Słowa.

Kaž na swěrnym klinje złote hwězki
Módre njebjó kólsa, koleba,
Tak kral pase z hrodu nas a z khěžki
Wšěch a z lubosću nas wohrěwa.
W Twojej miłej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

Rólnik brózdnu pilnje z pluhom drěje,
Rjemjeslnik pjasć spina do spěcha,
Z kupcom wučenc, wumělc čerstwosć wěje
Přez kraj wot kudžerjow do plěcha.
W Twojej mudrej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

Sprawnosć prawo po runosći měri,
Wšítkim k pomocy je zjawny sud;
Zakoń njestroniscy w krutej čěri
Džerži, wobara a wjedže lud.
W Twojej sprawnej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

Kral nas wuči, zo so z njebjes saje
Zbože, bohobojaznosće plód ;
K Božim kaznjam, k Božim službam znaje
Nam za přikład kralowski so ród.
W Twojej dobrej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

Spinać k njebju rucy do modlitwy
Budžemy, hdyž ćežki přińdže čas ;
Za kraj, za trón póńdžemy do bitwy,
Hot'wać khroblým nječam hordy kwas.
W Twojej krutej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

Nadobny Wettinow ród njech Boži
Jandžel žohnuje a pěstoni,
Ludej lubosé njech a swěru množi,
A njech ze rtow wšitkich wuzwoni :
W Twojej swěrnej rucy sakski kraj
Nam dom měra budź a zboža raj!

b) Hudžba.

1. Za jedyn hlós z přewodom piana.

Moderato.

K. A. Kocor.

Canto. *mf* *cr.*

1. Kaž na swěr-nym kli-nje zlo-te hwěž-ki mó-dre
 2. Ról-nik bróz-du pil-nje z pľuhom drě-je, rje-mjesl-
 3. Sprawnosć pra-wo po ru-no-sći mě-ri, wšit-kim
 4. Kral nas wu-či, zo so z nje-bjes sa-je zbo-že
 5. Spi-nać k nje-bju ru-cy do mo-dli-twy bu-dže-
 6. Na-dob-ny Wet-ti-now ród njech Bo-ži jan-džel

Piano. *mf*

cr.

1. nje-bjo koř-sa, ko-le-ba, tak kral
 2. nik pjasć spi-na do spě-cha, z kup-com
 3. k po-mo-cy je zjaw-ny sud; za-koň
 4. bo-ha-bo-jaz-no-sće plód; k Bo-žim
 5. my, hdyž čež-ki přin-dže čas; za kraj,
 6. zoh-nu-je a pě-sto-ni, lu-dej

cr.

1. pa - se z bro-du nas a z khěž - ki wšech a
 2. wu-čenc, wuměle čerstwosé wě - je přez kraj
 3. nje-stro - ni-sey w krutej čě - ri džer - ži,
 4. kaznjam, k Božim službam zna - je nam za
 5. za trón pón-dže-my do bit - wy. Hot' - waé
 6. lu - bosé njech a swě - ru mno - ži, a njech

cr.

1. z lu - bo - séu nas wo - hrě - wa. W Two - jej
 2. wot ku - dže - rjow do plě - cha. W Two - jej
 3. wo - ba - ra a wje - dže lud. W Two - jej
 4. při - kład kra - low - ski so ród. W Two - jej
 5. khroblym mječam hor - dy kwas. W Two - jej
 6. ze rtow wšit - kich wu - zwo - ni: W Two - jej

mf

fr espress.

1. mi - lej ru - cy sak - ski kraj
 2. mu - drej ru - cy sak - ski kraj
 3. sprawnej ru - cy sak - ski kraj
 4. do - brej ru - cy sak - ski kraj
 5. kru - tej ru - cy sak - ski kraj
 6. swérnej ru - cy sak - ski kraj

} nam dom

1—6. mě - ra budź a zbo - ža raj!

2. Dwojhlósny spěw za šulske džěci.

a)

Moderato.

K. A. Kocor.

mfr *cr.*

1. Kaž na swérnym kli - nje zlo - te hwěž - ki mō - dre
 2. Ról - nik bróz - du pil - nje z pľuhom drě - je, rjemjesl -
 3. Sprawnosć pra - wo po ru - no - sći mě - ri, wšit - kim
 4. Kral nas wu - či, zo so z nje - bjes sa - je zbo - že
 5. Spi - nać k nje - bju ru - cy do mo - dli - twy bu - dže -
 6. Na - dob - ny Wet - ti - now ród njech Bo - ži jan - džel

1. nje - bjo koł - sa, ko - le - ba, tak kral pa - se z hrodu nas a
2. nik pjasé spi - na do spécha, z kupcom wučenc, wumělc čerstwosc
3. k po - mo - cy je zjaw - ny sud, za - koń nje - stro - ni - scy w krutej
4. bo - ha - bo - jaz - no - sée plód; k Božim kaznjam, k Božim službam
5. my, hdyž čež - ki přiń - dže čas; za kraj, za trón pón - dže - my do
6. žoh - nu - je a pě - sto - ni, lu - dej lu - bosé njech a swě - ru

1. z khěžki wšech a z lu - bo - séu nas wo - hrě - wa. W Twojej
2. wě - je přez kraj wot ku - dzerjow do plě - cha. W Twojej
3. će - ri dzer - ži, wo - ba - ra a wje - dže lud. W Twojej
4. zna - je nam za při - kład kra - low - ski so ród. W Twojej
5. bit - wy. Hot' - wać khroblym mječam hor - dy kwas. W Twojej
6. mno - ži, a njech ze rtow wšitkich wu - zwo - ni: W Twojej

1. mi - lej }
  2. mu - drej }
  3. sprawněj }
  4. do - brej }
  5. kru - tej }
  6. swěr - nej }
- ru - cy sakski kraj nam dom měřa budž a zbo - ža raj!

b)

3. Štyrihlósny spěw za žónski khor.

Moderato.

K. A. Kocor.

Soprani e Alti.

mf *cr.*

1. Kaž na swěrnym kli-nje zło-te hwěž-ki mó-dre
 2. Ról-nik bróz-du pil-nje z pluhom drě-je, rje-mjesl-
 3. Sprawnosć pra-wo po ru-no-sěi mě-ri, wšit-kim
 4. Kral nas wu-či, zo so z nje-bjes sa-je zbo-že
 5. Spi-nać k nje-bju ru-cy do mo-dli-twy bu-dže-
 6. Na-dob-ny Wet-ti-now ród njech Bo-ži jan-džel

Tenori.
 Bassi.

cr.

1. nje-bjo koł-sa, ko-le-ba, tak kral pa-se z hrodu nas a
 2. nik pjasć spi-na do spěcha, z kupcom wučenc, wumělc čerstwosc
 3. k po-mo-cy je zjaw-ny sud; za-koň nje-stro-ni-sey w krutej
 4. bo-ha-bo-jaz-no-sée plód; k Božim kaznjam, k Božim službam
 5. my, hdyž éež-ki přiň-dže čas; za kraj, za trón pónđzemy do
 6. žoh-nu-je a pě-sto-ni, lu-dej lu-bosć njech a swě-ru

1. z khěžki všech a z lu-bo-sou nas wo-hrě-wa. W Two-jej
 2. wě-je přez kraj wot ku-džerjow do plě-cha. W Two-jej
 3. čě-ri džer-ži, wo-ba-ra a wje-dže lud. W Two-jej
 4. zna-je nam za při-kład kra-low-ski so ród. W Two-jej
 5. bit-wy. Hot'-wać khroblym mječam hordy kwas. W Two-jej
 6. mno-ži, a nječ ze rtow wšitkich wuzwo-ni: W Two-jej

1. mi-lej
 2. mu-drej
 3. sprawněj
 4. do-brej
 5. kru-tej
 6. swěr-nej } ru-cy sak-ski kraj nam dom mě-ra budž a

1-6. zbo-ža raj!

4. Štyrihlósny spëw za mužski khor.

Moderato.

K. A. Kocor.

Tenori.

m. fr

cr.

1. Kaž na swërnym kli-nje zło-te hwěž-ki mó-dre
2. Ról - nik bróz-du pil-nje z pľuhom drě - je, rje-mjesl-
3. Sprawnosć pra-wo po ru - no - sěi mě - ri, wšit-kim
4. Kral nas wu-či, zo so z nje-bjes sa - je zbo-že
5. Spi - nać k njebju ru - cy do mo - dli-twy bu - dže-
6. Na - dob - ny Wet-ti - now ród njech Bo - ži jan-džel

Bassi.

cr.

1. nje - bjo koł - sa, ko - le - ba, tak kral pa - se z hro-du nas a
2. nik pjasć spi-na do spë-cha, z kupeom wučenc, wumělc čerstwosć
3. k po - mo - cy je zjaw - ny sud; za - koň nje-stro - ni - sey w kru - tej
4. bo - ha - bo - jaz - no - sée pľód; k Božim kaznjam, k Božim službam
5. my, hdyž ćež-ki přińdže čas; za kraj, za trón pón - dže - my do
6. žoh - nu - je a pě - sto - ni, lu - dej lu - bosć njech a swě - ru

1. z khězki wšech a z lu - bo - sću nas wo - brě - wa. W Two - jej
 2. wě - je přez kraj wot ku - dže - rjow do plě - cha. W Two - jej
 3. čě - ri džer - ži, wo - ba - ra a wje - dže lud. W Two - jej
 4. zna - je nam za při - kład kra - low - ski so ród. W Two - jej
 5. bit - wy. Hoť wač khrobŕým mječam hordy kwas. W Two - jej
 6. mno - ži, a nječ ze rtow wšitkich wuzwo - ni. W Two - jej

1. mi - lej }
 2. mu - drej }
 3. sprawnej } ru - cy sak - ski kraj nam dom mě - ra budž a
 4. do - brej }
 5. kru - tej }
 6. swěr - nej }

1—6. zboža raj!

Złoty jubilej Maćicy Serbskeje.

Rozprawuje *dr. Ernst Muka.*

I. Krótka rozprawa wo jubileju.

Najstarše a najwažniše serbske towarstwo, naša Maćica Serbska, swjećeše jutry před lětom 20. a 21. hapryla 1897 swój złoty jubilej, swjedzeń swjeho 50lětneho wobstaća a spomožneho skutkowanja mjez Serbami. Zo wo tutym žadnym swjedženju Maćicy Serbskeje w jeje Časopisu rozprawy podamy, mamy za zdobne a nuzne. Tola mamy za najpřihódniše, zo ju po móžnosći krótku podamy, zo tu jenož fakta, statki z tutech swjedžeńskich dnjow zestajamy bjez wjele rozpominanjow a wukhwalowanjow, a to tohodla: 1) dokelž sama khwalba — so derje njepríhodža a njeprísteji — 2) dokelž je dlějša wukhwalowaca rozprawa ze wšelakimi dohladami a wuhladami hnydom po swjedžeńskich dnjach a začiščach spisana hižo w zašłym lětniku „Łužicy“, 1897 čča. 5—8 wočiščana — 3) dokelž so nadźijamy, zo bórzy něchtó wobšěrne stawizny Maćicy Serbskeje*) napisawši tež jubilejski swjedzeń po móžnosći dokładnje wopiše. K tutomu wotpohladej chcemy my tu wšitke twarske kamjenje rjenje hromadu znosyć, zo by potom lohecy móžno było, z nich rjanu pyšnu khěžu zestajeć, a we tym nastupanju budže tuta naša rozprawa dokładniša a wěsćiša hač Łužicyna, kotraž je a měješe być aforistiska a bóle subjektivna. Wosebje pak ma tež naša rozprawa služić k nawědženju tych česćenych sobustawow našeho towarstwa, kotrymž njebě móžno při jubilejskim swjedženju přitonym być.

By-li pak so štó džiwał, zo tutu našu rozprawy wo złotym jubileju hakle lěto po swjedženju wozjewjamy, tomu dawamy k wědženju, zo so njehodžeše ju hižo w druhim zešiwku zašłego (50.) lětnika (čc. 96) wočišćeć, dokelž mějachmy za cyle nuzne, we wonym zešiwku wšitke započane nastawki skónčić, zo njebychmy trjebali w Časopisach druhého poštaleća pokračowanja a

*) Překład stawiznow M. S. z pjera Jak. Šewčika smy podali w jubilejskim spisnu „Zapiski Maćicy Serbskeje w Budyšinje“ (1847—1897) na str. 16—27.

skónčenja z přeněho poistalčca přinošeć. — Při wopisanju swjedźenja pak dźeržmy so swjedźeńskeho rozpisa (programa) złoteho jubileja Maćicy Serbskeje, kajkiž bu sobu wozjewjeny w „Zapiskach M. S., str. 90—94 a tež wosebiće wočišćany a při swjedźenju rozdźěleny.

a) Předsjedzeń, wutoru 20. hapryla 1897.

1. Swjedźeńska skhadźowanka serbskeje studowaceje młodžiny.

Swjedźeńske dny započachu so z nalětnjej skhadźowanku serbskeje studowaceje młodžiny wutoru 20. hapryla dopołdnja na Budyšskej „Třělerni“. Studowacych bě so 14, hosći 11 zešo. Skhadźowanka wotně so po znatym wašnju. Hłowny starši stud. theol. Jurij Hejduška wotewri ju ze spěwom: „Hišće Serbstwo njezhubjene“ a z powitanjom svojich towaršow a hosći. Po rozprawach jednotliwych studentskich towafstwow wo jich dźěławosći a po wuradźenju někotrych namjetow rěčachu zahoriće k studowacej młodžinje, nadźiji našeho naroda, dr. E. Muka — pohonjejo k pilnej dźěławosći a k porjadnosći — kapł. Fr. Žundalek — napominajo k mužskej wutrajnosći w narodnych prócowanjach a k pilnemu studowanju słowjanskich rěčow — prof. Ad. Černý — wabjo k pilnemu citanju staršich serbskich spisacelow a k dospołnemu zeznaću cyłego serbskeho pismowstwa — faraf D. theol. H. Imiš — pohonjejo k wobšěrnemu zeznawanju serbskeje rěče a narodnosće w pućowanjach po cyłym serbskim kraju — a kapłan M. Andricki — namoťwjejo k rozšěrjowanju serbskich knihow a časopisow mjez ludom k wubudźowanju narodneho wědomja a zahorjenja. Skhadźowanka skónči so w 1 hodź. ze spěwom: „Rjana Łužica“.

2. Swjedźeńske posedženja wotrjadow Maćicy Serbskeje.

Wšitke wobstejace wotrjady Maćicy Serbskeje wotměwachu w hosćencu „Liščeje Jamje“ w Budyšinje swjedźeńske posedženja, kotrež wot 2—6 hodźin trajachu. Posedženja wotrjadow nawjedawaše nimo rěčespytneho a hudźbneho dr. E. Muka, kiž běše je tež powołał.

a. W belletristiskim wotrjedže (wotrjedže za zabawne a powučace pismowstwo) přednošeše prof. Adolf Černý wo „postupje a nadawkach serbskeje belletrije“; jeho přednošk je tu pod III, 1 wočišćany. Dokelž bě druhi rozprawnik Jakub Bart zastojnisicy wot posedženja wotdźeržany, wón wo „zaměrach serbskeho basnistwa“ njemóžeše rozprawować. Do skónčenja posedženja wupraji Alfons Parczewski wospjetnu wutrobnu próstwu, zo by so belletristiski wotrjad tež wo wudawanje spisow za džěci starał. Přitomnych bě při posedženju 30 wosobow.

b. Rěčespytny wotrjad. Hdyž bě předsyda wotrjada farař D. theol. H. Imiš posedženje z powitanjom přitomnych, kotrychž bě přez 30, wotewrił, přednošeše dr. Ernst Muka wo „zmylnym nałożowanju časow słowjesa w serbskich spisach“ a podawaše na kóncu k dopokazu nuznoty kruteho kedźbowanja serbskich spisowaćelow na wosebitosće časow serbskeho słowjesa wšelake přikłady wopačneho nałożowanja z našich serbskich časopisow. Přednošk sam je wočišćany pod III, 2. W slědownej rozprawje wo „nałożowanju serbskich zemjepisnych mjenow w serbskich nowinach a časopisach“ žadaše dr. E. Muka, zo bychy wšitcy naši spisowaćeljo wšudže a přeco serbske a to prawe serbske městne a ležownostne mjena, kakež mamy pak w ludowej pak w staršej pismowskej rěči, we swojich spisach nałożowali a to tež za městna a ležownosće z wonkach serbskeju Łužicow a wosebje krajinow, kiž běchu něhdy wot Serbow wobydlene, a wobžaruj, zo so to wot našich spisowaćelow wosebje w našich nowinach přeco njestawa, runjež maju dobru a tunju ručnu knižku k powučanju w „Serbskim zemjepisnym słowničku“ (2. wudawk, Budyšin, 1895), wón na kóncu z nich k wobswětlenju swojeje žadanki cyłu kopičku němских, poněmčenyh a skepsanych městnych mjenow poda. Skónčnje pokazuje farař D. theol. H. Imiš na wšelake phraseologiske (prajidmowske) zmylki někotrych serbskich spisaćelow.

c. Přirodospytny wotrjad. Dokelž běchu so tež někotre hišće žiwe stawy přirodospytneho wotrjada, kiž běše dołho wotpočował, tam zešće, bu tež hnydom swjedźeńske posedženje tu toho wotrjada wotměte. Dr. med. Pětr Dučman z Budyšina přednošeše wo „wážnosći fotografowanja za spóznace

khorosóow“: wobrazy w přirodženej wulkosci dostać, je wosebje wažna, runjež čezka wěc — tohorunja momentne wobrazy, serije wobrazow wo jenej samsnej khorosći. — Wšo to wujasnješe rěčnik z wulkej ličbu fotografijow, kotrež bě sam zhotowił. — Potom bu wotrjad z nowa zarjadowany, a dr. med. Dučman na město njeboćičkeho Rostoka za předsydu přirodospytneho wotrjada wuzwoleny; za nowe sobustawy zapisachu so dr. E. Muka, diakón J. Křižan z Hodžija, kantor Pětr Hila z Khrósćic, kapłan Jak. Nowak z Budyšina, wučer J. Słodeńk z Radworja a kapłan Mikł. Andricki z Ralbic — do hromady sedmjo.

d. W narodopisnym wotrjedze měješe kapłan Mikławš Andricki přednošk wo „spočatkach, postupje a nadawkach serbskeho narodopisa“. Podawamy tu wučah wot přednošerja z jeho přednoška: „Narodopis abo ludopisna wědomosć njeje tak nowa, kaž so z wjetša za to ma. Štož wosebje naš serbski lud nastupa, stoji při kolebicy znowanarodženeho Serbowstwa kniha narodopisna par excellence, monumentalna zběrka Jana Ernsta Smolerja. Wšitcy serbscy wótcincy a spisowaceljo běchu mjenje bóle přeceljo a spěchowarjo narodopisa: Zejleř, Buk, Hórnik, Muka, Černý atd. Systematisicy pak pěstuje so naš narodopis hakle wot njedawna, zo je naš wotrjad založeny. Tutón měješe hnydom w započatku wulke džěło dokonjeć: serbsku narodopisnu wustajeńcu w Drježdžanach přihotować. Z pomocu dowěrnikow a wubjerkownikow je so jemu to sławnje poradziło. Dalše prócowanje narodopisneho wotrjada budže w džěle twarcow wonej serbskeje wustajeńcy pokračować a zběrać a wukhować, štož naš lud před druhimi wuznamjenja a jón wot nich džěli.“ — Potom poda dr. Muka město Adolfa Sommera, kiž běše jako zarjadowar a wuwučowar swjedžeńskeho dźiwadła (hlad. pod 3) zadžěwany do posedženja přińć, rozprawu wo serbskim narodopisnym museju a Alf. Parczewski pohnuwaše k anthropologiskim studijam. — Wot radneje ličby přítomnych bě so 20 za nowych sobustawow narodopisneho wotrjada zapisało.

e. Hudźbny wotrjad. Dokelž předsyda dr. Jurij Pilk khorosće dla přítomny býć njemóžeše, wotewri městopředsyda kantor Pětr Hila z Khrósćic posedženje a rozprawowaše wo prašenju „Kak mohł so ludowy spěw zaso bóle do našeje

młodziny zažiwić?“ W dlějšej žiwej rozmówtje z tutej rozprawu wuwołanej postaji so: 1. zo ma so zběrka narodnych spěwow za lud přihotować — 2. zo maju w nowym wudawku „Spěwneje Radosće“ na město mnohich němskich so serbske ludowe hłosy a spěwy stajíc a zo ma kommissija cyrkwinskih wučerjow k tomu přiškodne hłosy wubrać a zestajeć — 3. zo ma wosebity hižo wuzwoleny komitet (dr. Pilka, prof. Černý, Krawc, Kocor, Fiedleř a Słodeńk) zběrku serbskich rejow za serbskich hercow wubrać a zrjadować. — Potom čitaše so rozprawa dra. Jurija Pilka „wo słowjanskim wašnju předznamjenjenja mjehkeje toniny (molla)“ a postaji so, zo ma serbska hudźba a serbski hudźbnik při dotalnym wašnju předznamjenjenja wostać. Knjez M. Holka, sobustaw Pančičanskeho serbskeho spěwanskeho towarstwa, přeješe sebi wot wotrjada wudawk nowych mužskich chorow za naše spěwanske towarstwa, štož bu jemu přilubjene. Přitomnych při posedženju bě 25 wosobow, z' wjetša sobustawow hudźbneho wotrjada.

f. Delnjołužiski wotrjad. Pismawjedźeř wotrjada kantor H. Jordan z Popoje poda rozprawu wo skutkowanju wotrjada a wo struchłych wobstojenjach w Delnej Łužicy jako scěhach zelhařnych přisłodženjow bywšeho cuzeho duchownskeho zastupnika delnjoserbskeho farskeho města a potom rozdźěli přitomnym hornjoserbskim sobustawam wotrjada, kotrychž bě tam 11, najnowšu wot wotrjada wudatu knižku: „Kristusowe šerpeće a humřeće po ewangelijach zestajane z módlitwami a kjarližami“ (čo. 25).

g. Skónčnje jednaše so wo załoženju „konferency serbskich ewangelskich wučerjow sakskeje Łužicy. Po dlějším rozpominanju naležnosće, kotruž mějachu wšitcy řečnicy za wulcy nuznu serbskim wučerjam a za wulcy spomožnu serbskim ewangelskim šulam, přiwa kantor Smoła z Budestec po namołwjenju wšitkich přitomnych dalše přihotowanske džěła a přilubi, zo so wo bórzowne skónčne dozaloženje hižo dawno žadaneje konferency swěru postara. Jako sobustawy přimołwicu so na kóncu wot hišće přitomnych ewangelskich wučerjow: Bartko, Frejšlak, Hajnik, Pjeh, Smoła, Šudak a Zahrjeńk.

h. Džiwadłowny wotrjad. Tuton měješe so po skónčenju

swjedzeńskeho dźiwadła wječor na „Trělerni“ załožić, k tomu pak njeje tehdy došlo, tola so nadźijamy, zo so tež tutón dla wuwieća našeho dźiwadłowstwa a dźiwadłowneho pismowstwa wěsće nuzny wotrjad bórzy při Maćicy załoži.

3. Swjedzeńske dźiwadło.

Wječor w 7 hodź. běše swjedzeńske dźiwadło na „Trělerni“ wot Budyšskej serbskeje „Bjesady“ přihotowane a wot jeje sobustawow wuwjédzene. Hraty bu a to z cyła přeni króć J. Barta-Čišinskeho přenjozny wótčinski dramát „Na Hrodźišću“ wot knjenjow Smolerjoweje (*Lada*) a Ramšoweje (*wěšćerka*), knježny Kralec (*Milena*) a knjezow Pawlika II. (*Miliduch*), Sommera (*Wjeleslaw*), Pjecha (*Bróimil*), Stodeńka (*Měrnus* a *Zaboj*), Smolerja (*Měrko*), Wjeraba (*Trunglo*), Rječki (*Wójwit*), Zmija (*Ludoměr*) a Krušwicy (*Brunmuot*). Zarjadowanje dźiwadła (régiju) měješe Adolf Sommer a napowědař (souffleur) bě Ota Wićaz. Do dźiwadła bu wot knježny Zahrjeńkec z Budyšina swjedzeński prolog Jana Radyserba-Wjele přednjeseny (hlad. pod IV, 1).

4. Swjedzeński bal.

Po dźiwadle bě za wšitkich přitomnych sobustawow „Bjesady“ a „Maćicy“ a jich hosći pyšny bal, kiž bu po starym wašnju Kocorowej „Serbskej Meju“ zahajeny a husćišo ze „Serbskej Reju“ překrasnjeny.

b) Jubilejski dzeń, srjedu 21. hapryla.

1. Skutk dźakownosće a česćowanja.

Na swjedzeńskim dnju rano wopytachu mnozy Serbja a hosće Maćicy Serbskeje na pohrjebniščach Budyšskich rowy našich wótčincow a čestnych sobustawow Maćicy Serbskeje. Serbscy studenci, stawy serbskeje studowaceje młodžiny, přijědžechu na te pohrjebnišća a položichu na rowy pyšne wěncy ze zwjaznicami w serbskich barbach: J. E. Smolerjej na Hrodźišku, Michaľej Hórnikkej na Mikławsku a Bohuwěrej Pfulej na Tuchorju. Běše to rjane wopokazmo česćowanja našich sławnych mužow, kotřiž su swoje žiwjenje swojemu narodej poswjećili byli.

2. Swjedžeńska hłowna zhromadźizna.

Hdyž běše na swjedžeńskim dnju dopołdnja „Twardski Wu-
bjerk“ krótke posedzenje a wuradźowanje poměł, wotby so swja-
točna hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje na Budyšskej
„Třělerni“, hdžež bu tež „Maćica Serbska“ před 50 lětami
założena a přenja jeje hłowna zhromadźizna (kaž tež mnohe slědo-
wace) wotměta. Naši jubilarowje a wótcowje w pyšnych wozach
na „Třělernju“ přijědžeču a buchu tam wočakowani a witani
wot mnohich swjedžeńskich hosći, starych a młodych, ze wšěch
stawow a powoňanjow. W rjenje wupyšnym wulkim salu běše
dołhi rjad blidow z běłymi rubami přikrytych pódkowojće zesta-
jany, a zezady čestnych sydłow předsydstwa stoješe w hajku pal-
mow busta našeho lubowaneho krala Alberta. Hdyž běchu so
wšitecy za blida zesydali, wotewri městopředsyda faraň J. Jakub-
Njeswačidlski swjedžeńsku zhromadźiznu w $\frac{1}{2}$ 11 hodź. a wunjese
našemu krajnemu wótczej J. M. kralej Albertej zahoritu sławu,
kotraž bu wot wšitkich přítomnych ze zahorjenym wothłosom
přijata. Na to spěwachu někotři naši wučerjo štworospěw „Rjana
Łužica“ a městopředsyda přimnywši so tuteju přenjeju słowow
krasneho spěwa našeho H. Zejlerja witaše přítomnych swjedžeń-
skich hosći w dlějšej pyšnej a zahoritej řeči, kotruž tu pod II, 1
wočišćimy. Dale čitaše wón dopis předsydy Maćicy Serbskeje,
kanonika scholastika Jurija Łusčanskeho, kiž w Romje přeby-
wajo na jubilejskim swjedženju so njemóžeše wobdźělić. Dopis
ma tele słowa:

Sławnej Maćicy Serbskeje
přeju k Jeje 50lětnemu jubilej z wótčinskej wutrobu, zo by
dopominajo so na swjatu zahorjenosć nětko minjenych lět k spo-
moženju swjeho wopušćeneho luda pilnje dale skutkowała a zo
by wosebje nětčiši najwážniši nadawk, twar noweho Maćičneho
domu zbožownje dokonjała, a jako mały jubilejny dar podam, tak
khětre hač so do lubeje wótčiny wróću, 100 hriwnow.*) Strowju

*) Tež druhe sobustawy su Maćicy k jeje złotemu jubileju za jeje
serbski dom do twarskeje pokładnicy zakładne a mjeńše dary wotedaťe
abo pósate, kotraž, drje hižo w 2. zešiwku 50. lětnika (1897) kwitowane,
budža w nowej rozprawje wo serbskim Maćičnym domje z džakom wozje-
wjene; a wot wšitkich tych sobustawow, kotřiž to tehdy zapomnichu abo

wšitkich, kotriž su na swjatočnu jubilejnu zhromadžiznu prišli, wosebje sobustawy předsydstwa a wubjerka, a zwostanu w lubosći svojego serbskeho ludu

W Romje, jutrowničku 1897.

Jurij Łusčanski,
tu khw. předsyda Maćicy Serbskeje.

Potom wustupi čestny sobustaw farań kanonik Jakub Herrmann-Wotrowski a měješe swjedžeńsku rěč poŋnu młodostneho zapala a wohnja (hlad. pod II, 2), kotraž hluboki zaćišć činješe, tak zo wšitecy přítomni jemu přiřtosujo přemoženi wot zahorjenja z nim njeskónčnu hrilotacu „sławu“ našej lubej jubilarcy „Ma-

njemóžachu, nadźijamy so tajkich darow wěsće nětko, hdyž je přenja počojca našeho serbskeho doma tak krasnje — Bohu k česći a Serbam k wužitku — natwarjena. Njeh je jim tola z jasnym wabjacym přiřkladom pobožny skutk našeho čestneho sobustawa A. Parczewského, kiž nam před jubilejom póstá dar z tymle pěknym přisom:

Česěny a luby redaktoro!

Tutón jutrowny tydzień je swjedžeński tydzień serbskeho naroda. Hladajo na položenje zakładneho kamjenja serbskeho domu a na cyły zloty jubilej Serbskeje Maćicy, raduja so wšitecy Serbja a wšitecy přećeljo serbskeho ludu, raduja so nic jenož čí, kiž z čělnymaj wočomaj hladaju na zlotu swjatočnosć Serbowstwa, ale tež čí, kiž w času svojego žiwjenja Serbowstwo lubowachu, nětko pak hižo su do čicheho, wěčneho měra wotešli a z wysokosće hwězdoswětleje domizny na zeńske naležnosće spohladaju.

Ja sym přeswědčeny, zo moja horco lubowana maćerka, kotraž so při svojich kóždolětnych pućowanjach do Karlowych Warow w Budyšinje zadržowaše a rada z wjeselosću zhladowaše na narodne hibanje serbskeho luda, tež nětko w lepšim swěće so raduje ze wšitkimi Serbami a přećelemi Serbowstwa hromadže nad tutym swjedžeńskim jubilejnym dnju Serbskeje Maćicy — a wona so wjeseli, widžo woporniwość serbskich wótěincow a přećelow Serbowstwa za najwadžniši wotpohlad serbskeho narodneho žiwjenja. Ja sym přeswědčeny, zo budže so wona wjeseli, hdyž ja, jeje zawostajeny syn, jej popomham we wozjewjenju jeje džělbraća na jubilejnym swjedženju. Z tutym přeswědčenjom we wutrobje dowolam sebi připóstać 15 hriwnow jako započatk stohriwnowskeho zakładniškeho dara za Maćičny dom w mjenje mojeje horcolubowaneje maćerki, Alexandry Parčewskeje rodzeneje Bajerec.

Nadźijam so, zo tež Serbja a tež družy přećeljo serbskeho ludu wopomnjeće svojich lubyh, kiž su wotešli, požadaju zjednočić z poštálětnym jubilejnym swjedženjom serbskeho naroda.

Kališ, Čichi pjatk 1897.

Alfons Parčewski.

ćicy“ wołachu. Lědma běchu so zmohi zahoritosće trochu zlehnyłe, wustupi seminarski wyšši wučer K. A. Fiedleř a sławješe z rjanym spěwom (hl. pod IV, 2) w mjenje předsydstwa a wubjerka čestnych jubilarow Maćicy Serbskeje, džesačoch po ličbje, kotrychž mjena su wočišćane w swjedźeńskich „Zapiskach“, str. 35; jim dostachu so wšitkim wumjełscy wuhotowane čestne diplomy, a ěi z nich, kotřiž to hišće njeběchu, buchu za čestnych sobustawow Maćicy Serbskeje powyšeni.

Při swjedźeńskej zhromadźiznje a tež pozdžišo při swjedźeńskej hosćinje wudźěleše sobustawam a hosćom redaktor Maćicy Serbskeje dr. Muka nimo najnowšeho zešiwka Časopisa (lětn. 50 zeš. 1; č. 95) swjedźeńske spisy, kotrež bě wón k złotemu jubileju po poručnosći předsydstwa wudał; su to: 1. Zapiski Maćicy Serbskeje w Budyšinje (1847—1897). Zestajał dr. Ernst Muka (Mać. spis. č. 97). — 2. Za wutrobu a dušu. Zběrka basni wot J. Wałtarja a M. Imišoweje (Mać. spis. č. 98). — 3. Serbske Zynki. Basnje Jakuba Čišinskeho. Štwórta zběrka (bjez čisła). — Z wótčinskim spěwom „Nowe Serbstwo“ so swjedźeńska hlowna zhromadźizna skónči.

3. Położenje zakładneho kamjenja k serbskemu Maćičnemu domej.

Z „Třělernje“ podachu so swjedźeńscy hosćo Maćicy do dwora Maćičneje ležownosće na Lubinskich přikopach (Lawskich hrjebjach), hdžež bě hižo syła wóipnych přihladowarjow, mužskich a žónskich, starych a młodych, so zběžała. Ze Serbow běchu tam wšitke stawy zastupjene: wučeni a njewučeni, duchowni, wučerjo, zastojnicy, studenci, burja a džěłačerjo. Hdyž běchu zastupjerjo města Budyšina (kn. měsćanosta dr. Kaeubler z měsćanskeje rady a knježa dr. Rohr, złótnik Boëtius, překupec Miesner, dohladowar dwórnišća Hüttig z měsćanskeho staršistwa) a knježerstwa (kn. wokružny načońnik dr. Hempel) na swjedźeńske městno přibyli, so swjatočnosć z razom 12. hodžiny započa z tym, zo wubjerk našich serbskich wučerjow přenje hrona dwójneho štworospěwa wot našeho basnika Jakuba Čišinskeho k tomu spěsnjeného (hlad. pod IV, 3) zanjese, kiž so rjenje po žołmajacym dworje rozlěhaše a swjatočnu ćišinu wubudži.

Mjez spěwanjom tuteje kantaty bu zakładny kamjeń wot našich čestnych družkow rjenje z kwětkato-zelenymi pletwami wobwěncowany. W rjanej přezjenosći družčachu tu jako zastupnicy našeho serbskeho žónstwa ewangelskich a katholskich stron, Hornjeje a Delnjeje Łužicy w překrasnej narodnej drasće hornjoserbskich ewangelskich, katholsko-serbskich a delnjoserbskich družkow knježny: Marta Zahrjeńkec z Hrodzišća (h.-s. ev.), Marta Gudźic z Hornjeje Kiny (kath.), Hanka Kralec z Budyšina (kath.) a Leńka Jordanoje z Popoje (delnjos. ev.).

Do zakładneho kamjenja samoho, wot předsydy swjedźeńskeho wubjerka*) řečnika Michała Cyža z Budyšina darjeneho, bu w škleńčanej trubjeli nimo poslednich čisłow wšitkich serbskich časopisow položena pomjatna lisčina wot sekretarja M. S. Jak. Skale zestajana tohole wobsaha:

W mjenje najswjećijeje Trojicy Wótca, Syna a Ducha swjateho. Amen.

Maćica Serbska,

přenje towarstwo Łužiskich Serbow, 18. hapyrła 1845 z nastorkom Jana Ernsta Smolerja wot horliwych Serbow w Budyšinje založena, a 7. hapyrła 1847 z přizwolenjom krajskich wyšnosćow dozaložena, je jutry 1897 swój 50lětny jubilej wulcy swjatočnje swjećiła. K dostojnemu wopomnjeću tychle dokonjanych 50 lět narodneho džěła je so na ležownosći Maćicy Serbskeje w Budyšinje, rózka Lawskich hrjebjow a zwonkowneje Lawskeje dróhi, před 25 lětami za Maćicu Serbsku kupjenej, zakładny kamjeń za nowy dom, mnohe lěta přihotowany, swjatočnje položil:

21. hapyrła 1897,

hdyž běše J. M. Albert kral w Sakskej, J. M. Wilhelm II. němski kejžor kral w Pruskej a J. S. Leo XIII. na stole swj. Pětra w Romje.

Do zakładneho kamjenja kładzetej nětčiše předsydstwo a wubjerk mjena hłownych založerjow a njezapomnitych wodźicelow

*) Swjedźeński wubjerk dla zarjadowanja jubilejskeho swjedźenja tworjachu kk.: řečnik Michał Cyž, předsyda; měsčanski wučer Ad. Sommer, městopředsyda; tachantski předař Jakub Šewčik, pismawjedzeř, wučer A. Pjeh, pokladnik; wobsedzeř serbskeje knihičišćernje Marko Smoleř, redaktor (wšitecy z Budyšina) a jako zastupnik serbskeho studentstwa Ota Wićaz, stud. theol. z Khwaćic (hlad. tež „Zapiski M. S.“, str. 2).

Maćicy Serbskeje: Klina, Zejlerja, Smolerja, Pfula, Hórnik, Buka a Jenča. Nad jich swjatym wopomnjećom njech so pozběhuje nowy serbski Maćičny dom Bohu k česći a Serbam k spomoženju!

Předsydstwo Maćicy Serbskeje:

Jurij Jakub, farař w Njeswaćidle,
městopředsyda.

Jakub Skala, Canonicus, farař Našeje Lubeje Knjenje w Budyšinje,
pismawjedźeř.

Wubjerk Maćicy Serbskeje:

D. Hendrich Imiš, farař w Hodźiju,
Čestny předsyda Maćicy Serbskeje.

Hnydom po skónčenju spěwa wustupi naš wóte a čestny předsyda M. S., farař D. theol. H. Imiš z Hodźija, a měješe ze zahorjenosću młodźenca swoju jadriwu swjedźeńsku rěč (hlad. pod II, 3), kotruž wón dźiwajo na přitomnych němskich zastupnikow města a knježerstwa tež němski wospjetowaše. Ze słowami našeho wobľubowanego narodneho basnika a přikładneho wóćinca H. Zejlerja*),

„Trać dyrbi Serbstwo zawostać

A serbska khorhoj zmawować!“

skónči swjedźeński rěčnik swoju rěč a klepny trójcy na zakładny kamjeń. Po nim klepachu dale trójcy na kamjeń po zwučenym wašnju prajicy rjane přeća a hesła po tymle rjedže:

Měsćanosta dr. Kaeubler (němski): W mjenje města Budyšina wołam, hdyž po zwučenym wašnju tři króć na tutón kamjeń klepam: Miłosć Boža a Bože žohnowanje njech wotpočuje nad tutym twarom; lubosć Serbow k serbskej narodnosći zložuj so na dowěru do Boha, dobry počink a lubosć k wótenemu krajej; Serbja a Němcy njech su stajnje přezjednosćiwi w nabožnej mysli a w swěrnej lubosći ke kralej a krajej.

Farař ryćeř Jakub: Swjaty, swjaty, swjaty je Bóh Ze-
baoth, a jeho česć budź naša česć.

Kanonik ryćeř Herrmann: Wšehomócný a miłosćiwy Bóh njech naše spoćinanje ze žohnowanjom přewodźa, dotalnych swěrných přećelow nam zdźerži a nowych njech nam zbudži.

*) Naš Handrij Zejler je přeni wot wšitkich hižo w léće 1869 za serbski Maćičny dom dar a to zakładny dar wot 100 hr. do Maćičneje pokładnicy zapožožil byt.

Kantor em. Bartko: Ja klepam w mjenje jubilarow tři króc w mjenje Božim na tutón zakładny kamjeń.

Faraf em. Rjeda-Bartski: Per aspera ad astra (přez hórkosće k jasności).

Dr. Muka: Bywaj a wostań — srjedzišće našeje serbskeje narodnosće a přisporjenišće našeje lubeje serbsčiny;

Bywaj a wostań — hajownišće dobrych starodawnych wašnjow a křesćanskich počinkow našeho serbskeho ludu;

Bywaj a wostań — wohnišće swěrnejše lubosće łužiskich Serbow k dzědžičnymaj kralowskimaj domomaj, Wettinskemu a Hohenzollernskemu. Amen.

Faraf Mrózak-Budestečanski (jako městopředsyda twarskeho wubjerka): Hdyž knjez dom njetwari, podarmo džělačerjo twarja. Ale, o Knježe, my twarimy tutón dom w twójim mjenje. Žohnuj započatk, žohnuj kónc.

Rěčnik Cyž (w mjenje swjědžeńskeho wubjerka):

Njeh swěra, lubosć, jednota

Dom twari a jón wužiwa!

Kanonik Skala: Tu njeh stajnje knježa serbske počinki: pobožnosć, pokornosć, džěławosć.

Kubler Smoła (w mjenje Towarstwa Serbskich Burow): Bóh daž, zo by cyłe Serbowstwo a wosebje tež serbske burstwo w tutym domje stajnje swoje srjedzišće měło!

Faraf Tešnař (w mjenje Delnjołužičanow): Drugi kámeń njamožo nichten položyć ako jo položony: Jezus Kristus. Bogu k cesći, Serbam k hužytku.

Stud. theol. Šwjela (w mjenje serbskeho studentstwa): *Εἰς οὐρανὸς ἀριστερὸς ἀμύρεσθαι περὶ πάτριος*: najwětša cesć za muža jo: hoplěwaš wóscojsku zemju (Homer, Ilias M, 244).

Architekt Grothe (němski): Tutón twar budź městej Budyšinej pycha, serbskemu narodej wobstajny statok, nam twarcam k čestnemu wopomnjeću. —

Dale klepachu hišće:

Direktor Pohonč z Lipska (w mjenje Lipsčanskich Serbow): Tež w dalokim Lipsku so serbska swěra haji, a z wutrobnej radosću smy džzensniši swjědžen lubeje Maćicy Serbskeje dočakali. Serbske blido w Lipsku přeje, zo by dom nastał srjedzizna

serbskeho žiwjenja a hospoda luba wšitkim swěrnym Serbam, kiž z cuzby hdy lubu domiznu wopytaju. Miły Bóh škituj dom a narod!

Adolf Černý: Duch Smolerja a Hórnika njech knježi
Přec' w Maćičnej tej nowej khěži.

Alfons Parczewski: Maćerna rěč je ze zakładom duchowneho žiwjenja.

Melanja Parczewska: Wótčinska zemja je lubowana maćefka, za kotruž mamy žiwi być a so prócować stajnje.

Professor P. Syrku: přeješe w mjenje wurjadnych sobustawow z wutroby wjele zboža k spočinanju Maćicy Serbskeje (tola po słowje jeho hesło nam bohužel wědome njeje).

Pozběhowaca swjatočnosť so z wuspěwanjom poslednich hrónčkow kantaty Jakuba Čišinskeho (hlad. pod IV, 3) skónči, kaž běše so z přěnimi započala.

5. Swjedžeńska hosćina.

Po rjedže swjatočnosťow scěhowaše popođnju w 3 hodž. swjedžeńska hosćina na „Trělerni“, ke kotrejž běše so bliže sta swjedžeńskich hosći, staršich a mlódsch, mužskich a žónskich, zešlo. Městopředsyda farař ryceř J. Jakub ju wotewriwši wospjet J. M. našeho lubowaneho krala Alberta sławješe. Sława bu ze zahorjenjom přijata a ze spěwanjom sakskeje hymny „Krala Bóh požohnuj“ wot zwukow wojefskeje hudźby přewodžaneje, wobkručena. W dalšim scěhu hosćiny buchu mjez připitkami a sławami hišće tele blidowe spěwy spěwane: 2. Łužica džens wěncy wije (hlad. pod IV, 6); spěw sem. wyš. wuč. K. A. Fiedlerja, k 25lětnemu jubileju M. S. spěsnjeny a k 50lětnemu připrawjeny; — 3. Rjana Łužica (wot H. Zejlerja); — 4. Hdže statok mój (přełožk z českeho wot J. E. Smolerja).

Wjesołu hosćinu a žiwu rozmołwu swjedžeńskich hosći přewodžeše hišće dalši rjad sławow a zjawnych rěčow. Maćičnych jubilarow a z dobom Maćicu jubilařku samu, dokelž justicny radzićel rěčnik Mosak-Kłosopólski, kotremuž běše tuta sława z woprědka přidžělena, při hosćinje přitomny być njemóžeše, sławješe w dlějšej rěči dr. Ernst Muka, a na to kanonik Jakub Skala zemřětych wótčincow a załozerjow Maćicy Klina, Ja-

kuba, Hašku, Zejlerja, Smolerja, Pfula, Hórniku, Buka a dr., wopominaše skónčejo swoje džakne hořdowanje tym, kotřiž su wotešli, ze sławu tym, kotřiž přikhadžeju: našej serbskej wótčinskozmyslenej młodžinje. Dale sławjachu: řečník Michał Cyž stawy předsydstwa a wubjerka Maćicy Serbskeje — tachantski předař Jakub Šewčik naše lube Serbowstwo powšitkownje — farař Kubica přitomnych hosći Maćicy — farař D. Imiš swjedžeński wubjerk — řečník Alfons Parczewski připiješe na lěpši přichod Serbowstwa — farař kanonik Jak. Herrmann wunjese sławu drej. E. Mucy — professor Ad. Černý serbskemu ludej — kapłan Mikł. Andricki Jakubej Čišinskemu, basnikej „Hrodzišća“, přenjeho serbskeho dramata, žadajo bórzowne dokónčenje trilogije „Milec ród“, kotrejež přeni džěl je činohra „Hrodzišćo“ — a skónčenje farař em. Rjeda-Bartski jako něhdyši protykař Maćicy Serbskeje přejo Maćicy dobre wjedro t. j. rjany přichod.

Mjez sławami wobjed překrasnjacymi a mjez huđenjom woješkeje kapały, kotraž tež wšitke blidowe spěwy ze swojej huđzbu přewodžeše, čitachu so postrowjace připisy. D. H. Imiš přednošeše rjany postrowjacy přispěw svojeho towařša wot młodosće, fararja em. M. Domaški (hlad. pod IV, 7), kiž njemóžeše so čělnje kiprosće dla wosobinsecy na swjedženju wjacy wobdžělic a kiž bu bórzy po swjedženju wot nas wotwołany (hlad. jeho nekrolog na kóncu tutoho zešiwka) — Adolf Černý pólski připis ze spytańčkom serbskeje pěsnje wot Serbow přecela Bronisława Grabowskeho (hlad. pod IV, 8) — a dr. E. Muka připisaj kk. J. B. Mučinka*) a dra. A. Vozá-

*) Našej sławnej Maćicy!

Z wutrobu wobžaruju, zo so njemóžu na jubileju sławneje Maćicy, kotruž sym sam sobu załožił, wobdžělic, dokelž je muž staršeje džowki na smjertnym ložu — najmłódša ženjena džowka leži po strašnej operaciji w khorowni, a sam hišće njejsym cyle wot influency wotkhorit.

W duchu budu z Wami a mjez Wami.

Bóh žohnuj Maćicu a jeje skutkowanje! Bóh žohnuj jubilarnych wótčincow! Bóh žohnuj wšitke sobustawy a wšitkich tych, kiž Maćičene džěta zarjaduju a za nju skutkuja!

Bóh žohnuj Maćičny dom a wšitkich, kiž za njón składuju a skutkuja!

rika*). Cyła syła postrowjacych telegramow, kotrež běchu ze wšěch kónčinow wzdžělaneho a našej Maćicy přiřihileneho swěta přiřihadźała a stajnje hišće přiřihadźachu, buchu čitane a ze zahorjenjom witane; jich originale khowaju so w Maćičnym archiwje a jich serbske přełožki, jeli njeběchu hižo same serbske, buchu hižo wočišćane we „Łužicy“, lětn. 1897, čo. 8, str. 91 sll.; tuž wzdawamy so tu wospjetneho wočišćenja.

6. Swjedžeński koncert a kommers.

Swjatočnosće 50lětnych narodninow našej Maćicy Serbskeje skónčichu so srjedu wječor 21. hapryla w Budyšskej „Třělerni“, hdžež běchu so tež započale, na jara pěkne wašnje ze swjedžeńskim koncertom a kommersom. Swjedžeński koncert bu wuwjedzeny wot serbskich mužskich spěwanskich towarstwow z Baćonja, Khrósćic, Pančic, Radworja a Rabic pod nawjedowanjom kk. kantora Hile z Khrósćic, wučerja a hudźbnika B. Krawca z Drježdźan, wučerja Słodeńka z Radworja a kantora Symanka z Baćonja, z podpjerowanjom solistki knježny Elly Hagedornec, koncertneje spěwafki a spěwanskeje wučefki z Drježdźan, a solistow kk. kantorow Hanki-Wjelećanskeho a Hile-Khrósćičanskeho a z orchestralnym přewodom Budyšskeje

Bóh žohnuj wšitkich jubilejskich hosći a cyłe Serbowstwo!
Třikróc sławu přinoša Maćicy a Serbowstwu
W Tunicach, džeń jutrow 1897.

Jan Bohuwěr Mučink, wučer emer.

*) Wysocy česćenemu předsydstwu a wubjerkej
Maćicy Serbskeje!

Połstalětny jubilej wobstaća Maćicy Serbskeje a z tutym zjednočene počóženje zakładneho kamjenja k nowemu Maćicy dostojnemu domej podawa mi jako jednemu z jeje dalokich sobustawow přiležnosć, za dališe žohnowane skutkowanje a rozkčěwanje Maćicy Serbskeje swoje najlěpše přeća pisomnje póstać.

Wužiwajo tutu składnosć dowolam sebi z dohom Wam zdžělić, zo z přiležnosću počóženja zakładneho kamjenja swoje dotalne přinoški k twarej domu na cyłk 100 hr. dopjelnjam.

Prošu, přijmíće wuraz mojeho najpołnišeho česćowanja, z kotrymž so znamjenjam jako Waš

We Wiesbadach, 19. hapr. 1897.

najpodwolniši
Dr. A. Vozárik.

wojeŕskeje kapaly po porjedže přednoškow wozjewjenym w „Swjedžeńskim rozpisu“ (hlad. „Zapiski M. S.“, str. 93 sl.). Přewod orchestra k spěwnym hłosam běše hudźbnik dr. Jurij Pilk z Drježdźan wumjełscy zestajał, a přednošane spěwy běchu z wjetšeho džěla do čista nowotki za serbske spěwanske programy. K powyšanju swjedžeńskeho zahorjenja a k wuznamjenjenju wurjadneho swjedženja přednošeštaj před přnim džělom koncerta faraf Jan Waitaf-Wóslinčanski swój swjedžeński prolog (hlad. pod IV, 4) a před druhim džělom měšč. wučef Adolf Sommer jubilejsku hymnu Jakuba Čišinskeho (hlad. pod IV, 5). Wosebitosć tutoho swjedžeńskeho koncerta přede wšěm wo tom wobsteješe, zo tu bóle hač hewak serbski narodny spěw k česći přińdže a zo buchu k přewodženju přni króc na swěće serbske hudźbne nastroje do wumjełskeho hudźbneho orchestra pak přiwwzate (mjenujcy třitrunate wulke husle a małe huslički) pak z podobnymi nastrojemi we nim zastupjene (tarakawa z obo-u). Zo je so koncert wubjernje radził a wulcysnje spodobal, za to bě jene přiħosowanje. Dokelž bu wón hižo dwójcy (w „Serbskich Nowinach“, 1897, č. 18 a 19, a we „Łužicy“, 1897, č. 8, str. 89 sl.) we wšěch svojich wosebitosćach a krasnosćach nadrobno posudženy a wukhwaleny, móžemy my, na tamnej recensiji pokazujo, so toho tu wzdać Jenož to chcemy tež my tu hišće raz wuzběhnyć, zo so naše proste narodne (ludowe) spěwy we swojej nowej płachćičku najbóle spodobachu a zahoritósć poslucharstwa na najwvyšši skhodźeńk pozběhnychu. To je nimo spěwarjow wosebje zasłužba dra. Jurija Pilka, jich wobdźělarja a zarjadowarja. Hnydom po skónčenju koncerta so swjedžeński kommers přizamkny, kiž bu z rěču wosebje spěwy runje słyšane a jich spěwarjow wukhwalowacej wot dra. phil. E. Muki wotewrjeny a wot dra. iur. E. Herrmanna nawjedowany. Kommers bě jara derje popytany, poħny radostneje zabawy, překrasnjeny z mnohimi narodnymi spěwami a wótčinskimi rěčemi a traješe hač do switanja młodeho dnja.

Tuž skónčamy tu swoju krótku rozprawu z wěrnymi słowami rozprawnika we „Łužicy“: Złoty jubilej Maćicy Serbskeje ze svojimi swjatočnosćemi poda nam a wšemu swětej dopokaz, zo hišće smy — a zawdawk, zo tež budžemy.

II. Jubilejske řeče.

1. Powitanska řeč městopředsydy fararja Jurija Jakuba.

Rjana Łužica, w kajkim stejíš blyšću! Nalěčo wonkach a nutřkach! Nad wocućenej zemju směwa so slóncó, a we wutrobach, wot nalětnjeje mlódnjeje lubosće zahorjenych, zraduje so swěrneho Serbowstwa dobry duch! Pohladaj won do našeje serbskeje Łužicy — hdže je rjeńši kraj? Pohladaj nutř do zhromadźizny tudy so namakaceje — a praj z pozběhnjenej myslu: tute wutroby z lubosću k narodnosći zwjazane, woznamjenjuja krasnosć najrjeńšeho kraja, našeho statoka!

Slyš lubozne zynki jako slěbrokliněny pluskot rěčkow, jako ptačatkow spěwanje w nalěću: serbske spěwy! Z wotkal? Z wašich wutrowow!! — Hlaj, zahony plódné, kiž skićeju khlěb žiwjenja a symjeńtne zornjatka za přichodne časy: serbske wučby we wučernjach a na polu wědomosćow! hdže? we wašich wutrobach!! — Wupřestrěj swoju ruku, ty dótknješ so wažnych skutkow žiwjenja za kraj a lud, za křesćanske a čłowječne zbožo! hdže? započane, wuwjedźene, dokonjane w serbskich wutrobach, w kotrychž su hajene jako w dostojnych bydľach, nađ kotrymiž klinči w čichim šumjenju pobožna rjada dokonjanych wótcow!

Serbske wutroby, wy chceće Maćicy zbožo přeć, maćeřcy w złotym wěncu! Duž was wita, duž was strowi Maćica.

Witajće, kiž sće jeje džěci: mlódzi, z hałožku zeleneje ruty debjeni; a stari — — ně, serbske wutroby njemóža so zestarić, — — potajkim wy, kiž džensa so sobu zeleniće z mlódyimi, ale sebi z dohom šćipaće złote łopješko ze złoteho wěнца maćeřki!

Witajće tež wy, česćeni hosćo z blizka a z daloka, nic cuzbniicy pola nas, ale domjacy přez swěrnú lubosć. Wy chceće nam do wutroby hladać, hač tam namakace swěrne staranje za naš kraj a lud: „Bohu k česći, Serbam k wužitku.“ A my hladamy wam do přećelniwych dušow, a štož my tam widźimy, je džělbraće na našim wjeselu, a štož my tam slyšimy, je wothlós našeho swjedźeńskeho přeća:

„A serbski kraj a khwalba serbskoh' mjena,
 Njeh blyšći so kaž slónco njebjeske,
 A lubosć k narodnosći zahorjena,
 Njeh płomjeni přec' wjetšich dobudže!“

Tak budźće witani wšitcy, a „daj nam Bóh zbože!“

2. Swjedžeńska rěč kanonika fararja Jakuba Herrmanna.

Hdyž na tak wažnym dnju, kajkiž je bjez dwěla džensniši džen za našu lubowanu Maćicu Serbsku a za cyle naše Serbowstwo, w přitomnosći stejo njewostawamy, ale swojej woći do dawno minjenych časow wobročamy, potom drje předewšěm začuwanja wutrobneje zrudoby a wěrnoho želenja a žarowanja podtłóčić njemóžemy. Naš nětkole na ličbje přislušacych dušow tak wostabjeny narod něhdy w cyle hinašich poměrach stoješe; wón so po dalokich krajinach wupřescěraše a dźeržeše z druhimi słowjanskimi narodami wšitke kraje při Wódrje, Łobju, Solawje a Mohanje hač do Čorneho lěsa we swojej mocy. Tehdy zjednočowaše serbsko-słowjanska rěč wšitkich bratrow po wobemaj brjohomaj Łobja sydlacych, tehdy rozlěhowaše so serbska pěseň šěroko na nawječornej stronje Solawy, po Durinskich horach a po wodach Mohana, z wotkelž jeje wotkós hač do Rheina dolětowaše. Tak běše před tysacom lět; nětko je bohužel wšitko hinak. Běhi časow njedowolichu našim prjedownikam sydlišća we swojej mocy wobkhować, kotrež bě jim Bóh něhdy přidźelił. Nětko je naša mała hromadka jenož zbytk něhdušeho wulkeho naroda; na šěroko wupřestrjenych krajinach, kotrež naši wótcjo něhdy wobdźělowachu a ze swojim potom a ze swojej prócu z přirodźineho wobstaća pozběhnnych, hdžež serbske maćerje swojim synam a džowkam lubosć k serbskemu narodej zašćěpjowachu, hdžež so serbski rěčeše a spěwaše, su serbske zynki bohužel hižo dawno wotmjelknyły; cuza móc je so ze wšěch stronow waliła na našich we swobodnosći zbožownych prjedowkow a jich z jich namrěteje wótcowskeje zemje stłóčila do khudoby, hidženja a zastorčenja. Lud je so tam přeněmčil; nětčiši wobydlerjo, kotřiž we wjacorym nastupanju płody serbskeje džěławosće wužiwaju, swoju njedžakownosć přećiwo swojim prjedownikam často tak daloko ćěrja, zo so jako najhórši njepräčeljo nětčišich Serbow wopokazuja. — Zrudobu

w duši začuwajcy na tajkich z čornej barbu rysowanych wobrazach wobročamy pak swojej woči k wjeselšim stranam. W ćémnej pusćinje skoro dospołneho zabyća na naš lud zetkujemy w běhu časow tola tež někotrohožkuli swěrneho syna swójeho naroda, kotryž za duchowne pozběhjenje swójech serbskich bratrow wšitke swóje mocy napinaše, někotrychžkuli nakhadžamy, kotřiž za Serbow pisachu a rěčachu, kotřiž jich wučachu w maćernej rěči so njebojicy ćěžkich woporow, kajkež jich přócowanja jim napažowachu, a tak zmužiće swój serbski lud z dołheho duchowneho spanja wubudžowachu. Štó njeby ženje słyšał wo Michale Brancelu, wo Jakubje Ticinu, wo Jurju Swětliku a wo druhich, kotřiž Serbow napominowachu, zo je jich rěč słowjanska rěč a zo maju we swójim pismowstwje na Słowjanow džiwać. Ale ach, woni rozpjeršeni wojowachu, sami, kóždy na swoju ruku a za swóje wosebite zaměry. Je-li džiwo, zo su płody jich skutkowanja jara wobmjezowane a před wótrišimi kritiskimi rozsudami husto dosć njewobstejace? Tola pak woni su džěłali, štož móžachu, a nam so słuša, zo jich džěłanje sebi wysoko wažimy a jich mjena w džakownym wopomnjeću wobkhowamy, woni su nam Serbstwo zdžerželi a je wjedli k lěpšim zbožownišim časam. Nowiši čas je nowe hibanje do swěta přinješa a naši wóteojo su srěbali do so noweho ducha; w zrozymjenju duchowaeje nuzy swójeho lubowaneho naroda zahorichu so wosebje někotři młodźencojo k nowej nutrnej lubosći k serbskemu ludej a k serbskej rěči, kaž Handrij Lubjenski, jeho swěrnny towarš wot młodosće Adolf Klin, Pětr Jórdan a jeho přećel Jakub Kućank, dale potom faraf Jakub, dr. Pful, našej njezapomnitej wjednikaj Smolef a Hórnik, naš tak wysokozaslužbny faraf D. Imiš a wšelacy druzy, kotrychž mjena hakle wuprajic njetrjebam, dokelž su kóždemu znate. — Nowy čas je nowe ideje do swěta přinješa, wosebje ideju zjednoćenja jednotliwych mocow, wón steji pod signaturu stowaršenja a jeho hesło je: concordia res parvae crescunt! Naši přjedownicy před počta lětami zapřimnychu ze zahorjenjom nowe mysle, nastupichu nowe puće a nałožichu nowe srědky. Nic wjac njeměješe kóždy sam za so a wosebje swóje puće khodžic, zjednoćeni chcychu skutkować a hromadze tesame zaměry a naležnosće spěchować. Tak je so před pjeć-

džesat lětami na tutym samym měsće, hdžež my džensa stejimy, nowa lubozna duchowna khorhoj wupjata, khorhoj, kotraž wšitkich ze swjatym zahorjenjom napjelni, kotřiž wokoło njeje so zhromadžichu, pod njej je so založila naša **Maćica Serbska**, tuto přenje, najwažniše, najčesćowniše, najzaslužbniše serbske towarstwo, kotrež chceše serbske žiwjenje hajić, serbskeho ducha pěstowjeć a serbski lud z duchownej žiwnosću zastarować, za kotrež běše dotal bolosćiwje tradał. To běše 7. hapryla lěta 1847, tónle džen njechamy ženje zabyć, wón je za stawizny cyłeho serbskeho luda jedyn z najwažnišich, 7. hapryla 1847 potajkim běše, hdžež bu po dlěžšich wuradžowanjach na Budyšskej třělerni Maćica Serbska dozałożena. Po přeprošowanju w Nowinach zhromadžichu so ze wšěch kónčinow hornjoserbskeho kraja duchowni, kandidaći, wučerjo, studenći a někotři rjemjeslnicy a ratarjo. Woni předpołożene wustawki přijachu, předsydstwo wuzwolichu, dr. Ad. Klina za předsydu, kandidata Wanaka za sekretarja, Jana Ernsta Smolerja za redaktora Časopisa atd., a wo wudajomnych knihach wuradžowachu. Wužitne bě mjez druhim wěsće tež postajenje, zo ma so hłowna zhromadžizna kóždolětnje srjedu po jutrach wotbywać. Wjele tamnych česćownych, khwalobnych mužow, kotřiž su so jako založerjo Maćicy Serbskeje z najwjetšimi dobročerjemi serbskeho luda sćinili — woni tu wjacy mjez nami njejsu, woni su z džěla dawno hižo wotešli ze srjedzizny svojich bratrow, jich wopomnjeće pak je wostało mjez nami w česći, a žadyn swěrný syn serbskeje maćerje njebudže jich mjena zabyć. K powšitkownej našej wulkej wjeselosći je črjódka sobuzaložerjow Maćicy a jeje přěnich sobustawow hišće žiwa a jim budže so potom derje zaslužene počesćowanje stać — tola pak jeničku Maćičnu jubilařku njemóžu cyle z mjelčenjom přěńć, dokelž mam so sam přejara wjele jį džakować — to je naša lubowana „Serbowka“ w Prahy, towarstwo serbskich studentow, kotřiž so tam we swojej maćernej řeči wudospoňjeju, zo bychu něhdy jako duchowni swojemu serbskemu ludej słužić móhli z wuspěchom a žohnowanjom. Hižo lěto přjedy Maćicy Serbskeje založena je wona łoni swój zlotý jubilej swjećila; hnydom wona k Maćicy Serbskej přistupi a je w tutym dołhim času jeje swěrna sobustawka a towarška wo-

stała; tuż budź jej, tutej lubowanej Serbowcy, tež džensa na tym sławnym dnju, w lubej nahladnej zhromadžiznje wotemnje džak a zjawna khwalba prajena; tež mje je wona džesać lět dołho swojeho syna mjenowała a hišće džensa bije ji moja džakowna wutroba w lubosći napřećo. — To so wě, zo je Maćica Serbska po svojim založenju tež ze wšelakorymi přećiw-nosćemi ze wšelakorych stron wojować měta; tola tu so ji njeje hinak zešto, hač kóždemu dobremu, spomožnemu skutkej! Hdže je žana khwalobna, česćowna powšitkowna naležnosć, přećiwo kotrejž so při jeje spočatku njerozom, złósć a njeznjesliwosć njebychu zjednoćili, zo bychu ji zadžěwki přihtowali a ju po móžnosći potupili. Zo je Maćica Serbska nimo wšitkich zadžěwkow zmužiće do přědka kročiła a k přeco spomožnišemu skutkowanju so rozwijala, to je zjawny dopokaz jeje nutřkowneje khmanosće a hódnosće: slaba a njekhmana wěc so potepa, znutřkowna móc a woprawdžita hódnosć pak wurubatej sebi přeco šěršu a nahladnišu dróhu. — Maćica Serbska je swój přěni zaměr přeco we woćomaj wobkhowała, wona je naš lud rozwućowała a skoro wšitke strony jeho duchowneho žiwjenja pěsćila a wudospolnjała; wosebje ma so tu na to pokazać, kak je wona rozjasniła a wobdžěłała rěč a prawopis, rozjasniła a wobdžěłała stawizny našeho serbskeho naroda a ludej powučacu, strowu a přistojnu zabawu poskićała. Zo my w Serbach žaneje nješwarneje, njekničomneje serbskeje knihi nimamy ani prjedy ani w najnowšim času, hdžež njekhmane a destruktivne pismowstwo a nowinafstwo mjez druhimi narodami kaž mócna z błotom a zamazanej wodu napjelnjena rěka bóle a bóle so wupřesćera, wšitke mjezy překročuju a njewuprjomnu škodu načinjajo, komu mamy so za to džakować, jeli zo nic na přěnim měsće M. S., kotraž je dobre spomožne duchowne wupłody pak sama wudawajo ludej podawała, pak tež zbudžowała wosebje přez druge stowaršenja, kotrejž smědža so we wěrnosći jeje duchowne džowki mjenować; to stej wosebje ewangelsko-lutherske knihowne towarstwo a towarstwo sw. Cyrilla a Methoda, kotrejž hižo na wjacy hač štyriatřicećilětne spomožne skutkowanje nazad zhladujetej. We svojim prócowanju za spomožnu duchownu žiwnosć swojeho luda njeje Maćica Serbska za čas cyłeho swojeho pjećdziesiątletneho wobstaća wustała a wostabnyła, za to

swědči nahladna ličba knihow wot njeje wudatych, mjez kotrymiž ma so wězo naš Pfulowy serbski słownik na přenim měsće mjenować. Rěčespyt, stawizny serbskeho naroda a druge pola wědomosćow pak hajachu a pėsěachu so wosebje w Maćičnym Časopisu, wot kotrehož je so 95 pak ćeńšich pak wobšěrnišich zešiwkow hižo wudało. Njebudžeše-li Maćica Serbska ničo druge skutkowała, hač jeničcy tónle swój Časopis wudawała — najwjetši džak by sebi wot našeho naroda, haj wot wšeho wzdžětaného swěta zastužiła. Kak wulkotne, žadne a nahladne pokłady su w tych jednotliwych zešiwkach zakhowane! Časopis je přeni pod křidłami swojeho analogiskeho (zjednoćeného) prawopisa zjednoćił wšelako džělenych Serbow, wón zwjazuje serbsku hałožku z wulkim štomom Słowjanstwa a přisporjejo wobdžětuje po potrebnosći a zamóžnosći wšitke pola nawědžitosćow. Nimo wědomostnych a luďowych knihow je pak so Maćica swěru starała za serbske šulske knihi, derje wědžo, zo je młodosć naša nadžija, naš přichod a zo ma so tohodla wosebje na jeje wučbu a ćehnidbu wšitka móžna próca nałožować. A hdyž su zakońscy jenož při čitanju, spěwanju a nabožinje serbske šulske knihi dowolene, móžeše tež Maćica jenož za tele předmjety knihi wudawać abo tež namjetować, mjenujcy čitanki, šulske spěwanske knižki, katechismy a biblijske stawizny. Wěste je, zo z tejle zakońskej dowolnosću naše sprawne žadosće hišće wšitke dopjelnjene njejsu. Tež njemóžemy so nadžijeć, zo nam naši šulscy dohladowarjo při tym, štož my w tutym nastupanju za trěbne spóznajemy, dobrowolnje napřećo přińdu; z našeho pomjatka njejsu so hišće zhubiće te zrudžace nazhonjenja, kotrež mějachmy dla wudaća tak nuzneje serbskeje čitanki činić. Tu słuša so nam, swojeho zakońskeho prawa kruće so džeržeć, we přezjenosći hromadu stać a tak dalo hač naša móc na šulu dosahuje, w pilnosći a swěrje jeje wudospojnjenje spěchować. Hdyž sym tu z krótka spominał na spisy a knihi wot Maćicy sameje wudawane, potom měł abo směł tež hišće wobšěrnišo pokazać na tamne duchowne wupłody, ke kotrymž je wona na to abo druge wašnje wěsty nastork dawała, a kotrež su so dokonjałe wot jeje sobustawow a so tohodla tež k jeje khwalbje a ćesći přiličeju. Zo so njebych přejara dalo rozšěrjał, mjenuju tu jenož dvě knizy, kotrež na najwvyššim

skhodźenku powšitkowneje wučenosće stejitej, mjenujcy Mukowu monumentalnu serbsku rěčnicu, a wot Łusčanskeho w zjednoćenju z njeboh Hórnikom z nowa přeloženy a ze spomožnymi přispomnjenkami wudebjeny Nowy Zakoń. Tutej knižy, kotrejž budžetej wo pilnosći, nawědźitosći, wučenosći a nutrnej lubosći k serbskemu narodej tež tehdom hišće najjasniše swědčenje dawać, hdyž wot nas přitomnych tu nihtó wjacy njebudže — a ja tu njemyslu jenož na nas starych a staršich, ale ja wobprimuju do swojeho wuprajenja z połnym přeswědčenjom tež našu nadźijow połnu młodžinu, našu młodžinu, kotraž změje zbože, po nowych pjećdziesiąt lětach, da-li Bóh, pod hišće wjeselšimi wobstejenjemi stolětny Maćičny jubilej swječić. — Hdyž ja prjedy prajach, zo je Maćica Serbska tež we tym swój nadawk spóznała, serbskemu ludej přistojnu zabawu přihotować, jemu z nowa lubosć k spěwej do wutroby zaščěpić a tak jeho cyłe žiwjenje z'idealisować, to mějach ja wosebje spěwanske swjedženje we wočomaj, kotrež su za znorowrodženje Serbowstwa nanajwjětšeje wažnosće měle. Kaž je so załoženje Maćicy tule na Budyšskej třělerni stało, tak wotmě so tež přeni spěwařski swjedžen a to 17. oktobra 1845 tudy; my stejimy tu potajkim na tak prawje wažnym, za cyłe Serbstwo historiskim městnje. Zo bych tež tu jenož najstawniše mjena wuzběhnył tych njezapomnitych mužow, kotřiž su tute nowu horliwosć we wšěch serbskich wutrobach zbudžowace koncerty a spěwanske swjedženje móžne sčinili, mjenuju jenož našeho wot Boha tak wysoko wobnadženeho basnika Handrija Zejlerja, našeho genialneho komponistu kantora Kocora, kotryž Zejlerjowe pěsnje komponowaše, a našeho njewustawaceho, z tak wulkej lubosću napjelnjeneho Fiedlerja, kotryž spěwarjow a spěwařki zhromadžowaše, wuwučowaše a tak k poradženju našich spěwanskich swjedženjow nimo měry wjele přinošowaše. Naše spěwanske swjedženje su wězo nanajprjedy za naš lubowany serbski lud so wuhotowaše a su bjez dwěla mnohe zymne a liwke wutroby z duchowneho spanja wubudžale, někotru twjerdu skału su wone rozpuknyłe a někotrehožkuli zaspanca z nowej rjanej horliwosću napjelniše; wone pak su nam tež mnohich přecelow ze stron našich susodow dobyłe; haj, luboznej rjanosći našich serbskich spěwow so nihtó, kiž ma hišće čućiwu

wutrobu we sebi, přećiwić, jich wobkuzłowanjju nihtó wučeknyć njemóže. — Na jenu wažnu naležnosć mam hišće spominać, kotruž je Maćica Serbska sebi předewzała wuwjesć, na naležnosć, wot kotrejež wuwjedženja so za naš lud nanajzbožowniši wuspěch wočakuje, na naležnosć, kotraž dwaceći a třiceći lět wot Maćicy wuradźowana a spěchowana na džensnišim dnju z njeptódnych jednanjow do skutka a žiwjenja překhadža, na natwarjenje serbskeho Maćičneho doma, kotryž ma trěbne srjedzišćo być Maćicy Serbskeje a wšitkich jeje prócowanjow, haj srjedzišćo a widzomne zjednoćenje cyłego našeho lubowanego serbskeho luda. Tak blizko hač mi tež leži, na tule naležnosć z někotrymi dalšimi słowami spominać, so tola toho wzdawam, dokelž mam ke koncej khwatać a dokelž budže z čestnišeje strony a z wustojnišeho erta na nju při položěnjju zakładneho kamjenja spominane. — Česćowna po starobje, bohata na zaslužbach — tak pokazuje so Maćica Serbska jako swěrna mać serbskeho ludu. Wumažće Maćicu Serbsku a jeje pjećdziesiątletne zbožowne skutkowanje z našich serbskich stawiznow — a my bychmy tu kaž we hołej, prózdnej pusćinje sedźeli. Wona je duchowna zežiwjerka wšěch dobrych prócowanjow a je debjena z najswěrnějšimi a najčesćownějšimi mužemi našeho luda. Bjez Maćicy Serbskeje bychu Serbja njewidžany a zacpěty narod byli, kaž w prjedawšich časach, hdyž Maćica hišće njewobsteješe, na Serbow jakož na čłowjekow druheje rjadownje z wěstym wuzběhowanjom swojeje samsneje wězo wzdžěłanišeje wosoby posměwkujo zhladowachu. Te časy su so bohudžakowano minyłe a přeco bóle a bóle pokazuje so Serbstwo najwjetšich wuznamow hódne. Tajke nahladne stejišćo je sebi Serbowstwo dobyło ze swěru, pilnosću a wutrajnej džěławosću kóždoho Serba na měsće jemu wot Boha připokazanym. Chcemy-li my, zo bychmy tež dale widžany lud mjez druhimi wostali, to wěmy tež, što mamy činić, što nam k tomu dopomha; džěłajmy dale ze zjednoćenymi mocami a kóždy sam za sebje na swojim měsće; ratař njech wobdžěła dale w počě swojeho wobliča swoju namřetu zemju, rjemjeslnik njech so wudospołnja we swojim wosebitym džěle a wučer a duchowny a wšitcy na wyššich skhodžěnkach wučenosće stojacy njech swojemu ludej khlěb duchowneje žiwnosće tež dale njezapowjedža, kotryž wón pola nich pyta.

potom tež wěšće žohnowanje Bože našim prócowanjam zapowědžene njebudže. A tak, česćeni přitoini, zjednočmy so wšitcy swjedźeńscy Maćicarjo, zo bychmy třikrótnu hrimotacu sławu wunjesli našeje złoteje jubilačcy, a prajmy z wjesoleje wutrobu našeje Maćicy Serbskeje: „Sława“ a zaso „sława“ a hišće jónkróc a tysac króc: „Sława!“

3. Swjatočna rěč fararja dra. theol. Hendricha Imiša při položenju zakładneho kamjenja k serbskemu Maćičnemu domej.

W mjenje najswjećišeje Trojicy,
Boha Wótca, Syna a swjateho Ducha!

Serbscy bratřa, serbske sotry! Džensa na poštalečnym jubilejskim swjedženju našeje Maćicy Serbskeje nam radosć wutrobu wozbožuje, zo móžemy po dołbich přihotach a wjele horcym žedženju zakładny kamjeń položiť za naš serbski dom na twarskim městnje, nam wot našeho njeboh Smolerja kupjenym a wot měšćanskeho zastupjerstwa nam džakahódnje powjetšenym.

Na tutej wosebnej ležownosći so natwař dom, kiž by pod zarjadowanjom Maćičneho předsydstwa a wubjerka widomne srjedzišće był wšitkim swěrnym Serbam za jich bratrowske skhadžowanja a za wuradžowanja wšitkich jich towarstwow!

Tudy so zazelenuj přeco a spochi požohnowane hajišće ćělneho a duchowneho zboža našemu Serbowstwu!

Tudy so wotewrjaj zrijadowane khowanišće našich narodnych starožitnosćow, kajkež su łoni na sławnej narodopisnej wustajeńcy mjez njeličomnymi wopytowarjami wot znamjenitych wěcywustojnikow z dalokeho wukraja, kaž tež wot sobustawow našeje najmilijeje kralowskeje swójby a druhich wjerchowских domow wulke spodobanje namakaše.

Tudy so zwupřesćeraj sylna, našim potřebam přisprawna knihićišćernja za naše nadobne pismowstwo, kotrež by naš lud zdzeržało po pućach wot wótcow namrěteje nabožnosće a nje-khabłačceje kralo- a kejžoroswěrnosće, — za naše nadobne pismowstwo, kotrež by stajnje znamjenja časa jasnje wuložowało a hlubšu wědu našeje serbsćiny spěchowało!

Tudy so žórluj studžeń, kotraž by z rěkami a rěčkami

z wudatych knihow a spisow, kaž křesćijansku tak wótcínsku zmyslenosć wuliwała na naš serbski lud a kraj!

Tudy so zhotuj hospoda za našu bohату, přez našeho njeboh Hórnika wulejšnje přisporjenu Maćičnu knihownju, w kotrejž bychu so jeje, z džěla přez wysoku starobu jara drohotne kubla hódnje měsćite, derje přistupne wšitkim, kiž rosćenje swojeho póznaća pytaju, wosebje na rěčespytnych a narodopisnych wupłodach dostojnje zaslužbnych spisawali.

Ze wšeho toho žiwje začuwamy, kak wulejšnje nuzny je nam naš natwarjomny serbski dom!

Na jeho twar je so z našeho serbskeho luda najrozdzělnišich powołanjow, wot wučenyh a njewučenyh, wot ratarjow a rjemjeslnikow, wot wuměnkarjojow a wudowow, samo tež wot čestnych služobnych, kaž tež ze strony swěrných, lubých přećelow hižo z Boha rjany pjenjz składował a nahromadził; při čimž směmy so wěsće toho khroble nadźijeć, zo nam po potrebjce jich darniwosć njezaprahnje, kaž tež zo naši hišće z boka stojacy serbsey krajenjo wutrobu a ruku wotewrja za tule wažnu zhromadnu naležnosć cyłeho našeho Serbowstwa.

Wot tutoho skutka našeje narodnosće so tu ničto njewotwlakuj, kotrehož je serbska mać čěšiła a serbski nan zastarował.

Haj, lubi serbsey bratra, lube serbske sotry, Bóh Wjeřšny, kiž je po swojim přećelniwym wodženju wašu kolebku do serbskeho staršiskeho domu stajil, tón chce, zo njebyšće žadyn tule jeho přećelniwosć začipwali, ale zo byšće ju sebi, trjeba-li, tež z lubosćiwymi woporami wysoko wažili.

A tuž džě nětko, cyły naš wažny twar Knjezowej miłosći poručuju poswjećmy tónle zakładny kamjeń za naš serbski dom z hesłom našich wótcow:

„Bohu k česći a Serbam k wužitku!“ Amen.

III. Jubilejske přednoški.

1. Wo postupje a nadawkach serbskeje belletriije.

Rozprawa Adolfa Černeho.

Serbska belletrija njeje wjele starša, hač Maćica. Njedźiwajo na snadne drobnostki, počina so hakle wot Zejlerja, w kotrymž wona dosta hnydom jara originalny talent, kiž budže přeco za-

Jimawa postawa swětoweje poesije. Wězo to njeplaći wo wšitkich Zejlerjowych wěcach, mój wubjerk, kotryž wudach z nakładom českeje Akademie (Sborník světové poesie, č. 37) podawa něhdže wšo, štož čini Zejlerja z woprawdžitym poetu — tola to mało, štož z njeho wubrach, su parle, kotrež jeho zblizeju ze znatej postawu swětoweje poesije, z Robertom Burnsom. Wón je narodny poeta w najpołnišim wuznamje słowa — a přez to su jeho pěsnje tež wjele w Serbach skutkowałe a budža skutkować. Při jeho originalnosći a płodnosći je bjez džiwa, zo je tež svojich epigonow namakał. Hač na małe wuwzaća móžemy cytu serbsku poesiju do Čišinskeho — jeho šulu mjenować.

Tak dostachmy poetow Jacsławka, Wjelana, Pfula, Fiedlerja, wosebje płodneho Radyserba (Wjelu), Dučmana, Šymana (Domašku) a dr.

We wěstej měrje wosebite městno mataj Jan Čěsla ze swojej lyrisko-episkej basnju Kral Přibysław — a pěsnjerka Herta Wićazec ze svojimi njemnohimi, ale cunimi pěsnjami, počnymi žónskeho, mjehkeho čuća a pozdžišo tež mystiki. Toho runja sam steji delnjoserbski basnik M. Kósyk.

Najwyšši skhodžeńk je serbska poesija docpěta w Jakubu Čišinskim (Bartu), kiž we svojich džělach a wosebje w swojimaj najlěpšimaj zběrkomaj, Sonettach a Formach, pokazuje blyšćatu dikciju, korrektnu formu a hluboke myslički, přez čož daloko steji wot narodneje šule. Jeho přikhilnosć k reflexijam zbliža jeho z čěskim poetu Vrechlickim, wot kotrehož je z cyła wjele wuknył. Zwjeselace je, zo je runje při składnosći złotoho jubileja Maćicy Serbskeje po dlějšim wotmjelknjenju zaso ze zběrku basni wustupi! Jeho mjeno je tež nimo mjezow serbskeje „Łužicy“ derje znate, jeho poesije bywaju přeložowane wosebje do pólsćiny a čěšćiny — a dyrbimy jenož wobžarować, zo nimamy Čišinskich wjacj!

Spodziwnje, zo je při nim rozwiwanje serbskeje poesije stejo wostało, zo nima hač dotal jeničkeho epigona. Z cyła je nětko serbska poesija hač na Čišinskeho a Radyserba, w poslednim času tež Dučmana, wotmjelkla. Štó wě, hač na tym njeje wina z džěla tež — njepristupnosć serbskeje poetiskeje literatury. Z wuwzacom Zejlerja, Čišinskeho a Kósyka nimamy zběrkow serbskeje poesije,

z kotrychž bychu naši młodzi wosebje staršu serbsku poesiju spoznawali. Ta jim je zamknjena na sydow zankow. Mjena Jacsławk, Čěsla, Herta, Fiedler atd., haj samo Radyserb su jim poprawom jenož — hoće mjena. Po časopisach a nowinach rozpróšene pěsnje pytać a z nich sebi wobrazy poetow twarić je wobćežna wěc, kotraž žada wjele časa, wutrajnosće a lubosće.

Tuž widžu jako přeni nadawk w nastupanju serbskeje poesije — zhromadne wudaća staršich poetow, někajku knihownju serbskeje poesije. By však to był rjany nadawk za naš belletristiski wotrjad. Ja drje to chcych sam dokonjeć w serbskej knihowni, mějach na př. hižo nimale přihotowanu zběrku přenjotnych pěsni a poetiskich přełožkow M. Hórnik, chcych dale wudać Hertu atd. — tola moje materialne srědky mi njedowolichu to wuwjesé.

Jako dalši srědk k wokřewjenju serbskeje poesije mjenuju přełožowanje z cuzych literaturow. To dźeržu za jara wažne — a k tomu wutrobnje a naležnje pohonjam młodych. Tu je šěroke polo, na kotrymž móža dźěłać — a to dźěło, hdyž budže rozomnje wjedžene, dyrbi přinjesé plody. To, štož ja ze swojimi přeložkami činju, njedosaha — ja nimam telko khwile, zo bych móhl wjetše dźěła přeložować. A pódlu toho je nuzne, zo by to dźěło dokonjał rodzeny Serb.

Wažniše při našich narodnych wobstejenjach su powědańčka. A spodziwnje! Powědańkoweje literatury takrjec nimamy. W přitomnej khwili je to jenički Radyserb, druzy — Pful, Kulman, Mučink, Bjedrich, Nowak a druzy — su pak zemřeli, pak wotmjelkli. Tola wšoho dohromady je mało, jara mało. Literariske powědańčka *sensu strictissimo* cyle pobrachuja.

A lud žada nowe wěcy!

Kak tu pomhać? Nowych talentow stworić njemóžemy — što tu druhe wostanje, hač zaso přistupić k přełożowanju dobrych wěcow za lud — tola tež literariscey hódnych — z cuzych, wosebje słowjanskich literaturow. To budže dalši nadawk za naš wotrjad, z kotrehož dyrbi w tym nastupanju nastork wuńć a kotryž dyrbi dawać direktiwu, wuběrać přihódne originale a pytać přełożerjow.

Tu samsnu radu mam w nastupanju serbskeho dźiwadła. Přenjotna serbska dźiwadłowa literatura je jara khuda, tež pře-

ložkow mamy njewjele. Hrajerjo a lud žadaju nowe kruchi — tola stajnje nimamy wjele wjacy, hač „Nankowe škórnje“, „Kak Pětr lěkari“ a druge podobne kruchi. Tu zaso dyrbja přeložki pomhać, za kotrež zaso dyrbi so Maćičny belletristiski wotrjad starać.

Z cyła radžu: džělać, džělać — a nic jenož mjelčo přihladować.

Dobre słužby přinoša serbskej belletriji „Łužica“ — tola tež na druhich stronach dyrbi so džělać. Na př. jena knižka z Maćicy za lěto je mało, jara mało!

Prošu, zo njebyšće mje wopak zrozymjeli, běch wotewrity jenož z lubosće k wěcy — a wołam dalšemu rozwiwanju serbskeho pismowstwa a wosebje džělu belletristiskeho wotrjada Maćicy Serbskeje: daj Bóh zbože!

2. Wo zmylnym nałożowanju časow słowjesa w serbskich spisach.

Rozprawa *dra. E. Muki.*

Štóz je so hlubje do ducha našeje serbsčiny ponurił a jeje wosebitosće derje zeznał, tón pytnje bórzy, hdyž potom naše pismowstwo přehladuje, zo naši lubi nowinarjo a spisowaceljo často přećiwu prawemu nałożowanju našeho słowjesa hrěša a zo woni wosebje časy (*tempora*) wopaki nałożuju a měšeja. To wosebje wučenym słowjanskim wobkedźbowarjam našeho pismowstwa nadpada. A woprawdže to džiwny a jara molacy zaćišć čini, hdyž widziš, zo tu přichodnosć (*futurum*) steji, hdžež prawidłownje přitomosć (*praesens*) wočakuješ a tam zaso přitomosć, hdžež by po prawym rjedze myslenja (po logicy) měła stać minylosć (*praeteritum*). A woni sebi tutu měšeńcu njemóža wujasnić. Njeje pak to tak ćežko wujasnić. Wjetši džěl našich spisowacelow bohužel njeznaje druge słowjanske řeče a njemóže je potajkim za brus abo porjedžerja swojeje serbsčiny nałożować. Swoje řečniske rozwučenje smy wšitecy w němčinje dostali a znajemy drje derje składbnu (syntaxu) němčiny a łaćansčiny, nic pak našeje maćersčiny, kotrejež rjanosć a prawidłownu (logisku) slědownosć je mnohim wučba na němskich šulach skerje začěmniła, hač wujasniła. A študowanje serbsčiny a słowjanščiny njeje tak

lohke kaž so zda, wosebje dokelž so tu jeno wo twórby (formy) njejedna, ale tež wo duch (kharakter) cyłje řeče, tón pak je w serbšćinje a słowjanšćinje hinaši, druhi hač w němćinje a łaćanšćinje. Němska składba (syntaxa) wotpočuje na łaćanšćinje składbje abo lěpje je wot łaćanšćiny w srjedzowěku jara nakažena a přeměnjena, runje tak kaž je to z našej serbšćinu nětko we rěe mnohich wzdžěłanych Serbow, kotrychž cyła wzdžěłanosć je jim z pomocu němćiny nadobyta a zašćěpjena.

Štož nětko wosebje słowjeso nastupa, džiwa a jedna so w němćinje a łaćanšćinje jenož wo časach (*tempora*) a časowanju (*consecutio temporum*), w słowjanšćinje pak kaž w hrjeksćinje přistupa k tomu hišće druhi jara wažny faktor, mjenujcy kajkosć a traće činjenki abo wobstojenja (*Beschaffenheit bez. Zeitdauer der Handlung bez. des Zustandes des Verbuns*). Činjenka je mjenujcy pak njedokonjana (imperfektivna) pak dokonjana (perfektivna); a po tym mamy w serbšćinje kaž z cyła w słowjanšćinje imperfektivne a perfektivne słowjesa.

Njedokonjana činjenka pak móže być jednorje trajaca abo so wospjetowaca; tuž su imperfektivne słowjesa:

a) Durativne (trajace), na př.: njesć, duć —

b) iterativne (so při traću wospjetowace), na př.: nosyć, duwać.

Dokonjana činjenka je tohorunja jednorje dokonjana abo so wospjetowaca; tuž su perfektivne słowjesa:

a) momentanea (wokomikowu činjenku woznamjenjace), na př.: dunyć, donjesć —

b) frequentativa abo iterativno-perfektivne (so často wospjetowace), na př.: rozduwać, wotnošć.

Perfektivne słowjesa su po twórby pak njezestajane (*simplicia*) pak z woprawdžitej předložku (praeposiciju) zestajane (*composita*), na př.: dyrić a přebić; kóždy imperfektivne słowjeso mjenujcy sěini so perfektivne, hdyž so jemu předložka (praeposicija) předstaji.

Tutoho wašnja słowjanskeho słowjesa dyrbi sebi kóždy wědomy być, štož chce časy (*tempora*) prawje nałožowac. Z njeho mjenujcy slěduje, zo so w serbšćinje njehodži kaž we łaćanšćinje a němćinje wot kóždeho słowjesa kóždy čas (*tempus*) tworić, ale

zo ma pola nas kóždy słowjeso jenož dwaj časaj, a tuž knježa w tworjenju a nałożowanju serbskeho słowjesa tele hłowne zakonje:

1) Durativne, iterativne a frequentativne słowjesa maju jenož *praesens* (přitomosć) a *imperfectum* (njedokonjanu minylosć), na př. praes.: wón duje, nosy, wotnoša — impf. wón duješe, nošeše, wotnošeše.

2) Momentanne słowjesa maju jenož *futurum* (přichodnosć) a *aorist* (dokonjanu abo njewobmjezowanu minylosć), na př.: fut. 1. sg. dunu, donjesu (ponjesu) — 3. sg. dunje, donjese (ponjese) — aor. 1. sg. dunych, donjesech — 3. sg. duny, donjese.

3) Přitomosć (*praesens*) momentannych słowjesow zastupuje so wot durativnych, iterativnych a frequentativnych słowjesow, za tym hač ma kajkosć činjenki być, na př.: wón duje — duwa — rozduwa, — njese — nosy — roznoša.

4) Přichodnosć (*futurum*) durativnych słowjesow twori so wot jim wotpowědowacych momentannych słowjesow, na př.: praes.: duje, njese — fut.: dunje, ponjese.

5) Jenož wot iterativnych a frequentativnych słowjesow smě so pola nas prawidłownje kaž w němčinje přichodnosć (*futurum*) z „budu“ (ich werde) tworić, na př.: budu duwać, budu roznošeć.

Dale pak ma so wobkedźbować slědowacy wulki rozdźěl serbsčiny a němčiny: Němčina lubuje ze wšitkich časow wosebje přitomosć (*praesens*) a nałożuje ju tež za přichodnosć a minylosć, na př.:

1) ich komme morgen (futureska přitomosć) = serbski: přińdu jutře (přichodnosć) —

2) da kommt er gelaufen und fällt hin (*praesens historicum*) = tuž přiběža a padny (minylosć).

W serbsčínje pak to móžno njeje, dokelž tu stajnje kajkosć a traće činjenki sobu rěčitej, tuž nałożuje so pola nas prawidłownje w přenim padže přichodnosć (*futurum*), a w druhim minylosć (*aorist*).

Tuto znate wašnje nałożowanja přitomosće w němčinje pak kazy serbsčíninu našich wučenyh a z džela tež hižo njewučenyh

ludží (přez zmylky našich spisačelow w bibliji, spěwařskich a našich nowinach).

Druha přičina mylenja a wotbyća čuća za prawidlowne nałożowanje časow leži pola nas we tym, zo ma wot cyłego rjada našich słowjesow 3. wosoba jednosće (3. sg.) w přichodnosći a minyłosći a z džěla tež w přitomnosći cyle to same wukónčenje, na př.: přińdže (= fut. a aor.): 1. sg. přińdu a přińdžech — zleći (= fut. a aor.): 1. sg. zleću a zlečich — donjese (= fut. a aor.): 1. sg. donjesu a donjesech — namaka (= fut. a aor.): 1. sg. namakam a namakach atd.

Rozdžěl němčiny a serbsčiny w nałożowanju časow njech hišće teje dwě sadcy rozjasnitej:

1) Němska sada: *er kommt zu uns* móže měč pak přitomny pak přichodny pak minyły zmysł a ma serbski rěkać: a) za přitomnosć (*praesens*): *dže* (*durativum*) abo *khodži* (*iter.*) k nam; b) za přichodnosć (*futurum*): *přińdže* k nam — 1. sg. *přińdu* k Wam; c) za minyłosć: *α. aorist*: (*tuž*) *přińdže* k nam — 1. sg. *přińdžech* k Wam, *β. impf.*: *khodžeše* (*iter.*) abo *přikhadžeše* (*frequent.*) k nam. — 2) Němski wuraz „*er findet*“: ma serbski rěkać, za tym hač je jeho logiski zmysł: a) *nakhadža* (*proes.*) — b) *namaka*, 1. sg. *namakam* (*futur.*) — c) *namaka*, 1. sg. *namakach* (*aor.*) — d) *nakhadžeše* (*impf.*).

Snano něchtó napřećiwi, zo my *verba momentanea* tola husto w imperativach a w finalnych sadach nałożujemy, hdžež ma němčina *praesentia* a zo su to pola nas tež *praesentiske* twórby; ale ně, słowjanska składba (syntaxa) začuwa a wobhladuje je jako *futura*, dokelž je logiscy kajkosć činjenki (*Beschaffenheit der Handlung*) we wšěch imperativach a finalnych sadach přichodna; přetož štož poručěš abo kazaš, ma hakle so w přichodže stać, a štož w finalnej sadze sebi přeješ abo žadaš, njeje hišće, ale budže hakle, na př.: *přinjes*, *wotstup*. — *Hladaj* so, zo *njepadnješ*, — zo *će njepowalu*.

Z tutymi krótkimi rjadkami chcych jeno z nowa na to pokazać, zo maju naši serbscy spisačeljo při nałożowanju našeho słowjesa jara kedžbni być a so wosebje wuswobodzić z molacych putow němsko-łaćanskeje rěčnicy a składby.

IV. Jubilejske spěwy.

1. Prolog swjedžeńskeho dźiwadła wot Jana Radyserba-
Wjele.

I.

Serbja rejhrawachu rjenje
 Jónu w dawnym zastarsku,
 A jich zbožow čerstwe kćenje
 Blyšćeše so z nadobu.
 W měrje kublachu so wótcow
 splahi,
 Njeznajicy krwawne wójnow
 zmahi.

Swjećachu sej róčne časy,
 Džakne domojkhowanki,
 Sluby, narodniny, kwasy,
 Božich darow zradowni,
 Pčolki, skót a pola swěru hajo,
 Plody, měd a mloko wužiwajo.

Němskich Frankow rubježnosće
 Wótrachu sej pazory,
 Serbam hubić krew a kosće,
 Wudrěć jich do nahoty,
 Čestnu swobodu jim podteptować,
 Česnych dawkow na tył na-
 kwaklować.

Z mječemi a hlebijemi
 Skažerjo so zebrachu,
 Čahachu po serbskej zemi
 Zakhadžejo z krutobu;
 Z krowju so čefwjenjachu serbske
 rěki;

Hole plakachu a w horach šmrěki.

Hdže běchu ći pomocnicy:
 Pjerun, Triglav, Porywit?
 Hluchich wušow běchu wšitcy
 Modlitwam wo kryw a škit.
 Z klatbu zložoćiwoh' Čornoboha
 Serby ćmowa zanurješe zmoha.

Hdže bě Serbow sylne ramjo,
 Zmužitósć a hoborstwo?
 Hdže wójwoda, w brónjach zna-
 mjo,

Wobora a kryćizno? —
 Zrudno wuznać: Zła jich nje-
 jednota
 Zwotewri na Serbow skažne wrota!

II.

Štož tu džensa předstajimy,
 Zrudny pokaz za to je —
 Po statkach wam wujewimy
 Rozkorjenja djasowske.
 Serbja pod jenutkim statym kralom
 Bychu wobstali před smjertnym
 zwalom.

Jenolutkom' poslušachu
 Wjerchej wšitcy Frankojo,
 K rubjenstwu so wichorjachu
 Črjódý Karle Wulkeho.
 Wón, kiž njestróži so, bratra
 smjerćić,
 Přiwjedže jich, na Serbow so čerćić.

Jich wšě pasma jena črjóda
 Našich wótcow hubjachu;
 Ći pak, same črjódki, ćwóda
 Běchu hdy sej k pomocy.
 A tak bratřa bratram wotjerknjeni
 Porjadu su wšitcy podušeni.

Brónmil zborka: „Mi je špatnje
 Miliduchej k službje stać!“
 Tak je bitwy samostatnje
 Kóždy wjerch chcył wojować.
 Hdyž pak na bara sto wjelkow
 skaka,
 Kónć ma sylnik pod zubami
 praka.

Lišča leś a wjelča hrubosć
 Z Frankow strony njesmilna,
 Bě to prikazana lubosć
 Wućić wěru křesćanstwa? —
 Hrěšny zasad: Serbow rozrěsować,
 Splahi tak po splahach spodtep-
 tować!

Wšě jich šlachty zjednočene
 Do wójska do jenoho,
 Njebyle džě přemóžene,
 Zwubiwaše bychu so. —
 Njepřezjenosć slepa běše z winu,
 Zo so čestna samostatnosć minu.

III.

Zrudny wótčinc na Prašicy
 W nuternych je myslach stał,
 Zdychowajo za Łužicy
 Wěšćić takle zaslyšał:
 „Hdyž so rozkora we Serbach
 lehnje,

Zeskhadźa jim nowe narodźenje!“

Maćica je zjednoćila
 Bratrow róžno stejacych,
 Přezjednota čerstwa, čila
 Kće we pruhach jaskrawych.
 Spěwy klinča: „Serbstwo z procha
 stawa;

Nowy duch jom' nowe mocy dawa!“

Jasni so džens milše njebo
 Za naš počěmnjeny lud;
 Z česću mjeno Serbow debjo
 Ludy sudža zdobny sud,
 Šlawja: „Serbja, ponižni a změrní,
 Bohu služa a su kralej swěrní.“

Bóh spožě, zo tež k tomu praja:
 „Serbske duše sprawne su,
 Ryzy bratrowstwo sej haja,
 Pomhaju sej z wutrobu,
 W stronu staja zawisć, nje-
 jednotu,
 W nadźijach na nowu dobu
 zlotu!“

Z jena mysl nam služ za wjesło,
 Přemóc žołmy přichoda.
 Budź a wostań naše hesło:
 „Lubosć, swěra, jednota!“
 W čichim duchu swjatej nadobnosće
 Wěki na wěki njech Serbstwo rosće!

2. Hymna k počesćenju jubilarow Maćicy Serbskeje wot K. A. Fiedlerja.

Wijmy wěncy, zaspěwajmy,
 Rjany džeń nas jednoći;
 Eben-Ezer džakny stajmy
 Džensa Božej miłosći:
 W złotych pruhach króna jasna
 Debi našu Maćicu,
 Kotraž jako lipa krasna
 Pyši Serbow wótčinu.

Jako štomik šwižny, mlody
 Nam ju něhdy sadźichu.
 Z Boha rostł je, nosył plody
 Serbam k zbožu, k wužitku.

Pólsta lět zdonk jeho čeri
 Čerstwe, młódne hałozy,
 Kotrež do wšěch Serbow šeri,
 Wokřew skićo narodny.

Tež džens z džakom spominajmy
 Na wšěch jeho plódzerjow,
 A jich mjena zarywajmy
 Přeco hlubšo do dušow;
 Njech tež proch tych žohnujemy,
 Kotřiž hižo w rowje spja;
 W duchu sylzu plaknyé džemy,
 Hdžež ći drozy drěmaja.

Tola, kajka hnada Boża!
 Črjódka tamnych nadobnych
 Zraduje so džensa zboža
 Čerstwych płodow narodnych:
 W złotym blyśću překrasnjeny
 Widźi swój skutk wótčinstwa,
 K zbožu Serbow založeny,
 Žohnowany wot Boha.

Wam džens hrona džakne bija,
 Čestni jubilarojo!
 Ławrjenc do włosow Wam wija,
 Wyruch sćełe Serbowstwo:

Serbske pjero, rěč a mjeno
 Sće wy k česći přinjesli;
 Swoj lud zběhać, Wam bě jeno
 Swjaty nadawk žiwjeński.

Zapłać Bóh! to je to přeće
 Džakowneho Serbowstwa;
 Za wšu wěru njech Wam ćeće
 Z njebja miłosć Knjezowa!
 Maćica pak wobhnadžena
 Praji z hnutej wutrobu:
 Mjez Serbami Waše mjena
 W žohnowanju wostanu.

3. Jubilejna kantata wot Jakuba Čišinskeho.

(Spěwana při potoženju zakładneho kamjenja.)

Džensa serbske njebjo kěče,
 Swěći radosć do dušow;
 Džensa wutroba so směje
 A je juskow zbóžny skhow.
 Wóteny kraj, krasny raj,
 Sława kóždy zawyskaj!

Džensa kamjeń w Budyšinje
 Zapuścamy zakładny,
 Serbski duch z nim křidło spinje
 Móčne za přichodne dny.
 Wóteny kraj atd.

Džensa přezjenosće hesło
 Z hłosom woła přez Serby,
 Z domom serbskim zo so njesło
 Nowe zbože do nich by.
 Wóteny kraj, krasny raj,
 Sława kóždy zawyskaj!

Džensa serbske duše Boha
 W swjatym proša horjenju,
 Zo by serbska zemja wboha
 Wodychnyła w zelenju.
 Wóteny kraj atd.

Džens sej rucy zawdawajmy,
 Twarić pomhać serbski dom,
 Duch zo serbski — z próstwu prajmy, —
 W nim był wěčnje ze statkom!
 Wóteny kraj, krasny raj,
 Sława kóždy zawyskaj!

4. Prolog Jana Wałtarja k zahajenju swjedžeńskeho koncerta.

„Pokhilće wucho!“ serbska Musa prosy
 Ze swojej harfu w wašej srjedziznje,
 A jejne słowa, zynki, harfne hłosy
 Njech wothłós maju w wašej wutrobje.
 Njech k njebju nětko Serbow hymnus čehnje
 A k swjatom' slubjenju njech wabi nas:
 Na serbskej zemi dyrbi klinčeć rjenje
 Naš narodny spěw serbski wšitkón čas!

Naš lud je spěwny lud. Přez serbske hona
 Spěw słyšu stary wjes'ly wótčinski,
 A zaso w spěwje serbska duša stona
 Dla horja naroda we žalosći.
 We Božej swjatnicy, we měrných hětach,
 Při džělanju, we wjes'łym towarštwje
 We swojich radosách a hófkich bėdach
 Ma naše Serbstwo swoje kěrlušė.

Wěš-li, mój ludo, kajka Boža miłosć
 Je tebi data w spěwje narodnym?
 Kaž jasne žórło spori luda čilosć,
 Wobarnujo před cuzym, škódnym złym!
 Wy lubi, stari — mlódzi, zaspěwajmy!
 Najkrasnišich wšak mamy spěwow dosć,
 A našoh' luda džěćom swěru prajmy:
 Spěw hajće wótčinski a narodnosć!

We spěwje słyšiš ćopłe pukotanje
 Ludowej' wutroby najjasnišo;
 Słyš, twoja radosć, twoje žarowanje —
 Tam cuni, něžny wotzynk nam'ka wšo.
 We serbskim spěwje nanajhlubšo hladaj
 Do wóčka, duše twojoh' naroda.
 Štož wěrne, dobre, rjane je, sej žadaj —
 Spěw serbski bohaće jo podawa.

O zbóžny čas! hdyž zaso z dolhoh' spanja
 Naš narod swoje jutry měješe!
 Słyš, škowroněk zaspěwa wot nowoh' ranja,
 A Serbstwo njebě hišće zhubjene!
 Džak Bohu! Wótčincam džak za čas nowy,
 Tym, kotřiž mjez nami, tym, kotřiž spja,
 Jim njese Musa džens wěnc ławrjencowy,
 Jim džakuje so serbska wutroba.

A džens, hdyž skónčnje leži w serbskim kraju
 Maćičnoh' domu kamjeń zakładny,
 Nam lubi spěwarjo njech zaspěwaju
 Spěw serbski wutrobny a horjacy.
 Ty Serbstwo, twať so twať, kaž twarja murje
 Tam kruće, njepowalnje zložene.
 Straž, serbska swěra, založk, wjerch a durje,
 A Boža miłosć njech je žohnuje.

Budź witany, kiž spěwa, hraje, słyši,
 Njech z duše wšitko a do duše dže.

Štož zwjeseluje nas a štož nas tyši,
 Do zynkow luboznych budź zwjazane.
 Štož nadźijamy so we swojim Bohu
 Wot přichoda, štož pyši kraj a dom,
 Štož porjeńšuje podróžnisku drohu
 To powěźće nam z jasnym spěwanjom.

Nalětnja krasnosć zaso zemju kryje;
 O swětła pycha, slónčne bohatstwo;
 Naš Božo, pomhaj, zo tež Serbstwu kćěje
 We twojej mocy nowe nalěčo.
 Tak k hwězdam nětko Serbow hymnus čehnje
 A k swjatom' slubjenju njech wabi nas:
 Na serbskej zemi dyrbi klinčec rjenje
 Naš narodny spěw serbski wšitkón čas!

5. Jubilejska hymna wot Jakuba Čišinskeho.

Mily wětřík z mjehkim dychom wěje,
 Lodow zamki zrudnym žołmam puka,
 Zemi zymske sylzy z wočow trěje,
 Z rowow mrtwych torha jeho ruka;
 Ptački njesu nalěće do kraja,
 Nowe zbože starým štomam baja.

Słyšće! Mócny jutrowne du zwony,
 Kwětki budza bojazne ze spanja.
 Słyšće! Juskanje rži přez zahony,
 Zemja mlode swjeći radowanja.
 Umowy mróčelow so zawěšk drěje,
 Woko njebjeske so rozesměje.

Kajke hibanje je w serbskim kraju?
 Kajki pukot we wutrobach bije?
 Kajki woheń Serbja w wokach maju?
 Kajka ze rtow jim so radosć lije?
 Kajke nalěće so w Serbach swjeći?
 Jaty genius serbski z rowa leći.

Serbja, Serbja, jenož posłuchajće,
 Što sej šmrěki baja na Lubinje!
 Złote króny z hory swěća. Hlajće,
 Kak jich błyskot hraje w Budyšinje!
 Słyšće, kajke hlosy z hórskoh' klina
 Wětřík nosy nam do Budyšina!

Na Hrodzišku skały w slóncu pala
 So, we skalach wójnske spěwy klinča,

Krej so kurjo ze škałobow wala,
Konje rjehotaja, mječe brinča
Milec rjekow, Sprjewja z hłosom juska,
Postrow ješćo k skałam horje pluska.

A tam zady k Budyšinej kiwa
Smolef, jemu radosć swěći z woči;
Na Mikławšku hlejće krasnosć džiwa:
Michał Hórnik z rozpadankow kroči! —
Ruku nětk' sej swěrnju zawdawataj,
Horcu k njebjju próstwu šepotataj.

Wot Prašicy a wot Čornoboha,
Wot Kamjenca a wot hole mlódnej?
Kóždy k Budyšinej mjefwi dróha
Ze Serbami so; a k zemi ródnej
Z cuzby kóždy swěrnju Serb džens spěcha,
Njeh je w pyše kudžerjow njeh plěcha.

A što k Budyšinej wšitkich wjedže?
A što Budyšin so pyši hordže?
A što do wokow wšěm zapal předže?
A što w dušach w jenajkim akkordže
Zwoni wšěm a ze rtow wabi juski
Kóždemu, njeh sakski je njeh pruski?

Polstalětnje džensa narodniny
Serbska swjeći mać. Jej zbožopřeće
Kóždy njese, kotromž přez nutrinu
Čuće lubosće a džaka ćeće.
Serba kóždého džens při maćeri
Hnuje do spěwow a do paćeri. —

Tuž dže k swojej maćeri džens stupečo,
Serbja, wšitcy jene słowo we rće
Mějće. Krtu lubosć, swěru slubće
Džeržeć ji a hajić hać do smjerće! — —
A zo přisaha je wěrna, prawa,
Stańće, zahrimajće: Sława! Sława!

6. Blidowy spěw wot K. A. Fiedlerja.

Łužica džens wěncy wije,
Rjeńši šat so wobleka;
Do dušow so radosć lije,
Pěseň klinči wótčinska.

Lub'wana

Maćica

Błyšći džens so złoćana!

Lět pjećdziesiąt hižo ćeće
Žohnowanje na Serbstwo;
Krasna króna nam so pleće,
Skladža nowe wótčinstwo.

Łužica

Serbowska

Khwataj k tebi, Maćica.

Horliwje će postrowjamy	Bóh njech dale tebję škita
Na dnju twojim swjedźeńskim;	Twoje džěła žohnuju.
Wopor džakny poswjećamy	Jeho miłosć njech ći swita
Na wołtarju wótčinskim.	Z kóždym lětom bohatšo!
Wutroby	Łužica
Wótčinscy	Přiwola:
Naše bija Maćicy!	Bóh budź z tobu, Maćica!

7. Postrow jubilara M. S., fararja em. Michała Domaški.

Tu je mój dom, tu sym so narodziła,
 Tu maćeri mje baćon přinjesi je;
 Tu lubosć je mje pěknje pěstoniła
 We wěncu najrjeńšeje nadźije.
 Tu serbscy młodźency so skhadźowachu
 A rucy nade mnu sej zawdawachu,
 A sylnje wutroba jim biješe;
 Sej lubjachu, zo Serbstwo chcedža hajić,
 A jedyn druhemu sej chcychu prajić:
 Zdźerž, Božo, mać nam našu wobstajnje!

A štož tych młodźencow tak zahorješe
 A kruće wjazaze jich do zwjazka,
 A štož přez cyłu wutrobu jim ržeše,
 To lubosć běše přěńša młodźenska.
 Kak jejny woheń nam z jich wóčka rěči,
 Kak jejne płomjo z wobliča jim swěći,
 Zo přeco radzi na nich hladamy!
 Njech lěta su jich hłowu woběliłe,
 Njech ćeže su jich mocy nalemiłe,
 Jich duch je tola hišće při mocy.

O witajće, wy hóley zhromadźeni,
 Was džensa mócnje sem je ćahnjło!
 We jenej mysli smy tu zjednoćeni,
 Sej wobnowjejo swoje towafstwo.
 Nam witaj, luby dnjo, ty rjany časo,
 Hdyž džensa zešli smy so z nowa zaso
 Bratr k lubym bratram, towafš k towafšam!
 Kak rjenje tola je mjez wótčincami!
 Jow ruku! Wšako z Boha njejsmy sami!
 Haj, witajće, wy bratřa swěřni, nam!

Stań, maći, hromadź synow svojich
 Tež hišćen dališe lěstotetki,
 A mjena naše piš do knihow svojich,
 Zo pózdnje narody šće bychu pomnili,

Kak Serbowstwo smy swoje lubowali,
 Za jeho česć a kčew smy w bitwje stali
 Džens tebi wěnc na głowu njesemy.
 Wot Boha z njebjes přejemy ěi zbože,
 My tebi na puć sćełemy pak rōže,
 Kčěj, Maćica, za narod nadobny!

8. Postrow Bronisława Grabowskeho ze Częstochowa
 Serbam łuziskim na dzeń złotego jubileja M. S.

Pjeódzesat lět so minyło,
 W dzeń, hdžež sam Khrystus
 z mortwych wstał,
 Wočinił jandžel wótcow row,
 Serbowstwu nowu žiwnosć dał.

Pjeódzesat lět žno Maćica
 Je žiwa, žiwi Serbow jow,
 O rosćće, bratřa, njedajće,
 Zo by was čěmny pōžrjel row.

Požohnuj, Božo, Łuzicu,
 Tón serbski lud a wótcny kraj,
 A starym jeho budžerjam
 Wotplatu, wěčnu slawu daj.

Požohnuj, Božo, Maćicu,
 Serbskemu ludej dobra mać,
 Kiž wuči hajić wótcow rěč,
 Wótciny džěćom njeda spać.

Ty, rjane Bože sedleško,
 Što plačeš zrudnje mnoho lět,
 Džens wutřej wóčka sylzate,
 Směwkace hladaj w Boži swět.

Hlej, swěry wótcam serbski lud
 Narodej twari nowy dom,
 Z nalětnim budže kčewom kčěć
 Tón krasny, luby serbski štom.

Postrow Wam sćełe pólski bratr:
 Trać dyrbi Serbstwo, zawostać,
 Kaž dołho swěrych synow ma
 Maćica, droha Serbow mać.

Prispomn. Tutón poetiski postrow dosta so Maćičnemu předsydstwu
 z tymle krasnym připisom w maćérnej pólскеj rěči knjeza spisowarja:

Szanowne panie i panowie!

Nie mogąc osobiście brać udział w uczeniu tak pięknej i wzniosłej rocznicy, jaką jest Wasz jubileusz, połączony z położeniem kamienia węgielnego pod budowę przyszłości, przesyłamy chociaż przez pośrednictwo szlachetnego Waszego i naszego przyjaciela, pozdrowienie a pokłon wszystkim wiernym Serbom i Serbom. Oby Bóg w te dni Zmartwychwstania Syna Swego przyjął ofiary Wasze, na ołtarzu Narodu swego składane, pobłogosławił dziełu Waszemu, które, da Pan Zastępów, będzie kiedyś jedną z podstaw przyszłego szczęścia ludkości w tej epoce, gdy zamiast nienawiści, przemocy i prawa siły zapanuje nad światem Prawo Boże, miłosć i sprawiedliwość. Niech Bóg pobłogosławi zacny, cnotliwy, pracowity i wierny tradycyi Ojców lud Serbo-łuzyczny! Niech żyją Serbowie!

Bronisław, Marya i Zofia Grabowscy.

Częstochowa, 16. kwietnia 1897.

(Serbski přetožk hlad. w „Łuzicy“, 1897, čo. 6, str. 66.)

Nekrolog XXXIV.

Michał Domaška,

farář em. Nosačičanskeje wosady, ryčeř kral. sakskeho Albrechtoweho rjady I. klasy, čestny sobustaw Mačicy Serbskeje w Budyšinje a lužiskeho předařskeho towařstwa w Lipsku, plůdny serbski basnik a spisowačel.

* 23. junija 1820, † 7. junija 1897.

Po hasach lužiskeho městačka Nowosalca běše ói w poslednich lětach nimale kůždy dzeň w popořdnišich hodžinach muža z wuraznej postawu so wukhadžowaceho widzeč. Jeho z dołhimi lětami trochu k zemi pokhileny khód, jeho rjane, čestne běle włosy, jeho lube serbske sprawne wobličo kůždemu nadpadaše. Ponižnje a číše džěše wón, z wjetša w nutrnym rozřěčowanju z lubym přečelom, swój puč, z daloka hižo wot kůždeho strowjeny a wutrobnje zaso strowjo. Na jeho wobliču wotpočowaše miłosć a pokornosć, hůdna khutna dostojnosć a tola tež zaso tamna wjesoła radosć, kiž je plůd derježałoženeje wěry. Nětko tam šědžiweca wjacj njenadeńdzeš; nahła, čicha smjerć je jeho žiwjenje skónčiła. Po dokonjanym přocy połnym zeřmskim džěle spi wón wótcow spanje pod zelenej hůrku w serbskim kraju na Ketličanskim pohrjebnišću. My pak z wutrobnej džakownosću a z hlubokej želniwosću tež tu na njeho spominamy, spominamy na našeho horliweho serbskeho wótcinca, našeho njesprćeniweho spisowarja, spěwarja a kěrlušerja Michała Domašku, z česću wusluženeho duchowneho Nosačičanskeje wosady, kiž je wot młodostnych lět našeho luđa swěrný syn był, na jeho duchownym pozběhnjenju njewustawajcy džěłał, wšitke jeho narodne přocowanja horliwje podpjerował a z luboznym słowom, z plůdny, žohnowanjabohatym pjerom a skutkom za naš serbski narod wustupujo, jón na modleřskej wutrobje nosyl swoje žiwe dny.

Michał Domaška narodzi so jako najmlůdši mjez třomi synami 23. junija 1820 w Komorowje pola Rakec, hdžež jeho nan burske kubło wobsedžeše, a bu 25. junija w Njeswačidlskim Božim domje křěny. Najwosebniši dar, kiž móže so džěsću dostać, je wón do kolebki sobu dostał, pobožneju staršeju. „Moja přěňša młodosć běše raj zboža, wjesela a radosće, raj, na kotryž

rad spominam“, tak wuznawa wón sam. W swojej narodnej wsy šule wukhodziwši bu wón, dokelž so ze svojimi dobrými duchownými darami wuznamjenješe, jutry 1835 na gymnasij do Budyšina daty. Tu hižo stupi wón ze znatými a njezapomnitými, zahorjenými Serbami, wosebje z Imišom, do zwjazka najkrucišeho přečelstwa. W tajkim wutrobnym, posyljajacym zjednoćenstwje běše Domaška sobu mjez tymi młodźencami, kiž w Budyšinje „serbske gymnasialne towařstwo“ založichu. Tak pokazowaše so wótčinski duch a narodne zmyslenje hižo zahe w młodźencu. Tež w Lipsku, hdžež běše so jutry 1842 k studijam bohawučenosće na universitu podať, so wón w swojej maćeršćinje swěru dale wudospołnješe. Po svojich akademiskich studijach w nalěcu 1845 z dobrým wuspěchom skónčených bu wón za pomocneho předarja do Delnjeho Wujězda žadany. Jeho přeni zapisk do tamnišich cyrkwinskih knihow namaka so pod dnjom 16. junija 1846. Krótki čas je wón dušow pastyrstwo tamnišeje wosady zastarať a pódlá do zjednoćenstwa z Handrijom Zejlerjom w susodnej Łazowskej wosaďže skutkowacym stupiť a wot njeho je wón snano mnohi nastork k poetiskej džěławosći dostať. Z najmjeńša mjez jeho zahe rozwitými darami hižo tehdy jeho spěwny a kěrlušefski dar wustupować poča, z kotrehož je so kaž z njezaprahniteho žórła wjele stow rjaných spěwow žórliło.

Mjez tym počinaše zyma duchowneje womory, kotraž Serbstwo přikrywaše, zakhadžeć, a narodne nalěce so přibližowaše. Z luboznymi wobrazami wótčinskih skutkow pyši so přichod, a nadźija rjenišich časow, tuta wědnje młódna spokojeřka, lije swój balzam změrowanja do žarowacych wótčinskih wutrobow a napjelnja je z nowej dowěru a z pľomjenitej zahorjenosću.

Mjez tymi młodźencami, kotřiž tehdy swoju přenju sapatu lubosć Serbowstwu woprowachu, běše tež Domaška. Wón bě lěta 1847 mjez sobuzaložerjemi Maćicy Serbskeje, tuteje parlew krónje tamnych časow, a je jejny zahorjeny přiwisowaf a spěchowaf stajnje wostať. Wot lěta 1886 běše wón tež jejny čestny sobustaw, kaž bě tež čestny sobustaw Budyšskeho gymnasialneho a Lipsčanskeho lužiskeho předařskeho towařstwa. Domaška bě we wonym času tež mjez tymi kandidatami duchownstwa, kotřiž ze swojej pisnje zaposłanej próstwu přeni nastork dachu k za-

ložanju serbskeho evangelskeho kandidatskeho towarštwa, kotrež hišće džensa z čícha, ale swěru swoje žohnowane džěło dokonja. Tež na založowanju wjesnych serbskich towarštwow je wón wosebje w léće 1848 njesprócniwje tu a tam džělať. Dnja 19. augusta 1849 bu Domaška wot Ketličanskeho fararja Klina do Nosaćičanskeho duchownskeho zastojnstwa zapokazany a wot njeho wón tež duchownu swjedźiznu dosta. Z kajkej pastyrśkej swěrnosću a swědomiwosću je wón w tych nimale 43 létach, w kotrychž bě w Nosaćicach z duchownym, swojeje wosady hladať, kak bě wón ze swojim we wěrje dokonjanym, płodow bohatym wusywow Božeho słowa, we swojim přecelniwym dušow pastyrśkim wobkhadže sebi wutroby wotamknyť a džaknu lubosć swojich wosadnych dobyť, to wopokazowaše so při wšelakich składosćach, wosebje pak na hnujace wašnje při jeho wotkhadže ze zastojnstwa a při jeho zbóžnym wotsalenju.

Nimo swěrneho zastaranja swojeje wosady džělaše Domaška ze železnej pilnosću a wutrajnosću w serbskim pismowstwjě swoje wustojne pjero za lud hakle w stronu połožejo, jako je smjeré jemu z ruki wza a swjatosť po džělapoňnym dnju žiwjenja jemu zazwoni. Najsylniša jeho móć pokazuje so na duchownym poli. Njewustawajey a wuspěšnje pytaše wón duchowne potrjebje swojeho luda spokojeć. Jeho najwážniše a najwosebniše knihi, kotrež je serbski lud z radosću witať, su jeho „Zionske hłosy“, w kotrychž wón jako „pokorny česćer“ swojemu knjezej kěrlušě spěwa. Z nakładom serbsk. luth. knihowneho towarštwa wuńdže I. džěl w přěnim wudawku 1868 (a w druhim doľho požadanym a powjetšěnym wudawku 1895) a II. džěl 1879. „Zionskich hłosow“ III. džěl, kiž přichodnje wuńdže, bu wot pobožneho spěwarja w derje přihotowanym rukopisu zawostajeny. Jeho pilnemu pjeru mamy so dale džakować za „Swjaty póst“, natwarjace knihi za póstny čas (w Budyšinje 1865), za „Póstnu harfu“ z póstnymi kěrlušemi (1865), za „Adwentsku harfu“ (1. wudawk 1864, 2. wudawk 1874). W swojich 1889 wudatych „Symješkach na Božu rolu“ skići spisaćel bohaty wubjerk rowowych napismow, zo bychu Serbja w maćernej rěči swojim zemrěтым poslednje Božemje na pomnikach abo křižach přiwołać móhli. Tež na jeho „Balzaminu“, słowa zbudženja a změrowanja we

wjeselu a zrudobje, njech je tu spomnjene. Z njesprócniwym džětaćerjom za Bože kralestwo pak je so wón wosebje wopokazał jako spisowař a zamołwity wudawař „Missionskeho Pósta“, kotrež wobšěrne džěło je wón na wšě 20 lět a dołhe časy cyle bjez pomocnika dokonjał. W zjednoćenstwje z Imišom bě wón sobupřełožeř Serbskeje Cyrkwinskeje Agendy. Kaž za Missionskeho Pósta, tak bě wón tež za „Serbske Nowiny“ dołhe lěta swjedžeński spěwař a kěrlušef. Zawěrnó, bohate a drohe to duchowne herbstwo, kotrež je serbski ewangelski lud wot njeho namrěł!

Při wšitkej tutej nabožinskej džěławosći je naš spěwař sebi hač do poslednich lět ćopłu wutrobu za wšě narodne naležnosće našeho luda zakhował. Kajka wótcínska radosć, kajka sapata lubosć rěči z jeho po wšěch Serbach znateho a woblubowaneho spěwa: „Naše Serbstwo z procha stawa!“, kiž, hdžežkuli Serbja narodne spěwy spěwaju, zaklinča, a z kotrymž so stajnje skhadžowanki serbskeje studowaceje młodžiny skónčeja. Narodnym potřebnosćam luda chceše wón słužić; za lud rěči, piše, pěsni, spěwa a džěta wón. Jeho rěč je wšudže ludska rěč, wšitkim derje znata a zrozumliwa, jednora, tola husto poľna zahorjenja a wohnja. Jeho poesija wuznamjenja so ze wšelakosću nazynkow, jednorosću wurazow, idealnosću zmyslenja, hľubokosću začuwanja, bohatosću wobsaha. Wón spěwa wo serbskim ludu a wótcnym kraju, wo rjanosći stwórby a wo bľyšću nalěća, spěwa wo ćichosći hole a wo luboznosći ľužiskich dolinow a horow, wón khwali serbsku rěč a bohatstwa jejnych wosebnosćow, khwali serbski lud, jeho nadobnosć a pobožnosć, khwali spokojace, ćiche domjace zbože, wón wustupuje za Serbow prawa a za ćistosć jich počinkow a wašnjow, a smy-li my wječor wot džěta sprócní, powěda wón nam wótcow stare lube bajki, kaže před našimaj woćomaj khroblým wjednikam starodawnych časow ze svojich rowow postanuć a k nam slabšim potomnikam horliwe słowa rěčeć. Z wyskacej wutrobu spomina wón wróco na zľoty čas mladostneho zahorjenja, zraduje so, hdyž widzi, zo tež nětko hišće serbska maćer serbske swoje džěćatko ćěši a serbski paćer je wući, a hladajo do přichoda z wjesolej nadźiju spěwa nam wón, zo „narod naš a rěč tež naša wostać dyrbi do kónca; slńnce njech na njebju haša, lubosć

k Serbstwu njehaša“. Wosebje w poslednich 20 abo 30 lětach bě lědma žana swjedžeńska, wjesola abo zrudna składnosć, při kotrejž njeby jeho harfa napominajo, změrujo, z radosću napjelnjejo zaklinčala. Kaž sebi žarowacej staršej často wot njeho spokojacy kěrluš wuprošeštaj, tak bywaše wón při wótčinskich swjedženjach jako narodny pěsnjer husto ert wšitkich. Z džela su jeho wótčinske spěwy pod pseudonymom Šyman we „Łužicy“ wotčišćane, zhromadnje wudate pak njejsu, runjež bychu we sebi jara derje móc měte, liwke wutrobny zhrěc a zahorjene bóle rozplómenjé. Z nakładom Maćicy Serbskeje wuńdže 1889 jeho „Bratřik a Sotřička“, krótkte powědańčko z džěcacych lět, a něšto lět prjedy jeho „Lećacy list“ za serbski Maćičny dom.

Dnja 20. junija 1892 so naš spěwar do Nowosalca na wotpočink poda. Dołhi čas jeho wotpočink trał njeje, jenož pjeć krótkich lět. Hluboka rana bu jeho lubosće bohatej, nanowskej wutrobje zražena přez smjerć nadźijepołneho syna Marćina, kiž, kaž před wrotami duchownskeho zastojnstwa, 25. meje 1894 tři a dwaceći lět stary swoju hłowu pokhili. Hewak pak bě jeho žiwjenje bóle wot swěta Božeje miłosće wobswětlene. Najbohatsu lubosć a najrjeniše spokojenje je wón dawał a brał w swojim domje w najnutrnišim zjednoćenstwje ze swojej mandželskej Hanu rodž. Wjelic ze Šekec, z kotrejž je na wšě 40 lět přez žiwjenje šoł, a w towarstwje svojich džěci, kotrychž časne a wěčne zbože je stajnje na modlefskej wutrobje nosył. Runje přebywaše zaso, kaž husćišo, pola swojeho syna, kapłana w Ketlicach. Tam biješe jemu po dlějšej kipsoci, ale cyle krótkej khorosci poslednja hodžina. Druhi dzeń swjatkow, 7. junija 1897 popođnu w 5 hodž. dokonja wón, nimale 77 lět stary, z čicha swój zeński žohnowany běh. Dnja 11. junija bu wón póđla swojeho syna, kotrehož bě žarujo woplakował, z najwjetšim lubosćiwym počesćowanjom z nimale powšitkownym wobdžělenjom serbskeho ewangelskeho duchownstwa a swojeje něhdyšeje Nosaćičanskeje wosady a wobydlefstwa wokolnych wsow na Ketličanskim rjanym pohrjebnišću swjatočnje k měru položeny. Želace, wutrobny jimace, změrowace słowa rěčachu w Božim domje před kašćom kk. fararjo Lic. theol. Renč-Ketličanski, Wićaz-Nosaćičanski, Scheuffler-Lěwałdski, Grunewald-Nowosalcki a tehdy hišće z młodženskej čerstwosću

D. Imiš-Hodzijski, njebočićkeho najstarši přečel, nětko hižo w smjerčí z nim zaso zjednočeny. Maćica Serbska bě z deputaciju zastupjena a wopokaza njebočićkemu swoje dzakne připóznaće z wulkotnej rowowej (palmowej) pychu. Jejny kěrlušer běše kn. seminarski wyšši wučer Fiedler ze swojim hluboko začutym žarowacym spěwom, jejny řečnik při rowje pak kn. farař Jakub-Njeswačidlski, kiž Maćičnemu „sobuzałožerjej a čestnemu sobustawej, jeje swěrnemu přečelej a pilnemu spisowaćelej, wusywarjej a žnjećcarjej tež na poli wědomosćow“ poslednje „božemje“ přiwolaše.

Tak padny do rowa zaso jedyn z tych starych serbskich wótčincow, kiž su dołhe lěta naš lud lubowali z hlubokej, swěrnej lubosću. Nóc wotpočinka je přišla, ale doniž je džeń so swěćić, je Domaška mjez nami byt horey lubowař swojeho droheho serbskeho luda, sylny zbudžowař narodneho hibanja, nadobny nošer idealneho zmyslenja, njesprócnjwy spěchowař wótčinskich zaměrow, zahorjeny založowař a přiwisowař wótčinskich towařstwow, kruty, wutrajny džělaćer rozkčěwaceho serbskeho pismowstwa, horliwy spěwař narodneho nalčća, posoř a swědk pohanow nuzy, žohnowany kěrlušer a lubozny přeđař Božeje miłosće. My pak so prašamy:

Sy wumrjel ty? — Bóh zwarnuj! Ty sy žiwy!
 Maš nětk, štož sy nam spěwač: Boži raj;
 A z twojej harfu překhodžiš ty miły,
 Ty dobry dale přeč' swój serbski kraj.
 Sy žiwy w dopomnjeću, w žohnowanju,
 Hdžež spěwaju we domach, swjatnicach;
 Sy žiwy, a na Jezusowym ranju
 So zaso wohladamy w njebjesach.

M. —a.

Wučahi z protokolow M. S.

1) Posedženje předsydstwa a wubjerka z twarskej kommissiju, 26. měrca 1897. Přitomni: Łusčanski, Jakub, Mjerwa, Kapler, Bartko, Fiedler, Skala, D. Imiš, Mrózak, Kubica, dr. Renč, Sommer, krajny twarski inspektor Schmidt, řečnik Cyž, kaplan Nowak II a jako hosćo kk. architekt Grothe, wosebje

přeprašeny, prof. P. Syrku a tach. předař J. Šewčik. Najprjedy předsyda Łusčanski zdžěli, zo su na namjet měščanskeje rady měščanscy starši abo zastupjerjo jenohłósnyje přizwolili, zo smě město Maćicy Serbskej žadane 1½ metra Lubinskich přikopow (Lawskich hrjebjow) předać a zo předsydstwo M. S. w přichodnych dnjach pola měščanskeje rady wot njeje žadane 5000 hr. zapołoži jako rukowanje za to, zo Maćica Serbska po dostatym dowolenju twarby za 5 lět cyłu frontu ležownosće při Lubinskich přikopach natwari a zatwari. Potom přednošuje předsyda naćisk kontrakta Maćicy Serbskeje z kn. architektom Grothu; po dlějším wuradženju so kontrakt z někotrymi přistawkami do protokolla zapisanymi přiřwa a podpisa. Dale so postaji, zo ma so twar Maćičneho doma jednotliwym nastupacym rjemjesłam (Baugewerken) na puću submissijow, kotrež maju so wupisać, přepodawać, a z nowa so wobzamkny, zo ma so najprjedy po žadanju hłowneje zhromadźizny zadne twarjenje a přědku při Lubinskich přikopach fronta wot 22 metrow natwarić a zo ma so z twarbu skerje lěpje započěć. Po wobzamknjenju, zo ma so, jeli někak móžno, zakładny kamjeń k serbskemu Maćičnemu domej při 50lětnym jubileju M. S. 21. hapryla połožiť, slubi kn. architekt Grothe, zo chce so ze wšej mocu za to starać, zo by to hišće móžno było. Potom jednaše so wobšěrnje wo jubilejskim swjedženju M. S. a postaji so předběžny program swjedženja. Skónčnje buchu za nowych sobustawow přijěć, kotřiž běchu so k zastupej přimołwili: kk. kral. twarski inspektor Karl Schmidt a architekt August Grothe z Drježdžan, Polychronij Agap. Syrku, prof. univ. w Pětrohrodže, Bruno Schulze, wobsedźer Hofmannoweho wumjełskeho wustawa w Drježdžanach, měšč. twarski assistent Gustav Eissler w Budyšinje, twarski mišter Hawštyn Winkler w Budyšinje a překupe Ernst Glien (Klin) w Budyšinje (z nowa).

2) Swjedžeńska hłowna zhromadźizna, 21. hapryla na „Trělerni“ w Budyšinje. Městopředsyda farań Jakub wotewriwši swjedžeńsku hłownu zhromadźiznu wozjewi wutrobne postrowjenja předsydy kanonika schol. Łusčanskeho, runje w Romje přebywaceho, a měješe po wuspěwanju spěwa „Rjana Łužica“ zahoriću zawodnu řeč witajo přítomnych jubilarow, hosći a sobustawow Maćicy Serbskeje, kotrychž běše po wupokazu

zapisneje lisćiny 83. Na to zdžěli dr. Muka, zo je wón w mjenje Maćicy Serbskeje k jubileju wudał: 1) zešiwk Časopisa (čo. 96); 2) jubilejsku knižku za lud „Za dušu a wutrobu“. Spěwy Jana Wałtarja a njeboh Mile Imišoweje; 3) Swjedžeńske Zapiski Maćicy Serbskeje (1847—1897); 4) nowu zběrku basni Jakuba Čišinskeho „Serbske Zynki“. Jubilejska knižka kaž Časopis dawaju so sobustawam darmo, Swjedžeńske „Zapiski“ (pł. 2 hr.) a „Serbske Zynki“ (pł. 3 hr.) pak maju so płaćić, dokelž je jich čisty wunošk za nowy Maćičny dom postajeny. Na to wustupi jako swjedžeński rěčnik kn. kanonik faraf Jakub Herrmann-Wotrowski a přednošeše wubjernu swjedžeńsku rěč, kotruž smy na druhim městnje wočišćeli. Hdyž bě na to kn. Fiedlef jubilarow Maćicy Serbskeje, kotřiž su 50 lět jeje sobustawy, ze swjedžeńskim spěwom (hl. str. 46) postrowił, buchu ěi z nich, kotřiž to hišće njeběchu, ze zahorjenym přihtosowanjom hłowneje zhromadžizny za čestnych sobustawow wuzwoleni a přitomnym wot nich buchu hnydom čestne diplomy z přihoodnymi słowami přepodate. Jubilarowje M. S. pak su: Bartko, Bergan, Domaška, Gólc, Imiš, Kocor, Kućank, Mosak-Kłosopólski, Raeda a Serbowka (hl. Swjedžeńske Zapiski M. S., str. 35). Ze zhromadnym spěwom „Naše Serbstwo“ bu po zwučenym wasnju swjedžeńska hłowna zhromadžizna skónčena.

3) Posedženje předsydstwa a wubjerka z twarskeje kommissiju, 14. junija 1897. Přitomni: Łusćanski, Jakub, Kapleř, Bartko, Skala, D. Imiš, Kubica, Mrózak, dr. Renč, Smoleř, Schmidt, Cyž, Nowak II a po přeprošenju architekt Grothe. Předsyda předpožoha hotowe twarske plany, kotrež buchu w poslednim posedženju twarskeje kommissije wot kn. arch. Grothy nadrobnje rozestajane a wukładowane, zo bychu so skónčnje (definitivnje) přijate a potom měšćanskej twarskej policiji dla dowolenja twarby předpožohi, a žada, zo by, štož ma hišće žadanja, je wuprajil. Po dlějšich wuradžowanjach a wukładowanjach ze strony twarskeju wustojneju Grothy a Schmidta so plany přiwzachu a wobkrućichu. Kn. twarski inspektor Schmidt dosta poručnosć a poňmóc, zo by wo někotrych při twarbjce wobkedžujomych dypkach, kotrež so susoda Maćičneje ležownosće, kłobukarja Maerckela sen. w Kočim Brodže přebywaceho přimaju,

z tutym jednat a prawiznisicy płaćiwý protokoll nastajit. Dale poruči so twarskej kommissiji, zo ma hnydom a to we „Serbskich Nowinach“, „Bautzener Nachrichten“ a „Dresdner Anzeiger“ murjejske a česliske džěla wupisać, wuzwoljenje twarca z ličby so přimołwjacych pak stanje so wot předsydstwa a wubjerka M. S. Dale so wobzamkny, zo maju so za zakładnikow Maćičneho doma pyšniše diplomy zhotować, zo by so kommissija za zběranje srědkow za nowy dom, w hłownej zhromadźiznje wuzwolena, do přichodneho posedženja sobu přeprošyla a zo by so stary Maćičny dom hišće raz z nowa wobělił. Skónčnje so nowy sobustaw kapłan Franc Kovačić při Animje w Romje přijia a předsyda zdžěli, zo je předsydstwo kn. knihiskładnikej kantorej J. Kaplerjej k jeho 25lětnemu zastojnskemu jubileju zbožo prało a wotivnu taflu přepodało.

4) Posedženje předsydstwa a wubjerka z twarskej a financnej kommissiju, 5. julija 1897. Přitomni: Łusčanski, Fiedler, Bartko, Skala, D. Imiš, Sommer, dr. Renč, Smolef, Schmidt, Grothe, Nowak II, Cyž, Jakub Šewčik, Andricki. Předsyda zdžěli, zo je měsčanska twarska policija twarske plany za dobre spóznała a nowotwarbu Maćičneho doma dowoliła, a čitaše listaj kłobukarja Maerckela, kiž njecha do namjetow předsydstwa zwolić, ale sam žadanja staja, do kotrychž Maćica na žadyn pad zwolić njemóže. Tuž so wobzamkny, zo ma so Maćičny nowotwar po twarskopolicijskich postajenjach bjez džiwjanja na Maerckela wuwjesć. Offerty 5 twarskich mištrov so předpoložichu a kn. kral. twarsk. inspektorej Schmidtej přepodachu k pruhowanju a k namjetowanju najpřihódnišeho poskićowarja, při tom so jeno-hłósnyje postaji, zo smě a ma předsyda M. S. tomu, kotrehož poskićenja změje kn. tw. insp. Schmidt po swojim pruhowanju za najpřijomniše, w mjenje cyłeho předsydstwa a wubjerka twar hnydom přepodać (— tutón twarski mišter bě kn. Kaup z Budyšina —); dale kn. tw. insp. Schmidt na próstwu předsydstwa wudžělanje kontrakta předewza, kotryž ma so z wuzwolomnym twarcom zwjazać, a Bartko wupraji próstwu, zo bychu so pěskowcowe džěla při twarbje jeho přichodnemu synej kn. Hörnigej přepodaće, na čož so wotmołwi, zo je to móžno, hdyž wón na wupisanje tutych džělow, kotrež ma so hnydom stać, najpřijomnišu

poskićenku sěini. Skónčnje nawdachu na namjet D. Imiša z radosću nad dobrym wuspěchom wuradźowanjow přitomni 52 hr. za nowy serbski dom.

5) Posedźenje předsydstwa a wubjerka z twarskej kommissiju, 25. augusta 1897. Přitomni: Łusčanski, Fiedleř, Bartko, Skala, Kubica, dr. Renč, Smoleř, Schmidt a Cyž. Najprjedy čita předsyda list městopředsydy Jakuba, kiž wozjewja, zo wón dla mnohich zastojnskich džělow a zadźěwowanjow swoje zastojnstwo złoži. Na to předpołożichu so tři oferty, kotrež běchu so na wupisanje pěškowcowych džělow předsydstwu zapósłaće, a buchu kn. tw. insp. Schmidtej k rozsudženju přepodate (— na jeho namjet buchu pěškowcowe džěła pozdźišo kn. Hörnigej w Budyšinje přepodate, a z nim bu kontrakt sčinjeny —). Dla nabyća trěbnych twarskich pjenjow ma so w „Serbskich Nowinach“ nawěstki wozjewić a z jnym Budyšskim bohačkom jednać. Maćičnemu susodej kn. Maerckelej ma rěčnik Cyž wozjewić, zo su Maćične twarske plany, wot měsčanskeho twarskeho zarjadnistwa za dobre spóznaće a wobkrućene, w Smolerjec expediciji k dohladowanju wupołożene, a zarjadnik Bartko ma ze susodom Hübelom trěbne zarjadowanje a postajenje sěinić. Na to bu kn. tach. předař Jakub Šewčik za sobustawa do financneje kommissije wuzwoleny, z nadawkom, zo ma wo skutkowanju Maćicy Serbskeje a wosebje financneje kommissije do „Serbskich Nowin“ dopisować, za wurjadneho sobustawa do Maćicy Serbskeje knjeni Luiza Hoffmannowa, rodź. Harnišoje, spisowaćelka w Frankfurtu nad Wódru (Delnojožičanka) přijata a žadanka Narodopisneho Towarstwa („Towarzystwo ludoznawcze“) we Lwowje, z nim do wuměnjenja spisow stupić, rad přizwolena.

6) Posedźenje předsydstwa a wubjerka z twarskej kommissiju, 28. sept. 1897. Přitomni: Łusčanski, dr. Muka, Kapleř, Fiedleř, Bartko, Skala, D. Imiš, Mrózak, Kubica, Smoleř, Cyž, Nowak II, Andricki. Najprjedy buštaj na namjet D. Imiša z kooptaciju za noweho městopředsydu kn. farář Mrózak z Budstec a na tutoho města za wubjerkownika kn. rěčnik Michał Cyž z Budyšina jenohtósneje wuzwolenaj a přijestaj wólbu. Po dlějším jednanju w twarskich naležnosćach a wo nabyću pjenjow za nowotwarbu Cyž a Muka slubitaj, zo chćetaj so dale wo přijomnu požčonku za po móžnosći nizke dańske starać. Skónčnje bu Maerckelowa próstwa w lisće wot 17. sept. nastupaca wostajenje jeneho wokna w jeho swislach do Maćičneho dwora za jeho dozwojenje, zo směmy w přizemi z džěla murje jeho swislow při twarbjce wužić, jenohtósneje přizwolena.

7) Posedźenje předsydstwa a wubjerka, 24. novembra 1897. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Mjerwa, Fiedleř, Kapleř,

Bartko, dr. Renč, Cyž, Sommer a Skala. Předsyda wozjewi, zo je zarjadnistwo měšćanskeje nalutowarnje po jednanju wubjerkownika rečnika Cyža z nim zwólniwe, na Mačićnu ležownosć k nowotwarbje přenjeje džělby Mačićneho doma (22 metrow w fronće a zadne pobočne twarjenje) 90 000 hr. za $3\frac{3}{4}\%$ danje hypothekariscy požćić a zo ma so k wobzamknjenju tuteje požćonki bórzy wurjadna hłowna zhromadźizna powołać. Džěń tuteje zhromadźizny postaji so na 15. decembra 1897. Na namjet rečnika Cyža wothladuje so wot mysle džělenja Mačićneje ležownosće na dwoje folium a wobzamkny so, zo maju so pjenjezy, kotrež chce měšćanska nalutowarnja požćić, k twarbje přenjeje džělby nałožiť, zo pak maju so wšitke te pjenjezy, kotrež ma Maćica hižo na nalutowarni a kotrež so hišće nahromadza, jako fond za natwarjenje druheje džělby khować. Předsyda wozjewi, zo je Maćica druhi porjedženy a rozmnoženy nakład „Towaršneho Spěwnika“, wot K. A. Fiedlerja přihotowany a wobstarany, wudała; jeho płaćizna bu na 1 hr. 20 np. postajena. Po namjeće twarskeje kommissije so kłobukarkej Maerckelej za přetwarjenje jeho třěchi, z kotrejež dotal dešćowa woda na Mačićnu ležownosć běžeše, 150 hr. pomocy přizwoli a při tym so postaji, zo ma při wupłaćenju tutych pjenjěz wubjerkownik rečnik Cyž ze žadaćelom kruće a pisnje wujednać, zo so wón wšitkich dalšich žadanjow wzda. Na namjet dra. Pilka a Sommera přizwoli so hudźbnemu wotrjadej k přihotowanju wudawka serbskich rejoy za serbskich hercow z pokładnicy 10 hr. připomocy. Po žadanju rečnika Cyža ma so při wurjadnej hłownej zhromadźiznje nadrobny přehlad wo cyłym Mačićnym zamoženju podać. Na kóncu so za sobustawow přiwažtať kk. dr. med. Jan Nowak, I. assistentny lékař při Karolinej khěži w Drježdžanach a student Jurij Daneš w Prazy, a kantor Kapleř so Mačićnemu předsydstwu za počesćenje ze strony Maćicy při swojim 25lětnym zastojnskim jubileju dostate, džakowaše.

8) Wurjadna hłowna zhromadźizna, 22. decembra 1897. Wurjadna hłowna zhromadźizna, kotraž dyrbješe so dla khowanja našeho wótčínca Da. Imiša wot 15. na 22. decembra wotstorčić, bě wot 17 rjadnych sobustawow wopytana. Při jeje wotewrjenju poswjeći předsyda słowa wutrobneho džaka a počesćowanja zemrjetemu čestnemu předsydzě D. H. Imišej, kiž bu runje před tydženjom w samsnej hodźinje z wulkotnym přewodom cyłego Serbowstwa w Hodźiju swjatočnje do khłódného rowa khowany, a přítomni počesćichu jeho wopomnjeće z postanjenjom. Po zastupjenju do džeńskeho porjada wobzamkny hłowna zhromadźizna na namjet předsydstwa a wubjerkka jenohłósny, zo sebi Maćica na swoju ležownosć za nowy dom wot Budyšskeje měšćanskeje

nalutowarnje 90000 hr. za $3\frac{3}{4}\%$ dańskeho požči. Wo druhim dypku džeńskeho porjada nastupacym snadne přeměnenja wustawkow dla přijeća dweju wosebiteje zastojukow (redaktora Časopisa a zarjadnika doma) do předsydstwa a dla pomjenowanje dotalnej 2 wurjadnej za rjadnej sobustawow wubjerka drje so přeběžnje jednaše, ale wěšte wobzamknjenja sčinić so njehodžachu, dokelž k tomu trěbna ličba sobustawow (dwě třećinje wšěch rjadnych sobustawow) přitomna njebě. Tuž so wobzankny, zo ma so ta naležnosć k přichodnej hłownej zhromadźiznje přihotować a z nowa na džeński porjad stajić. Wubjerkownik Sommer wozjewi, zo je wón z njeboh D. Imišom zličbowanja Maćičneho pokładnika a zarjadnika pruhował a prawe a w rjedže namakał, tuž buchu po jeho namjeće wot hłownej zhromadźizny zličbowanja pokładnika Mjeřwy a zarjadnika Bartka na l. 1896 za prawe spóznate. Při tom so přeće wupraj, zo by so tež wobličenje darow za Maćičny dom stajnje z kóncom protyčeho lěta skónčało. Skónčnje bu dla zemřeća wubjerkownika D. Imiša do Maćičneho wubjerka za rjadneho wubjerkownika přijaty farař dr. Marćin Renč z Wjelečina a na tutoho města za wurjadneho abo zastupneho wubjerkownika kapłan Mikławš Andricki z Ralbic.

Hnydom po skónčenju hłownej zhromadźizny měješe Maćičny wubjerk krótke zarjadowane posedženje a wuzwoli sebi za předsydu kn. fararja Kubicu z Bukec a za pismawjedźerja a protokollantu kapłana Andrickeho.

9) Posedženje předsydstwa a wubjerka z twarskej kommissiju, 28. měrca 1898. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Skala, Fiedleř, Kapleř, Bartko, Sommer, Smoleř, Cyž, Šewčik, Schmidt a jako hosćaj kk. architekt Grothe a twarski mišter Kaup. Najprjedy postaji so džeński porjad hłownej zhromadźizny, srjedu po jutrach, 13. hapryla wotmějomneje. Potom rozsudžeše předsydstwo a wubjerk w nastupanju próstwy noweho najeńka w starym domje kn. H. wo poniženju najimanskeho pjenjeza a na to sta so wobzamknjenje na próstwu susoda Maerckela dla 2—3 skhódnych woknow, jednaše so wo přepodaću blidařskich džětow w nowym domje (wospjet) a wo přenajeću městnosćow w nowym domje, postajichu so plaćizny jednotliwych předawarńow a wobydenjow, kiž maju so hišće do 1. hapryla wupisać, a wučini so, zo ma kn. řečnik Cyž z ludźimi, kiž chcedza wotnajeć, jednać, definitivne přenajeće z nimi pak sčini twarska kommissija.

Wučahnył dr. E. Muka.

W o b s a h.

Kralowska hymna saskich Serbow	str. 3.
Złoty jubilej Maćicy Serbskeje. Rozprawuje dr. Ernst Muka	„ 13.
Nekrolog XXXIV. (Michał Domaška z podobiznu)	„ 53.
Wučahi z protokollow M. S.	„ 58.

➡ Wo zapłaćenje dostateju jubilejskeju spisow „**Zapiski Maćicy Serbskeje**“ (plać. 2 hr.) a „**Serbske Zynki**“ (plać. 3 hr.) su te česć. sobustawy, kiž hišće zaplaćili njejsu, z tutym najnaležnišo prošene.

➡ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 *M* abo w cuzych pjenjezech po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólňišo prosimy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa adresa za póst je: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Tež prosimy, zo bychy naše česćene sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

Přinoški kwitujemy w Časopisu a we „*Łužicy*“, darjene knihi buchu jenož w „*Serbskich Nowinach*“ kwitowane.

Časopisa M. S. su tež mnohe stare lětniki hišće na předań a móža so direktnje skazać pod adressu: An die Maćica Serbska in Bautzen (Sachsen).

Njesobustawam předawa so zešiwk Časopisa za 2 hr. 50 np. (2,50 *M*) a cyły lětnik za 5 hr. (5 *M*).

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchtu wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisčíkom pod adressu: Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1898.

Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryčeř serbskeho rjada Sw. Sawy.

Lětnik LI.
Zešiwk II.

(Cyłeho rjada čisło 99.)

Budyšin.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

D. Jaroměr Hendrich Imiš.

Rukopisy Hansa Nepile-Rowniskeho.

Podawa *Handrik-Sleppjanski*.

A. 2) Druhi čišćany rukopis.

Hdyž přeni raz wo Nepilowych rukopisach řečach (přir Časopis M. S. lětn. 1896, zeš. II, str. 73 sl.), mějach jenož jenički čišćany rukopis w rukomaj, ale tehdy hižo so mi mysl poda, zo je Nepila jenož nabožinske wěcy jako něšto cyle wosebite čišćał, zo pak je swoje wšědne nazhonjenja ze wšědnym pismom pisał. Tuta mysl je nětko z tym wobkrućena, zo sym hišće druhi čišćany rukopis namakał, kotryž tež jenož nabožinske mysle a wěcy wobsaha.

Tutón spis je so w domje twarca Nepile w Rownem khował, hdžež je hišće jenička džowka njeboh Nepile, 88 lět stara, ale bohužel na 15 lět slepa, žiwa. Wón je jenož mały zlamk, za čož napismo wosrjedza „*stwórté knihly*“ swědči. Nimo řečnych wosebnosćow tež je z tutoho zlamka zajimawe zbonić, kajke geografiske nahłady Nepila měješe, zo je zemja kaž tajka čorna kupa, wšudže z wodu wobdata a nad njej je swět natwarjeny. — Tekst tutoho čišća podawam tu jeno w analogiskim přepisu.

. . . . . wěcnje pali te zle duše bezbožne, kóterež sebi jen tudy zasužyli su, we grěšnem złem żywenju, a Bog ten Kněz da jim tu weliku zlu 'zdu z tym certom we tom helskem wěcnem a złym wogenu a płońenju, kóteryž tam je. Wěcnje, wěcnje pali te bezbožne zle duše a ni'dy njespali. Ach zlě, ach zlě jo tym bezbožnym złym dušam, kóterež tam na to město do cwile 'tšijdu a we nej palone su wěcnje, wěcnje do wšeje wěcneje wěcnosći. O zrudne byće, o žalosne byće, o njeměrne byće, o wostudle byće, o mertrarske byće, o cwiblarske byće, o k njedograntowanjowi jare, jare zle byće! Bezbožne zle duše tam čerpeje we helskej cwili. A Bog ten kněz jo tež šyckich stwórik.

ćěfo a dušu, a 'šycken dobry rozym a pomjartk¹⁾ a to 'šycko wót njogo maje a su žywe wót njogo a 'tši njom a Bog ten kněz jich 'šyckich derje zežywi a wobstara, až jim ni'dy žena nuza ňejo, ale 'tsece²⁾ se jim derje džo a derje jo, dha te'dyn na Boga jare mało spominaje, ale wele wěcej jogo zapomnjeje, ale na swětne lošty stajnje spominaju, na graće a na rejowanje a na harowanje a we rejach juskaje; a to rěka tak wele, hej my se Boga njebójimy, hako nam ni'dy njewobara, až by rejować njedyrbjali, 'dyž smy młode a strowe, da 'tsece²⁾ radži rejujomy, 'dyž nam 'tsece se derje jo a džo, da my do šenkow gusto chójdzimy na reje a na kortowanje a na welike móčne piće a na zle flukowanje³⁾ a zle biće a pó zemi ćěganje. A Boga tego kněza jare zacpijamy a jare hanimy a jare rudžimy. A tak tego kněza jare zacpijamy a jare hanimy a jare lestrujomy a jare rudžimy. A tak dobry hako Bog ten kněz nam jo, tym swójim dźěcom a nas tak jare, jare lubo ma a scérpliwy z nami jare, jare doch jo. A zle grěšne statki my stajnje cynimy 'tsećiwo Bogu tomu knězowi, kak mógl Bog ten kněz nas 'šyckich prec ter'nuć z tego swěta a nas 'tšed sud žydać; a my derbjali rachnowanje dać wót našogo zastoijnstwa aby zadžeržanja, což smy how cynili we tom našom żywenju złego aby dobrego. Ach to my njeby mógli Bogu tomu knězowi na tawzunt słowow jeno jedno słowo prawje wótprajic; da tak cyste naše wutroby ňejso, ale su peŋne grěchow, najdžonych a namazanych a wobčěžonych, až to zle we našych wutrobach jo jare roseŋenjone a rozjědojčone. 'Dyž my to lute zle stajnje cynimy, da to dobre jo 'šycko po-dušone wót tego złego we našych wutrobach, až njemóžo górej 'tšijć, aby pľody 'tšijnjesło, 'dyž ten zły njepěcećel⁴⁾, ten cert, nam to swójo zle seŋe stajnje sejo do našych wutrobow a my jo górej berjomy a jomu prawje sľužymy a 'šycko prawje jomu cynimy pó jogo złych statkach. A wón nam 'tsece wěcej prjodk pišo a my 'šycko za nim cynimy, a swěrnje; a wón ma nad nami swójo dobre spódobanje a my jomu derje sľužymy a pó jogo pučach jomu prawje chójdzimy a nam stajnje te swóje lesne słowa pódawa a nas stajnje wabi a napomina, až my derbimy jomu se

¹⁾ hewak: pomertk. ²⁾ w rukop.: pćece (starša twórba) = ptsece, z přece nastala; nětko: 'tsece; př. = 'tš. ³⁾ kliwanje h. s. ⁴⁾ njeptšecel.

dać zapisać na wěsty cas, až nas wěsće ma. Da my prašamy, co nam budźo za to, 'dyž my se tebi damy zapisać, kajku 'zdu ty budźoš nam dać za to; a tak swěrnje hako my tebi słužymy a ģi 'šycko prawje derje smy cynili, da kajke myto budźoš nam dać za to, a wón nam praji, kajkež sebi pōžedaćo, to myto budźećo dostać. A my tebi tajke prajimy, my sebi pōžedamy Bōže njebeske kralejstwo tam dostać a wěcnje herbować. O da se cert zgubi a njeby nie z togo. Ale jeden wójak jo był swōje lěta wusłužył a jo zasej doma był, da ňejo rad wele džěłať; jo gniły a njerodny był a jo lušej gusto do šenki¹⁾ chōdźił na sylne dobre piće a na kortowanje a na harowanje a na flukowanje a togo certa gusto spominanje a 'dyž te pēnjezy jo 'tšepiř.²⁾ a 'tšekortowaľ²⁾, da jo kranuľ a 'dyž jo třechjony był, da su jogo zatykali do jastwa a wuzankali a rano su tam šli glědać a wón tam ňejo był; wón jo był prec³⁾ a zanki su byli 'še zwōttenknjote; da jo zasej dale šeľ a jo zasej kranuľ a we tych šenkach zasej sedaľ a lęgaľ a dobre žraľ a žrěľ a kortowaľ a flukowaľ a cartowaľ aby jogo gor wōľaľ; da jo k njomu 'tšišeľ, da jo se jomu daľ zapisać na někotere lěta; da jo pōten 'šudžon kranuľ daloko a šyrocko a ňejo ni'džon třechjony był. Ten cert jo jogo 'šudžon wachowaľ, až jo prawje kranuć mōgľ (mōgaľ) a we šenkach jo stajnje sedaľ a legaľ a sylne piće jo žrěľ a dobre jo žraľ za kranjone pēnjezy a kortowaľ a flukowaľ a haru gnaľ a z drugimi se biľ. To jo było jogo wēlike džěľo; a 'dyž ten dobry cas jomu jo se minuľ, až jo derbjaľ prec, da jo tu pōslěnju noc ten žert⁴⁾ scyniľ, až jo kranuľ a jo se daľ 'tšimjeć⁵⁾, da su jogo dowēdli na tajki wēliki torm; tam su jomu nōgi a ruce do fećezow wuzankali a 'šycke džurja su zanknuli a rano su tam šli glědać. Da wón tam ňejo był; wón jo był prec. R'ēceze a zanki, to jo 'šycko leželo rozchytane roztyla; a jo napisal, chtož budźo how 'tšijē, ten budźo se džiwać, kak jo todla bydych how wen 'tšišeľ. Tomu jo ten cert 'šudžon pomagaľ a tež jo derje jogo krynuľ do teje zlēje hele tomu złemu wogenjoi, palenjoi. Tam ma nēnto zľu 'zdu we wēcnem wogenju. — Jena kņežna tež smjertnje schōri, žydašo sebi, až bychu jej nejlepšu drastu a

1) lēpje: keremy. 2) w rukop.: pēe... 3) w rukop.: vort. 4) w rukop.: špos. 5) w rukop.: pēi...

cytu pychu sem pódali, až 'co we tajkej, derbjata-lik ždyn wumfeć, swójego ducha górej dać. Hako bě zwoblekana, chopi wóna skeržyc, ach derbu ja wumfeć we zachopjonku mójogo żywenja; te wokoło stojace džachu, až by 'šak se tajkeje knicomnosći wóstajila a se wo tu pychu swójeje duše starała a k swójomu Bogu se wobroćila: jo, wóna džešo, co ma Bog ze mnu aby ja z Bogom cynić, hako ja nějsom Bogu na swěće słužyła, cert budžo derje nejlěpše wóte mnjo dostać a na to wumrje wóna. (A hako jeden do rěki panu, tšimje¹) se za jenu gałuz a ta se wóter'nu a wón prajašo: aj, njech da jo cert wezmjo! a zmolom²) na to same ternu jogo štrom dołoj, až so topi.)

A někotre se wobeseje a někotre se zastšěleje a někotre se zakoleje a někotre se zarězeje, kyrk 'tšerěžo³), a někotre njeprawje 'tšisegaje a někotre cwybluje⁴) a tež někotre jare falšnje a njeprawje cyńeje a jare šudžeje a tež krańeje, jare pije aby gor žlokaju a kortuje a haruje a wedruje⁴) a certuje a flukuje⁴), a 'dyž zasej domoj džeje, da . . . . .

Štwórte knjigły.

Ach ty wěcny, luby Bóžo a kněžo a tež 'šogomócný luby Bóžo a kněžo ty sy a tež 'šogowědobny ty luby Bóžo a kněžo a tež jare mudry sy, ty mój luby Bóžo a kněžo, ty 'šyeko derje a prawje wěš, co nam dobre jo k wužytkoji, ty mudry Bóžo, ty nas 'šyckich jare derje zežywiš a wobstaraš, ty nam dawaš wele seńenjow do našeju rukowy a my je sejomy do teje role a slujncko nam rjanje swěci a swóju ćopłotu wót sebjo dawa, až ta zemja jo 'šycka wugřeta, až 'šycke seńenja ze zemje wen rosćeje górej k tomu slujnckoji k tej jogo ćopłoci, a ten wětry póduwajo a tak ta trajda⁵) se pózegibujo a ten njedobry njerěd jery šery škropaty, ten njerěd se rozdrobi na tej picy, 'dyž ten wětry mócnje dujo a póten za nim prawy dešć 'tšijdžo, da ten 'šyeko wotpełco dołoj a do zemje zaměša, až ta pica cysta górej rosó a ten wětry dujo a ta pica se na boki wijo a pózegibujo a to jej nic nješkodži; 'tšez to roséo wěcej górej rjana cysta a wiselna a dobra a strowa ludžom a skótu. A 'dyby ten wětry

¹) w rukop.: pći . . . ²) po narěči: z razem. ³) w rukop.: pćerěžo.
⁴) klěja; zakliwaju. ⁵) lěpje: żyto.

mjeduľ a ten dešć se nejšeľ, da by ta trajda¹⁾ maľučka wostała sejdže, aby tež była twerda hako suche prućiki, ale Bog ten kněz nas derje wobstara. Wón nejlěpje wě, co nam nuzne a dobre jo. Wón da nam dešć stajnje we prawem casu; mrócele 'tšijdu 'šednje k nam a 'tšinjeseje rjany dešćik nam, až płody na póli stajnje wobchropjowane su, až wóni 'šycke górej rosćeje a Boga togo kněza cesćeje, až wón jim tajku dobrotu cyni. Glědajćo²⁾, kak te trajdy¹⁾ rjanje nam górej rosćeje pó tych rjanych ćoplych dešćikach a to sľujncko zasej rjanje swěći a swóju ćopľotu wót sebjo dawa na zemju a trajdu¹⁾ wogrěwa, až wóna górej rosćo; ze swójeju mocu se górej pozbiguju k tomu sľujnckoji k tej jogo ćopľoći a ten wětry pógibujo a ten dešćik je wobchropjujo, až wóni rjanje a cyste górej rosćeje swójomu wuzgrawenju a swójomu dopelńenju a napelńenju; a my je póten pilnje a we weselosći strowe džěłamy a do našych brožnjow schowamy a se jich weselimy, až budžomy je tež zasej strowe wužywać z Bóžeje gnady a smilnosći, tak hako te druge wužywali smy 'šycke přeřej we zajdžonych lětach, tak tež se jich 'tšece weselimy to kujžde lěto, až je wužywać budžomy wót Boga togo kněza pó jogo dobrem spódobanju. Mój Bóžo a mój kněžo, ty maš nas doch jare lubo, te swóje lube džěćetka, ty nas ni'dy njezapomniš, ale wěle wěcej na nas stajnje spominaš a nas 'šyckich jare derje zežywiš a wobstaraš, a zdžeržyš. Ale mój Bóžo a kněžo, my je wužywamy . . . . . nam je stajnje dawaš ze swójeje wělikeje gnady a dobroty a smilnosći a my je stajnje wužywamy až do kójnca našogo žywenja. O ty dobroćiwy Bóžo, o ty smilny Bóžo jare doch ty sy, to ja praju a tež wěrju, až to jo zawěsece wěрно, až ty jare dobroćiwy a smilny sy tym swójim Bóžym džěćom, ty maš nas how na tom swěće wěle milionow swójih ćlowських džěći stwórjonych pó twójej wóli a ty nas 'šyckich jare derje zežywiš a zdžeržyš a wobstaraš a zwernujoš, až se nam žena skóda njestanjo. O ty dobroćiwy Bóžo a kněžo, ty maš nas jare lubo kajž mać swóje džěćetka lubo ma a nas 'šyckich jare derje wobstaraš a zežywiš ze swójeju wělikeju smilnosću a dobrotu a lubosću. O ty 'šogomócný Bog a wěcny kněz, ty sy

1) lěpje: žyto. 2) w rukop.: lajó!

wót teje wěcneje wěcnosći a tež budžoš wěcnje do wšeje wěcnosći, což kójnca ni'dy njedocaka a njenamaka, ale do wěcnosći wóstanjo. O ty wěcny Bóžo, o ty 'šogomócnny Bóžo a kněžo, ty sy we twójom bójstwje wót wěcnosći až do wěcnosći. O ty wéliky Bóžo, wót wélikeje mocy, o ty daloki Bóžo, o ty šyrocki Bóžo, o ty dlýmoki Bóžo, o ty wusoki Bóžo sy we twójich wusokich a wélikich nébjesach; o ty mudry Bóžo a 'šogowědobny Bóžo, ty sy we swójej wěcnosći wěcnje, až ty tajke wélike nébjesa a daloke a šyroke 'tšigotował sy pó swójej wélikej mudrosći a 'šycko, což wo nich jo a wěcnje, 'tsetož wóno jo 'tší¹⁾ tebi a we tebi a ty sy wo njom a z nim. O ty k njedogruntowanjoji mudry Bóžo a kněžo, ty sy, což ty tajke wélike nébjesa a zemju sy stwórił z nicogo a 'šycko což na zemi jo a wó nej a my to 'šycko pótrjobamy a z nejje wužywamy naše žywe dny až do kójnca našogo żywenja. O ty 'šogowědobny Bóžo, ty 'šycko derje wěš, až my to 'šycko pótrjobamy a tež nam je daš a my je wužywamy naše žywe dny, tak dlugo hako how žywe smy na tom swěće, mój Bóžo a mój kněžo, pó twójom dobrem spódobanju. O ty dobroćiwyy a smilny luby Bóžo a kněžo, ty nas ze wšyckim jare derje wobstaraš a zeżywiš a zedžerżyš, až nam žena nuza ni'dy nej. O ty k njedogruntowanjoju mócnny Bog a kněz, ty sy, ja to praju, až zawěseé wěrnó to jo, až tajke wélike nébjesa hako to su a kulowate a ta cerna zemja gropna a čěžka jo, a ta we sřejdza stoji we tej wódze, ta sucha kupka zemje, což my na nej bydlimy a wót nejje se žywimy tak dlugo hako how žywe smy wót Boga tego kněza pó jogo dobrem spódobanju. A ty wěcny a 'šogomócnny Bóžo a kněžo, ja derbu jeno džiwać se tej twójej wélikej mocy, tajke wélike nébjesa a 'šycko což we nich jo a tajka čěžka zemja a cerna a ten ceły swět stoji na tej zemi, a tak jo 'tsece²⁾, a ty 'šycko zdžerżyš z twójeju njedogruntowaneju a wélikeju mocu, až 'šycko derje a prawje éi służy we twójom bójstwje pó twójom dobrem spódobanju. Mój Bóžo, mój Bóžo, ja njemogu to domyslić a woptšijeć³⁾ tu twóju wěcnu wéliku móc, k njedogruntowanjoji tu twóju wěcnje wéliku móc a mudrosć a wědobnosć, což ty, mój luby Bóžo a kněžo, to 'šycko sam sy we twójom

1) w rukop.: péi. 2) w rukop.: péce. 3) w rukop.: wopćijeć.

bójstwje wót wěcnosí a až do wěcnosí, a wóno jo 'šycko wokoło tebjó a we tebi a ty sy z nim a we njom. O to jo wěcny zwězk, mój Bóžo, což ty jen maš a wěcnje jen dźeržyš a tebi 'šycko słužy wót wěcnosí a až do wěcnosí, mój Bóžo a mój kněžo, tebi budž móc, cesé, chwalba a džěk prajony a z tymi krasnymi kerlišami spiwany wót wěcnosí a až do wěcnosí, aleluja, aleluja. Ach, chwal a cesé Boga togo kněza, mója duša, tuder casnje a póten tam wěcnje wěcnje a lubuj jogo wuše 'šogo a njewopušé jogo, ale měj jogo stajnje we myslach a we wutrobje a 'tšed wócyma a njezapomni jogo ni'dy, ale lubuj jogo stajnje wušej 'šogo tak dłuže hako how žywa sy, lubuj jogo how casnje a póten tam wěcnje wěcnje we tom wěcnem zbóžnem żywěnju; a budž¹⁾ jomu swěrna we prawdze a módl se k njomu wobstajnje a bój se jogo a dźerž jogo 'tšikaznje a chódž pó jogo pućach a njezwól do žěnych grěchow a njecyń 'tšeciwo²⁾ Bóžym kaznjam, ty mója duša; ale lubuj wušej 'šogo twójogo Boga a bój se jogo a budž jomu swěrna až do smjeréi, ty mója duša. A wón budžo tebi tež tam dać złotu kronu wěcnego żywěnja pó twójej wěrje a nadžeji; to jo zawěsće wěrnó, ty mója duša. A budžoš ju tam wěcnje, wěcnje herbować a wužywać we tom paradizu Bóžem, we kóteremž Bog ten 'šogomócný kněz tam jo, wót wěcnosí a až do wěcnosí, aleluja, aleluja. Ach ty mój luby Bóžo a kněžo, ja tebjó prošu za twóju wéliku gnadu a smilnosé; ach smil se nade mnu z twójeju wélikeju gnadu a smilnoséu; ach pomagaj mi słabemu, až ja k padu ńetšíjdzom³⁾; ach daj mi twóju wéliku gnadu, až ja 'tšed⁴⁾ tobu derje wobstoju, 'dyž junu z togo swěta pójdu do twójogo kralejstwa a tam k mójomu lubemu wěcnemu zbóžnikoji Jezusoji Khrystusoji na jogo wéliku wěcnu gósćinu. A ja budu ju tam wěcnje wěcnje wužywać we tom kralejstwje Bóžem 'tši⁵⁾ tebi, ty mój luby nawoženja Jezusko, a 'tši⁵⁾ tom mójom nejlubšem 'šogomócnem Bogu a knězu knězu. Ach ty mój nejlubšy Jezusko, ty sy mi tam tu wěcnu gósćinu dobył 'tšez twój šćiz a górke wumřeće. Ach ty mój nejlubšy Jezusko, ach kak doch ty sy jare wéliku mertru čerpeł za mnjo, dla mójich wélikich grěchow 'šych a tež sy na swětom šćizju wumrjeł za mnjo a za ten ceły

¹⁾ w rukop. stajnje: bydž. ²⁾ w rukop.: pécéiwo. ³⁾ w rukop.: péindu.

⁴⁾ w rukop.: péet. ⁵⁾ w rukop.: péi.

swět a swóju swěta drogu krej sy na tom swětem šcižu rozlať za mnjo a za ceły swět; a póten sy do rowa položony a z wélikim kańenjom sy był 'tšíkryty¹⁾ a póten sy stupił do hele k tomu certoji a sy jomu tych swětych profetow 'šyckich zasej prec wézeť z tych žadławych émowych jastwow, we kóterychž tam dľugo zawrjene su byli a sy jich 'šyckich zasej wen wuwjedł. Ach kak doch wóni su jare wesołe byli, 'dyž su jasne swětło zasej widželi a su 'šycke z wélikeju wesołosću k tomu swójomu zbóžnikoji Jezusoji Khrystusoji jare chwatali, 'tšíšli²⁾ a su jomu jogo ruce a nógi wokošowali z wélikeju lubosću a wesołosću a jare jogo chwalili a cesćili su, a jomu se jare džékowali, až jo jich zasej wen wuwedł z tych groznych jastwow a žadławych a émowych; ale wóni su we tej prawej wěrje wóstali a tež prawu nadžēju měli, až budžo jich ten kněž Jezus zasej wen wuwesé a budžo jim to wěcne kralejstwo dać. Ach ty mój nejlubšy Jezusko, ty sy we rowje ležať a tež sy do hele stupił a sy togo certa 'tšewinuť³⁾ a sy dobyť. Da ty njesešo wéliku fećez we swójej ruce a položy jen zatanoji wokoło šyje a zwěza jomu jogo ruce zady na chřebjet a éisnu jogo do hele a sy stupił jomu ze swójeju swěteju nógu na šyju a džešo k njomu: ty sy bez tšestaća wéle złego nacyniľ a sy ludži wót dobrego puća wótwedł; džensa pódam ja tebjo tomu wěcnemu wognjoji — a zawoľa tu ceľu helsku crjodu gromadu a džešo k nim: ja 'tšíkažom wam, až wy tutogo sampašnego wezmjoćo a dđeržyćo jogo tak dľugo w dobrej pecwi a we tom wélikem płómenju, až wam ja pórucym až jogo pušćić derbićo. Ach ty mój nejlubšy Jezusko, ty wéliku a móćny a wěcny dobywarjo, ty sy na cerće dobyť, na tom złem luciferje, a sy jogo éisnuť do hele z wélikim fećezom zwězanego do togo wěcnego wogjenja a płómenja; tam ma wón něnto wěcne myto za swóju wéliku njeprawdu. Ach ty mój nejlubšy Jezusko, tebi ja se džékujom z wutrobneju lubosću a wesołosću, až ty sy nam dobyť wěcnu zbóžnosć 'tšez twój šciž a górké ćerpenje. Ach ty moj nejlubšy Jezusko, ach kak doch ty sy jare wéliku mertru ćerpeť za ceły swět dla złych grěchow 'šych, až sy na tom swětem šcižu swójo żywjenje spušćić a swóju

1) w rukop.: píikryty. 2) w rukop.: píišli. 3) w rukop.: píćewinuť.

swětu a drogu krej sy na tom swětem ščížu rozlať k wódawanju našych grěchow 'šyckich. O ty droga krej, o ty cysta krej, o ty swěta krej toho ščížowanego Jezusa Khrystusa, ty sy 'šycke naše grěchi wót nas prec wezeľa a sy je čisnuľa do dlyminy¹⁾ póto-
penju a sy nas wumogľa wót toho złego, až móžomy zasej k gnadže 'tsíjé a wěcnje zbóžne bý. Ach, ty mój nejlubšy Jezusko, ja se tebi džěkujom z wělikeju wesołosću, až sy nam wěcnu zbóžnosć dobyť a wukupiť a drogo zapłaćiť a to nic ze srjobłom aby ze złotom, ale ze swójeju swěteju a drogeju krju a ze swójim swěтым a njewinowatym górkim čerpenjom a wumřeóm, až bychmy twoje wěcnje byli a wěcnu krasnosć tam měli a ju wěcnje herbowali we tom Bóžem raju, 'džoť luta rjanosć a jasnosć a krasnosć a swěťłosć a wyskanje a spiwanje a Boga tam wusoko chwahlenje a cesćenje a pózbigowanje a džěkowanje jo wěcnje, wěcnje do wšeje wěcnosći. O ty droga krej Jezom Khrysta, ty sy drožša 'dyžli ten ceľy swět drogi jo. O ty drogi Jezusko ze swójeju swěteju a drogeju krju, ty nějsy zapłaćenjoi, ty sy wěle drožšy 'dyžli ten ceľy swět drogi . . . . .

* * *

Tutón druhy čišćany rukopis, kotryž sym w předstejacym wozjewiľ, je w rěči wo wjele prawiši hač přeni. Wón ze wšěm wot hornjeje scrbščiny tak wotwisny njeje, ale twórby su wěitke z wjetša po namjeznej narěči.

Wot hornjoserbskeje pismowskeje rěče je w jednotliwym we tymle wotwisny:

1) zo při spočatku sady „zo“ město namjezneho „až“ trjeba, na př.: slujncko čopłotu dawa, zo jo zemja 'šycka wugrěta; jenož někotre razy „až“ přikhadža;

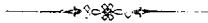
2) zo „hač“ město „až“ piše, na př.: wót wěcnosći hač do wěcnosći; tu pak tež „až“ husćišo steji;

3) zo „psch“ piše město „ptsch“, na př.: pschincź, psche-
cziwo a t. d., ale tež tu je so počal k samostatnosći přečišćeć.

Sym husćišo w teksće na to pokazowaľ, zo město hs. pš piše pé; a tuto pisanje je za tutón zynk jara wazne a wuswětlace.

¹⁾ w rukop.: łobiny.

Štóż namjeznu narěč wobkedźbuje, tón město hs. zynka př (= pš) jenož é abo ts slyši, na př.: 'tsi njom; 'tsećiwo; 'tsibić. Jako přeni Nepilowe rukopis prepisowach, tež ja hišće tutoho zynka dopóznał njeběch, hdyž jón „tš“ pisach a za twjerdy wobhladowach, a tež Wjelan, kotryž je namjeznu řeč wobšěrnje wobdželał, tutón zynk na wšelake wašnje wukładuje (přir. Časopis M. S. lětn. 1869, zeš. II, str. 71). Nepila piše hišće wšudze „pš“ (př) abo „pé“. Tohodla ma so historicy tutón zynk takle wuložować: z woprědka je so „r“ po „p“ zmjechótiło, zo je „pš“ nastalo; zliw toho „p“ na „š“ je był, hdyž je jazyk z „š“ to „é“ sčinił (? red.) a před „é“ je so „p“ kaž před druhimi sobuzynkami počało zhubjować, na př.: 'tsećiwo = přećiwo; tsi = při; 'tsikład = přikład. Tuto „p“ před „ts“ pak je dotal wostało, a) hdžež je jasnosće a zrozumjenja dla nuzne, na př.: pšěgać = přahać k rozdžělej wot éěgać = éahać; pšěs = přasé k rozdžělej wot tsěs = trās a t. d. — a b) hdžež so na přenju zložku zepjera, tak zo njeje wupadnyé mohło, na př.: naptsećiwo = napřećiwo; zaptšeg = zapřah. Z podatych přikładow pak so tež tuto „ts“ po swojej zynkowej fisiologii wujasnja, zo je mjejujcy mjehki zynk a zo ma so potajkim „ts“ abo „é“ pisać; hewak zynkaj „ě“ a „i“ njebyštaj za nim stać mohłoj.

Serbske onomatopoetiske a druhe napodobowace słowa.

Zestajał Jan Radyserb - Wjela.

Předśłowčko.

Njebohi knjez Lubjenski, w swojim času Budyšinski *pastor pri-marius* při cyrkwi swjateho Pětra, woprawdžity a horliwy Serb, měješe za nas serbskich seminaristow rozpokazy w maćeŕskej řeči.

Hdyž mějachmy jónu wo słowjesu fifolié řeče, wuzběhny wón, kajkeho bohatstwa my Serbja we wusłowach mamy, kotrež so zložuja po zynkach w přirodže a druhdže. Připodla powabi nas, na tajke słowa njez ludom keđžbliwje słuhać a drje tež sebi je do pisma zběrać.

Za malutki přinošk k čestnemu wopomnjenju tutoho swěrneho wotčinca njech tudy moja nazběrka słuži.

Naš luby Lubjenski nam džakownym Serbam w slawjatym pomjatku wostań.

Radyserb.

Pristawek redaktora. Radži my tutu rjanu zberku serbskich napodobowacych słowow, nazbëranu a zestajanu wot našeho pilneho sobudželačerja a lubeho wótëinca, tu wozjewjamy a to čim bóle, dokelž je radna kopica tajkich mjez nimi, kotrež hišće w žanym našich serbskich słownikow, ani we wulkim Pfulowym zapisane nimamy.

A.

Achać, achotać, „ač“ rufen, ächzen.
awjawać, awjawować, jammern,
wehklagen.

B.

Bachtać, bachtować, quafen (Enten),
laut labern.
bjakać, bjaknyć, Berachtungstöne
ausstoßen, anblöfen.
bječeć, bjekać, bjekować, blöfen
(Schaf, Pals).
blabać, blabać so, blaborić, in
alberner Weise den Mund (die
Schnauze) gebrauchen, lassen;
tönen (Flammen).
blobotać, blobotować, in alberner
Weise den Mund (die Schnauze)
gebrauchen, lassen; tönen (Flamme).
bórbolić, leise murmeln (Quelle).
bórbotać, brummeln.
bórčeć, brummseln, schurren . . .
borkać, borknyć, borkotać, an-
fahren, unwillig anschreien.
brinčeć, brinkać, brinknyć, brin-
kotać, hell klingen, hell klingen.
brobotać, knattern.
brubotać, dumpf knattern.
brumić, tönen (Harfe).
brumlić, brumlować, brummseln.
brunčeć, brunkać, schwirren (Räfer).
brynkać, brynkotać, dumpf klingen
(Feuerlöse).
brywac, rufen (Vorschlag des
Wachtelschläges).
bubnować, trommeln.
bubotać (bobotać), hubbern.
bučeć, brüllen, dumpf greinen.

buchać, buchnyć, buchotać, pochen,
puffen.
bunčeć, bunčować, tönen, summen.
byrać, byrkać, byrkować, scharf
schnarren, laut brödeln.
byzdnyć, byzdzeć, fischen.

C.

Campać, capać, capnyć, mit Ge-
räusch latfchen.
carać, carkać, rufen (Wachtel-
könig).
cukać, -kotać, rufen (Eichhörnchen).
cumać, -mnyć, wutschchen.
cynkać, dumpf klingen.
cyrać, cyrkać, zirpen, schwirren.
cyrčeć, cyrkotać, cyrknyć, laut
rieseln, spritzen.
cyrkoric, zwitschern (Rotchwänz-
chen).
cyrlic, schwirrend zwitschern.
cyrpac, cyrpotać, zirpen.

Č.

Čerchać, čerchnyć, čerchotać,
schlurren, schlurzen.
čeric, schlürzen.
čerkac, rufen (Rebhuhn).
čičolić, čičoric, zwitschern.
čmačkać, čmakać, schmaßen,
schmalzen.
čmuchać, lebhaft schnornern.
črikać, rufen (Rebhuhn).
čujkać, rufen, heulen (Uhu).
čumać, wutscheln.
čurać, mit Geräusch rinnen.
čušeć, auszischen.

C.

Čawkać, -otać, pfeifern.
 čecikorić, mit Schwirretön zwit-
 ſchern (Zint).
 čekotać, ruſen (Gartengraſmücke).
 čerjekać, čerknyc, ruſen (Neb-
 huhn).
 čičerić, -čorić, zwitſchern.
 čičolić, leiſe zwitſchern.
 čikać, -otać, -nyć, ruſen (kleine
 Bögcl).
 činčerić, ruſen (Golddammer).
 činkać, činknyc, činkotać, klingen,
 kimpfern, zickern (Meiſen).
 čiwčec, čiwkać, čiwknyc, čiw-
 kotać, piepen.
 čučolić & čučolić, zwitſchern.
 čuſec, auſziſchern.

D.

Dakać, daknyc, dakotać, gaćern
 (Henne).
 didlować, jodeln, geigen.
 dikotać, ruſen (Hauſhahn).
 dikotać ſo, fićhern.
 dridlować, ſcharf jodeln.
 driſčec, ſchrillen.
 drometować, trompeten, poſaunen.
 droponić, ſchmetteru.
 drypotać, trappeln.
 ducać, -cnyc, puffen (Kopfflöſe).
 dudać, ruſen (Wiedehopf), dudeln
 (Dudelfaß).
 dudlować, dudeln.
 dumfać & dumpać, dump-nyć,
 -otać, hohl klingen, puffen.
 dundrować, dröhnen, Brummbaß
 ſpielen.
 dupać, -otać, trampeln, trämpeln.
 dybawić, heiſer ſprechen, krähen.
 dychać, dychnyc, dychotać, atmen,
 hauchen.
 dychčić, hauchen.

dykotać, ruſen mit tieferm Tone
 (alter Hauſhahn).
 dypać, dypnyc, dypotać, pićen.

F.

Fafotać, beſſern, kläffen.
 fičec, pfeifen (Wind).
 fidlować, fideln.
 fifolić, fifolkować, flöten, lieblich
 ſingen.
 fijomfić, pfeifen (Star).
 frinčec, frinkotać, gelien, höchtnig
 klirren.
 frunčec, frunkotać, ſchwirren, ſurren.
 fuchać, fauchen (Zgel).
 furać, furkać, ſchnurren.
 fyrać, fyrnyc, fyrkotać, mit
 Schnurrgeräuſch fliegen.

G.

Gagać, gagotać, langtönig gaćern.
 galgać, galgawić ſo, gellend ſchreien.
 gigać, gigawić ſo, gigotać, ruſen
 (Gauß).
 gjagać, laut ruſen (Gänſerich).
 grgawić, im Hintergaumen ſprechen,
 kröhlen.

H.

Halatać, weitſtin ſchallen.
 halekać, auſ vollcm Halſe ſchreien.
 hapać, hapnyc, ſchnappen.
 hapotać, ſchnatrig, poltrig ſprechen.
 harkać, ruſen (Krähen).
 harować, lärmen.
 hawać, hawkać, hawkować, kläffen,
 bellcn, beſſern.
 haworić, brauſen, rauſchen.
 hawtowić, ſtürmiſch brauſen.
 hawtować, gewaltig lärmen.
 hidlować, mit hoher Stimme jodeln.
 hidrować, hell ſchmetteru.
 hihać, ruſen beim Zinkſinken.
 hihotać, mit hoher Stimme ruſen.

hijać, ſchreien (Eſel).
hikać, hiknyć, hikotać, ſtoßen
(Schluden), ſchludſen.

hoķeć, ſauſen, toſen.

hołdrować, ſaubern.

hołkać, hołknyć, hołkować, haſſen,
ſchallen, lärmen.

hołtorić, gewaltig toſen.

hotyhotać, ruſen beim Denken nach
rechts.

hrimać, hrimnyć, hrimotać, don-
nern.

hromić, hromotać, dumpf donnern,
bröhnen.

hučić, rauſchen (Wind im Nadel-
holz).

hudrować, dumpf fröhlen.

huhotać, ziefern vor Froſt.

humpać, ruſen (Stohrdommel).

huntorić so, murren, zanken.

hupać, ruſen (Wiedehopf).

hurakać, Hurra ruſen.

hurupać, mit dumpfer Stimme
ruſen.

huškować, „huſcht“ („o wie kalt“)
ruſen.

hutać, hutnyć, ruſen beim Ber-
ſtedſpiel.

hużować, Gänſe ruſen (huże-huże!).

hwizdać, hwizdnyć, hwizdować,
pfeifen.

hwizdźeć, hwizdźić, dünn pfeifen,
pfeifeln.

J.

Jachlić, jachlować, keuſchen, lechzen.

jakać, ruſen (Vocruſ des Zinken).

jakoćić, jakoćiwieć, jakotać, ſtötern.

jawrić, jaworić, jammern, ächzen.

jiholić, pfeifen (Zubelpfeife des
Stares).

jichać, jichnyć, jichotać, hoße
Töne ausstoßen (Stare z.).

jokać, ſich leicht erbrechen.

juchać, juchoteć, juskać, jusknyć,
juskolić, juskotać, jauchzern,
jauchzen.

K.

Kačować, mit „Kaſtſch“ = ruſen die
Enten wegtreiben.

kašleć, hüſteln.

kašlować, huſten.

kawčeć, kawkać, kawknyć, kaw-
kować, ruſen (Dohlen).

kawdro-wać, -nić, ſaubern (Trut-
haſn).

kikorić so, im Saſnkrähetone ſingen
oder ſprechen.

kikrahihać, krähen (Haushaſn).

kinkolić, kinkotać, wimmern, jam-
mern (kleine Kinder).

kiškotać, kišknyć, pišpern, dünn
liſpeln.

kiwkać, kiwknyć, kiwkotać, ruſen
(Käuzchen).

kjach-ać, -nyć, ächzen.

kjawčeć, weiße Jammertöne aus-
stoßen (Käzchen, kleine Kinder).

kjawkać, kjawknyć, kjawkotać,
kaufſen (Hündchen z.).

klap-ać, -nyć, -otać, klopfen.

klakować, tönen (Betglocke).

klampać, klampnyć, klampotać,
dumpfe Glockentöne geben (Schaf-
glocke).

klekotać, ſchwäzen.

klepać, klepnyć, klepotać, klopfen.

kleskać, kleskotać, klitſchen,
klatſchen.

klimpać, klimpnyć, klimpotać,
klimpeln.

klinčeć, klinkać, klinknyć, klin-
kotać, klingen.

klipać, klipnyć, klipotać, tönen
durchs Dreſchen, klippeln.

kliskać, kliskotać, hell plätſchern.

klukać, ruſen (Gluckhenne), gluckſen.

klukotać, gluckern (ungehörigwente
oder auslaufende Flüßigkeiten).
klusk-ać, -nyć, -otać, klustro-
wać, Flüßigkeiten schallend be-
wegen.
knakać, knaknyć, knakotać, knacken,
knackern.
knapać, knapnyć, knapotać,
knappen, knappern.
knoskotać, dumpf knistern.
knykać, knyknnyć, knykotać,
knien, knaden.
knypać, knypnyć, knypotać, im
Niederfallen aufspochen (Erbsen,
Schloßen zc.).
knyrk-ać, -nyć, -otać, knarren.
knyskotać, knyspotać, knuspern.
kokać, glucksen.
kokotać, daßern (Sahn).
korčeć, grunzen, im Leibe „kollern“.
korkać, Quarttöne ausstoßen.
korkotać, korkować, kurz quarren.
krahać, krächzen (Krähe).
krakać, krechsen, qualstern.
krakolić, kraseln (kleine Kinder).
kramsćić, kramstać, schnarpsen.
krčeć (= kyrčeć), krkać, krknyć,
krkotać, dünn knarren.
krikać, rufen (Kridente).
kričeć, krikać, kriknyć, krikotać,
krikować, durchdringend schreien,
kreischen, schrill judsen.
křipać, křipnyć, křipotać, křipo-
wać, knirschen, quietschen.
křipić, křipjeć, křipjować, knir-
schen (hart getretener Schnee,
rostiger Schlüssel zc.).
krjampać = krampać, grunzen,
knastern.
krjegolić, grjegolić, krjeholić,
rufen (Haußhuhn).
kropić, röcheln, knistern.
krympotać, schnarpsen.
krymšćić, krymstać, knarpen.

kukać, rufen (Kuckuck).
kunčeć, kunčować, unbernehmlich
sprechen oder singen.
kunkać, kunknyć, kunkotać, rufen
(Unse).
kurčeć, kurknyć, kurkotać, girren,
gurren.
kurkolić, leise girren.
kwak-ać, -nyć, -otać, quaken
(Ente).
kwawać, rufen (Vorschlag der
Wachtel).
kwičeć, kwikać, kwiknyć, kwi-
kotać, quiesen, rufen (Weindrossel,
Käuzchen).
kwjakać, kwjaknyć, kwjakotać,
kaufsen.
kwječeć, klagen, greinen.
kwokać, glucksen.
kworkać, kworknyć, kworkotać,
quarren, quaken (Frosch).

Kh.

Khachać, khachotać, tönen (Weil
im Holze).
khichać, khichnyć, nieszen.
khichotać, khichotać so, kichern.
khlamać so (khlemić so), über-
laut schreien, sich vermaulen.
khliskać, khlisnyć, khliskotać,
khliskować, klitschen (anprallende
Flüßigkeit).
khlusk-ać, -nyć, -otać, khlu-
strować, dumpf klatschen (ge-
schüttelte Flüßigkeit).
khócać, hüpfeln.
khripać, khripić, khripnyć, schrill
hüpfen.
khrjachać, khrjachnyć, khrjacho-
wać, höhl hüpfen.
khrósćić, rasseln, rascheln (dürres
Laub).

L.

Lamotać so, mit Scheiſter zerbrechen.

lapać, lapnyć, einſchnappen.

lupać, lupnyć, knaſen.

luſkać, luſknyć, luſkować, dumpf ſchallen, knallen.

L.

Lapać, lapotać, ſchlappern, leppern (Sund).

leptać, leptnyć, leptować, lepotać, mit Geräuſch auſſtehen (Sund).

M.

Mamać, mamkać, mamować, mamkować, „Mamma“ ruſen.

mamlić, miſcheln, unvertändlich ſprechen.

mjačkotać, meckern (Zickel).

mjadrić, die Worte im Munde weſſern; laſſen.

mjakotać, meckern (Ziege).

mjaskotać, ſchnalzen, ſchmaſen (beim Eſſen).

mjawčeć, mjawkać, mjawknyć, mjawkotać, miauen.

mječeć = bječeć.

mjekotać, mlekotać, ſchwach meckern.

mlaskać = mjaskać.

mlašćić, mlešćić, knatſchen, patſchen.

mórčeć, murmeſn, brummen.

mórkać, mórknýć, morkotać, murren.

moskotać, brummeſn, unwillig „in den Bart“ reden.

muhotać, in kurzen Abſätzen brüllen (muhen, Rind).

mučeć, muhen, brüllen.

N.

Nuchotać, ſchnüffeln.

nužlować, näſeln.

O.

Ohejować, „oho“, „ei ei“ ruſen. ochać, ächzen.

P.

Pafać, pachać, paſſen.

pikać, piknyć, pikotać, kniden, ſchnippen, tickern.

pinkać, pinknyć, pinkotać, ruſen (Zinf), fein klingen, dünn klingen.

piskać, piſknyć, piſkotać, pfeifen, muſizieren.

pišćeć, weinen, pinſeln, winſeln.

pišeć, piſchen, einluſſen.

pišnyć, „piſt“ ruſen (einmal).

pišpoleć, pišpolić, pišpolować, pišpotać, leiſe flüſtern, kiſeln.

piwčeć, piwčować, piwkotać, piepen.

pjeſchać, pjeſchnýć, pjeſchotać, mit Geräuſch auſſliegen, flattern.

placać, placować, knatſchen, tatſchen.

plackać, plackować, tatſcheln.

plapać, plapnyć, plapotać, brodeln, mit Geräuſch tochen (Dickeflüſſiges).

pleskać, pleskotać, plätſchern.

plicać, mit hellem Geräuſch auſchlagen.

plidrować, plädern, anſchlagen (dicke Schneefloeden).

plipać, plipotać, mit heller Stimme labern.

pluskać, plusnyć, pluskotać, knüſtern (heftig bewegte Flüſſigkeiten).

pórkać, pórkotać, ſiſten.

pórpotać, rajſeln, knatſtern.

porskać, pors(k)nyć, nieſen.

praskać, pras(k)nyć, knallen, boſſern.

praskotać, praskotować, knatſtern, puffern.

priskać, hell ſchallen.

priskać, priſkotać, kniſtern.

prjapać, prjapotać, plüdern.
 prjeskotać, knistern, knittern.
 propotać, heftig knattern.
 proskotać, pruskotać, knackern.
 pryskać, prysknyć, pryskotać,
 flieben, zischend spritzen (Funken
 von Hammerschlägen z.).
 pufać, puchać, puffen.
 pukać, puknyć, puffen mit der
 Knallbüchse.

pukotać, klopfen (Herz), bubbern.
 pumpotać, mit gedämpfter Stimme
 bessern, zanken.
 punkać, Darmgase halblaut aus-
 stoßen.
 pupotać, laut bubbern.
 puzolić so, rieseln, sprudlig rinnen.
 pyrkać, pyrkotać, knipfen, schnipfen.
 pyzać, pyznyć, leise flüsten.

R.

Rachlować, schmarren, poltern,
 röheln.
 rakać, schreien (Mandelkrähe).
 rampać, rampotać, tönen von wuch-
 tigem Schreiten.
 rapać, schreien (Kabe).
 rawćeć, brausen, dumpf schallen.
 repać, rufen (Rebhuhn).
 ridrować, rattern, poltern.
 rihać, wiehern (junges Pferd).
 rjapać, rjapnyć, rjapotać, rjapo-
 wać, knacken, knacksen, knattern.
 rjawćeć, rjawkać, schreien (Fater).
 rjehotać, wiehern.
 rjehtać, hell quafen.
 rjepotać, rjepotować, knarren,
 rasseln, krachen.
 rjepotać so, unterdrückt lachen.
 rjewić, heftig brüllen.
 rokotać, lärmen, poltern.
 ropać, ropotać, knacken, knattern.
 rućeć, rukać, dumpf brüllen, röhren
 (Sirch in der Brunst).

ruć, ruwać, brüllen.
 ruhotać, in kurzen Absätzen brüllen.
 rumpać, rumplować, rumpotać,
 dumpf tönen, rumpehn.
 ryćeć, rykać, brüllen (Hinder).
 rydrować (so), bollern, poltern.
 rymp-ać, -otać = ramp-ać, -otać.
 rypać so, schnauzen.
 rzuwać (gespr.: zruwać), dröhnen.

S.

Santorić, santrować, lebhaft nörr-
 geln, schmälen.
 skiwl-eć, -ić, skiwlować, winseln,
 heulen, wimmern.
 sklepotać, plötzlich erklappern.
 sklimpotać, kurz erklimpern.
 skluskotać, rasch hörbar werden
 (geschwefelte Flüssigkeit).
 skomlić, nörrgeln, unwillig näleln.
 skorzić, jammern, klagen.
 skrićeć, plötzlich aufschreien.
 slapać, slapotać, slapotować,
 schlappern, dünne Nahrung mit
 Geräusch zu sich nehmen.
 slipać, slipnyć, slipować, slipotać,
 jappen, jappern, schluchzen („Bock
 stoßen“).
 slopotać, heftig schluchzen.
 směchotać so, in kurzen Absätzen
 lachen.
 smorćeć, schnarchen.
 smorkać, smorkotać, sich schneuzen.
 smychać, smychotać, schluchzen.
 snuchać, snuchlić, snuchotać,
 schnüffeln.
 spiknyć, spikotać, ein kurzes
 Ticken hören lassen.
 spiskać, Appell blasen.
 spjorchotać, plötzlich erflattern.
 splacać, rasch einige Blitsche geben.
 spluskotać, erplätschern.
 spraskotać, zerknattern.
 srěbać, srěbotać, schlürfen.

stonać, štöhnen, feuzgen, ächzen.
sutać, šhreien (Eule).
syčec, syknyć, sykotać, sykować,
ziščen.

S.

Šapać, Ščlirfgeräufch machen.
šcebjetać, šcebotać, plšrren, šchnat-
tern.
ščekotać, šhrcien (Eſter).
šcerčec, šcerkac, šcerknyć, šcerko-
tać, šcerkować, šhellen, rašeln,
ššrren.
ščewkać, dünn bellern.
ščowk-ać, -nyć, -otać, -ować, bellern.
ščučec, -ić, fein flüſtern.
ščuk-ać, -nyć, -ować, šchluchzen,
unterbrücht klagen.
ščunčec, ſummen (Biene).
šepać, šepkać, šepnyć, šepotać,
šeptnyć, šeptować, zišcheln, flü-
ſtern, ſiſeln, wiſpern.
šibrinkować, šhrill zwitšchern (Sper-
ling).
šipolić, flüſtern (im Gezweig).
škawrić, škewrić, beſſern, kläffern.
škrabać, škrabnyć, škrabotać, miš-
tönig geigen.
škrčec, škrėkać, škrėknyć, škrė-
kotać, škrėkować, kreišchen,
šhrill šhreien.
škrikać, kreišchen (Turmšhwalbe).
škripotać, kniršchen.
škrjebjetać, škrjebotać, šhmettern
(Töne).
škropić, kröhlen, heiſer reden.
šlapać, šlapnyć, šlapować, laut
mit dem Munde auffangen.
šlapotać, läppern.
šlarać, šhlirſen (Tüſſe).
šmakać, šmačkać, šhmagern.
šnapać, šnapnyć, -otać, šhnappen.
šnodrować, šnowdrować, šhnattern,
šhnoddrig ſprechen.

šnórać, šnórkać, šnórknyc, šnór-
kotać, šnórkować, šhurren,
šhnurren.
šnypać, šnypotać, picfen, šhnüffeln.
šrumić, hohl rauſchen.
šučec, ſauſen.
šudrować, mit Geräuſch reiben.
šukać, šuknyć, šukotać, zišcheln,
wiſpern.
šumić, šumjeć, šumjować, šhäu-
men, rauſchen, ſauſen.
šurać, šurować, hörbar reiben, ru-
šheln.
šurčec, šurkać, šurknyc, šurkotać,
ſurren, laut ſprubeln.
šwarać, šwarkać, šwarkotać,
šhwirren, rieſeln.
šwihać, tönern (geſchwungene
Peitſche).
šwihlić, šwihlinkać, šwiholić, fein
tönern.
šwirić, šwirinkać, šwirinkotać,
feine dünne Wirbelstöne hervor-
bringen.
šwječ-tać, -otać, hell šhnattern.
šwjerčec, šwjerkać, šwjerknyc,
šwjerkotać, šwjerkować, zirpen
(Grille, Schabe), šhwirren.
šwórcć, šwórkać, šwórknyć,
šwórkotać, šwórkować, laut rie-
ſeln (Wach); ſich geräuſchvoll er-
gießen zc.

T.

Takać, takotać, tiſen, taſen (Uhr-
pendel).
talakać, talakować, ſhallen; hallen;
šhreiend ſingen.
tarakać, taraknyć, tarakować,
trompeten, Jagdhorn blaſen.
teptać, teptnyć, teptować, tepo-
tać, mit Geräuſch treten, auf-
trampeln.
tikać, tikotać, tiſen, tiſern.

- tuskac, tusknyć, sehr laut zu-
 machen, zuschlagen (Türe, Kiste
 u. f. w.).
 tleskać = pleskać.
 topotać, trappeln.
 tridlować, trillern.
 triholić, trillern (Gerche).
 trichac, trichnyć, trichotać, nießen.
 tromblować, dumpf lärmern; hohl
 tönen.
 trubić, trubjeć, trubjować, tuten
 (Horn); blasen (Trompete zc.).
 trudlować, traurig singen; weh-
 mütig sprechen.
 trumplować, die Baßgeige streichen.
 trutać, schreien (Truthahn).
 tukać, rufen (Ruf der Amsel).
 tupać, treten (mit Geräusch).
 tupotać, trippeln (hörbar).
 tuskac, tusknyć, tuskować, zu-
 schlagen (Türe zc.).
 tykotać, gackern, kackern (Haus-
 hahn).
 typotać, laut trippeln, trappeln,
 traben (Fuchs).

W.

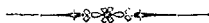
- Warcać, warkać, knurren, knarren.
 widlować, zwitschern (Schwalbe).
 wichorić, wichorjeć, wichorować,
 tosen, toben, brausen.
 winćeć, winkotać, winseln.
 wišpolić, wišpotać, kippeln.
 wiwkać, rufen (Käuzchen).
 wiwkolić, stötend singen.
 wjačkolić, leise zwitschern.
 wjačkowac, zwitschern (Schwalbe).
 wjazorić, lallen, undeutlich aus-
 sprechen.
 wobotać = bobotać.
 wórćeć, wórkać, wórknýć, wór-
 kotać, murksen, dumpf wirbeln.
 woščerjeć so, woščerac so, hell-
 laut lachen, seigen.

- wrěskać, wrěsknyć, schreiend an-
 fahren, anraseln.
 wrěšćeć, schreig weinen, kreischen.
 wrěć, wrěwać, sprudeln.
 wrjeskać = wrěskać, wrjeskotać,
 rasseln, klappern.
 wuć, wuwać, heulen.
 wuhotać = huhotać.
 wujkać, wujknýć, wujkotać, „wuj“
 rufen (Meerschweinchen).
 wukrićeć, wukriknyć, wukriko-
 wać, herauskreischen, gellend
 rufen.
 wumjadrić, herausstammeln.
 wumjakotać, hervorstottern.
 wupać = hupać.
 wupluskać, wupluskotać, aus-
 plätschern.
 wurjepotać so, sich albern aus-
 lachen.
 wuwotać, heulen (vor Kälte).
 wyskać, jauchzen.

Z.

- Zabjećeć, zabubnować, zahrimać,
 zatrubić . . . . ., bezeichnet
 das Anheben des betreffenden
 Lautes.
 zdychnyć, zdychować, seufzen.
 zeščerćeć, zeščerkotać, erklirren.
 zhrimać, plöcklich erdommern.
 zhrimotać, zhromotać, zropotać,
 heftig erfraden.
 zukać, zuknyć, zukować, tönen.
 zunzlować, zunzolić, zuzolić, fein
 summen.
 zwonić, zwonjować, läuten.
 zwukać, zwukować, klingen, schallen,
 tönen.
 zynćeć, zynkać, zynknýć, zynko-
 wać, tönen, widerhallen, Echo
 geben.

Ž.	žwač, žwalić, mit träger Mund= bewegung reden.
Žalosćeć, žalosćić, žalosćować, jammern, barmen, wehklagen.	žwamlić, žwamlować, mangelhaft ausprechen, walfern.
žizolić, žizlować, fein lispeln (Wind in Galmen, Klaffen).	žwantorić, plappern.
žumlić, náfelnb (welfernb) spřechen, schläfrig singen.	žwižolić, žart flüßtern (Sechspr).
žurčeć, žurkotać, furren, sprudeln.	žwjenić, žwjenjować, maulfaul reden.

Delnjoserbska pismowska a bibliografiska starožitnostka.

Podal *dr. Ernst Muka.*

Z přećelnosću našeje delnjoserbskeje krajanki a sobustawki Maćicy Serbskeje, knjenje měšć. wučerjoweje Luizy Hoffmannoweje, spisowaćelki w Frankfurće nad Wódru, rodź. Harnišojc z Janšojc p. Khoćebuza, dosta so mi do rukow dotal njeznata w folio čiščana zběrka rěčow, rozprawow a pěsni z lěta 1694, kiž buchu přednošane při poswjećenju noweho gymnasia reformirtskeje wosady w Frankfurće nad Wódru. Zajimawa za nas je tuta zběrka tohodla, dokelž na jeje poslednjeje stronje tež serbski swjedžeński spěw wočišćany steji, kiž bě našim bibliografam dotal njeznaty.

Cyła zběrka ma na 1. stronje tole napismo:

Der neuen Friedrichs-Schule zu Franckfurt an der Oder Inaugurations-Fest gehalten an des durchlauchtigsten Grossmächtigen Chur-Fürsten und Herrn Herrn Fredericus des Dritten Chur-Fürsten zu Brandenburg etc. etc. unseres gnädigsten Herrn und Landes-Vatern Hoherwünschten Hohem Geburts-Tage den 1. Juli A. 1694. — Franckfurt an der Oder. Druckts Johannes Cöpselius der Hochlöbl. Universität Buchdrucker.

Na druhej stronje steji wěnowanje zběrki wjefchwuzwolerlej Bjedrichej III. a na 3. a 4. wěnowanski přispěw tutomu wjerčhej. Potom sěhuje rozprawa wo swjedženju na 4 stronach a na to dołhi rjad swjedžeńskich rěčow a pojednanjow, spěwow a při-

spěwow wot wučerjow, šulerjow a tež přečelow tutoho poswjećeneho gymnasia w 12 wšelakich rěčach a to w 1) łaćanskej — 2) němskej — 3) francózskej — 4) nižozeńskej (niederlandskej) — 5) jendźelskej — 6) italskej — 7) pólskej — 8) hebrejskej — 9) syriskej — 10) hrjekskej (griechiskej) — 11) maďarskej — 12) delnjoserbskej.

Tutón delnjoserbski spěw, najskeje wot serbskeho wučomca (burskeho syna) woneho gymnasia basnjeny a z łaćanskimi pisnikami éišćany, podawam tu nětko najprjedy njeprěměnjeny, kajkiž tam steji, a potom pódlu přepisany do našeho analogiskeho prawopisa.

I.

Bursky Golz stego Serbskego
Leāndu.

Jak ja we broschne schinsa le-
schach,
Schlūsichach tãe gōrzy, à tam
beschach,
Jak rouno Bursky woraly,
A tesch tu roliū wobsaly.

Och schiwe! schiwe! zo ja wi-
schim!
Ta Nowe Schulēe, ta sa tischim
Ju sweschone we Frankort, mah,
Zo wosfebne me spodobah.

Laī, chitre jes tasama wesche,
Tam tegodla tesch kuschde besche,
A wogleđa se. Ja zu hisch
Tesch tam, à fromne Schular bisch.

Lēez nemam nana, pana, mutra;
Nich chleba, twaroschka à butra:
Mam gnadneg Knisa, ten zo dasch,
Zo jemo busche spodobasch.

Hišch sa tu Schulēe ja me bojim,
A nabok teke, jak ktim swojim
Ten gnyle zynēe: wosfebne
Zu wuknūzsch, zo jes potrebne.

II.

Burski golc z tego serbskego
landu.

Jak ia we brožnje žinsa ležach,
Slyšach te gercy a tam bēžach,
Jak rowno burske worali,
A tež tu rolu wobsali.

Och žiwy! žiwy! co ja wižim!
Ta Nowa Šula, tak ja sly-
šym (?)
Huswēšenje we Frankfort ma,
Co wosebne mě spodoba.

Laj, chytra jes tasama wēsće (?),
Tam tegodla tež kuždy bēžy
A woglēđa se. Ja 'cu hyš
Tež tam a fromne šular byš.

Lec njemam nana, pana, mutra;
Nic chlēba, twarožka a butra:
Mam gnadneg' kniza, ten 'co daš,
Co jemu buže spodobaš.

Hyš za tu šulu ja mě bojim
A nabok teke, jak k tym swojim
Te gniže cynje: wosebne
'Cu wuknu(j)š, co jes potrebne.

Wuknužische semnu tesch Wy Chlope,	Wuknujše ze mnu tež, Wy chłopy,
Asch wordowaly wakre Pope:	Až wordowali wakre popy:
Ja wšem, asch Bursky, zosch ne spal,	Ja wšem, až burski, což njespał, Jedn redlich kjarl jes wordował.
Jedn redlich Kêarl jes wordował.	T. K.

T. K.

Spěw je, kaž kuždy znajeť widzi, bjez dwěla khětro njelepy a w nastupanju rěče, nazynkowanja a prawopisa hubjeny a z čišćeřskimi zmylkami wěsće hišće zhubjeńšeny, nimo toho wšoho pak tola dosć jara zajimawy.

Čišćeřske zmylki tča drje na kóždy pad: w 3. rjadcy: bursky město: burske. — w 6. rj. Nowe Schulée m. nowa šulja = šula. — ta sa tischim, štož so njehodži z wěsta wuhódać. — w 7. rj. Ju sweschone město: huswěšeće. — w 14. rj. nich m. nic. — w 17. rj. Schulée m.: šulju = šulu. — w 19. rj. Ten m. te.

Rěčne zmylki basnika z njewole jeho snadneho wědženja abo z nuzy nuzneho metra a nazynkowanja drje su: w 8. a 16. rjadcy spodoba město: spodoba se = os. spodoba so, poln. spodoba się. — w 19. rj. wesche (= wěše abo wěže abo wězy dla nazynkowanja na: běžy) najskerje za: wěsće. — w 13. a 14. rj. nazynkowacej so a z němčiny wzatej słowje mutra a butra, za což by wón z najmjeńša mutry a butry stajić měť; dale w 13. rj. steji bjez zmysła pana, najskerje zo by so rjenje na „nana“ nazynkowało: wón ma tola „gnadnego kněza“ = pana (hl. rj. 15). — w 16. rj. jemo město jemu. — w 17. rj.: ja mě(!)bojim město: ja se bojim. — w 18. rj. k tym swojim je bjez zmysła jeno dla nazynkowanja ze: bojim stajene.

Zajimawe twórby a słowa za rěčnicu resp. słownik pak su: w 4. rjadcy: wobsali město pismowneho: wobseli; přir. Jakub. a Megis. inf. saś(i) město pismown. seś. — w 8. a 20. rj. rel. co město což. — w 9. rj. laj město pismown. lej; přir. Thar. a Moll. laj. — w 9., 20. a 24. rj. jes (ze přěnjotneho jest) město nětčieho pism. jo (ze staršeho: je); tež Jakubica a Tharej mataj jes. — w 10. a 16. rj. tego, jemu město togo, jomu. — w 14. rj. chlěba město klěba. — w 21. rj. słowo chłop (přir. pól. chłop,

čes.-słow. chlap) město nětčíšeho Němcam wupožčeného „bur“. Skónčnje ma so na to pokazać, zo so nimale přeco mjehke a twjerde l kruće rozeznawatej; mjehke l wuraza so z pismikomaj le, lê a raz li: leându, Schulêe, lêez, zynêe (přir. w 24. rj. Kêarl = kjarl), roliû; twjerde l (pisane jednorje l) bu jako gutturalne, nic jako labialne l (= w; Khoćebugzka podrěč) wurjekowane.

Narěč tutoho spěwa hodži so po pokazanych wosebitosách lohko postajić; wona podobnja so narěči Thareja, Megisera a Jakubicy; a dokelž mamy domiznu basnika w blizkości Frankfurta pytać, mam ju ja z wěsta za Bezkowo-Sorkowsku abo za poľnočno-Gubinsku narěč.

Samozynk „ó“ w Slepjanskej narěči.

Rozestajał *dr. Ernst Muka*.

Při wočišćowanju Nepilowych rukopisow bu moja keďžbnosć z nowa na spodźiwne wosebitosće někotrych samozynkow w Slepjanskej wotnožcy narańšeje namjeznej narěče wobročena. Najzajimawši je mjez nimi samozynk „ó“.

Po wšelakich rozpominanjach a dopisowanjach z wudawarjom Nepilowych rukopisow, kn. far. Mat. Handrikom w Slepom a po wospjetnych samsnych wobkedźbowanjach mam za to, zo sym skónčnje zakonje, pod kotrymiž „ó“ steji, dowuslědźił, a tuž cheu je tu w slědowacym z krótka zdžělić. Předspomnić cheu hnydom, zo w staršim času a to najskerje hač do přenjeje štwórciny našeho lětstotka w Slepjanskej narěči w nałožowanju zynka „ó“ do čista jenož zakonje delnjoserbšćiny (přir. moju Laut- und Formenlehre, str. 98 sl.) knježachu; te pak su so tu nětko w nowišim času wo wjele rozšěrile a so po zdaću hišće dale rozšěrjeju.

I. Powšitkowny zakon: Samozynk „ó“ přikhadza w Slepjanskej narěči kaž w delnje serbšćinje jenož w nazynkowanych (akcentowanych) zložkach a jenož w towafstwje z hubnikami (*labiales*) a kerknikami (*gutturales*).

Hdyž tam druhdy, kaž tež w delnoserbšćinje, při zestajenkach (*composita*) tež w njenazyнковanych zložkach „ó“ slyšiš — štož pak je jara porědko —, ma so přičina we tom pytać, zo powědař z njekeďžbnosću na zestajanku „ó“ wupraja, jako by tu njezestajenka (*simplex*) hłowny nazynk měła, na př. njespódobny město njespodobny dla: spódobny. — dozawórać m. dozaworać dla: wórać. — dokóńcować m. dokoncować dla: kóńc. — rozgórić m. rozgorić dla: górić.

II. Hłowny (prěnjotny) zakon: Kaž w susodnej Delnjoserbšćinje a Mužakowšćinje, tak tež w Slepjanskej narěči samozynk „ó“ stajnje a prawidłownje stoji w nazynkowanych zložkach zezady hubnikow *p b m w* (**Ŕ**) a kerknikow *k g ch*, hdyž žadyn hubnik abo kerknik na „ó“ njeslěduje; z krótka: *w nazynkowanej zložcy hubnik & kerknik + ó + njehubnik & njekerknik*.

Přikłady: pócakować, pórać, pó twójej wóli; bójosć, Bóžo; mótowidło, móc; twóř, wóšc (ze: *wóće = asl. oтъць = hs. wótc), wó nas; łójić, łóžyšćo; kóryto, kóńc; góla, góra; chójna, khóry.

III. Druhi (sekundarny) zakon: Prěnjotny zakon je so w Slepjansćinje z časom stwjerdnył a tak rozšěrili, zo so nětko stajnje w nazynkowanych zložkach zady hubnikow a kerknikow zynk „ó“ (nic „o“) wurjekuje, samo tehdy hdyž zaso hubniki a kerkniki slěduja; z krótka: *w nazynkowanej zložcy hubnik & kerknik + ó + hubnik & kerknik*.

Přikłady: póp, gen. pópa, kóbjela, wóbprajać (= hs. wobřećeć), płómje (hs. płomjo), pó Mazulic kónje, kówal, kótař, półowica, wółtera (= hs. wutora), skókać, kóklować, wógeń.

Přispom. I. Podobne wuwieće zynka „ó“ widźimy tež w hornjoserbskich stronach, kaž na př. w nawječornej katolskej a Tuchowskej narěči, jenož z tym wobmjezowanjom, zo ma nazynkowana zložka tež zawrjena być, na př. póp, ale: popa, khóbkka, półč, kóčč, móhł, wól, ale: woła, skók, ale: skoku, Bóh, ale: Boha, móch, ale: mocha, bóch (město bych).

Přisp. II. Tež w pólsćinje hodźi so podobny postup zynka „ó“ wobkedžbować, jenož zo tam zložka njetrjeba nazynkowana być, zawrjena pak ma być kaž w hornjoserbšćinje, na př. Bóg, mógl, ale: mo-gli, wól, ale: woła, pół, ale: połowina. — Kraków,

domógl; wołów, domów, stanczyków, kobietków, nogów, szachów
= gen. pl. subst. wół, dom, stanczyk, kobiетка, noga, szach.

IV. Třeći (pódlanska) zakón: W dalšim běhu wuwi se pola Slepjanow we wurjekowanju samozynka „ó“ začuwanje, jako by zynk „ó“ stajnje a přeco z hubnikami a kerknikami njedžě-
lomnje měł zjednočeny býć, a tuž woni nětko tež tehdy z wjetša „ó“ wuprajeju, hdyž jeno zady spomnjeneho samozynka „ó“ hubnik abo kerknik steji, prjedy njeho pak nic, z krótkka: *w nazynkowanej zložcy njehubnik & njekerknik + ó + hubnik & kerknik*. Tutón zakón pak so, kaž so zda, hakle wuwiwa a njeje so hišće cyle předobył.

Přikłady: snóp, rópa, sóm (Wjelan = sym), krówa (= kruwa), počła, dół, ale: w dole; dółoj, stół, nóké (= nohé), nóga, ale: noze (*dual.*), stógi, ale: stožny, próch, ale: prošny. — Mylnje podawa Wjelan (Čas. M. S. 1869 w zapisu słowow) z Jakubicy parók město parowk a přistaja wopaki pólsku twórbu paróbek, kiž pak parobek rěka; runa zmylka je we podatym Slepj. słowje kočól (= ds. kóseł, hs. kotoł) město kočól.

Přispomn. Přikhilenje k podobnemu wurjekowanju zetkujemy tež w pólsčinje a nawječornych stronach hornjoserbsčiny, ale zložka ma býć zawrjena we woběmaj a w hornjoserbsčínje tež nazynkowana.

1. *Pólske přikłady*: sób, ale: sobu, drób, ale: drobu, ów (= wony), spasówka, Komarów, do godów, nów, ale: nowin, równy, stół, ale: stofu, stóg, ale: stožek, próchnieć.

2. *Hornjoserbske přikłady* z kath. a Tuch. narěče: dróbny, dróbk, słowka, džówka, dół a stół, ale: w dole, na stole, próh a brjóh, ale: na prozy, na brjozy, próch, Čoch.

Słownik z Jakubicoweho Noweho Zakonja.

Po wupiskach prof. *A. Leskiena* a zrjadowanju *M. Hórnika*
z nowa přehladał a wudał

dr. Ernst Muka.

Wo najstaršim a najwažnišim pomniku našeho serbskeho pismowstwa, wo Nowym Zakonju Mikławša Jakubicy

z l. 1548, kiž so w rukopisu w kral. knihowni w Barlinju khowa, je so w našim Časopisu dotal jara mało pisało a jednało. Jenož tři naši spisaćeljo, Jenč (lětn. 1862, str. 47—49), Wjelan (1869, str. 65—67) a Hórnik (1869, str. 118), z krótka na njón spominaju a někotre słowa z njeho podawajo jeho podrěč postajić pytaju. Prěni, kiž je wjetši kruch z njeho wozjewiř, běše sobustaw M. S. njehoh dr. Lotza, privatny wučenc w Lipsku; wón k 150lětn. jubileju lužiskeho předařskeho towarstwa w Lipsku w l. 1867 list sw. Jakuba („Lotze, Brief des Jakobus. Leipzig 1867“) wuda.

Prěni pak, kiž je, wosebje štož rěč nastupa, cyły rukopis přestudował a wosebitosće Jakubicoweje podrěče přepytawši wědomosći wotkrył, je sławny professor słowjanskich rěčow Lipsčanskeje university, kn. dr. Aug. Leskien. Resultaty svojich dokładnych přepytanjaw je wón we wjetšim nastawku w zběrniku „Archiv für slavische Philologie“, lětn. I. (1876), str. 161—203 na zjawnosć dał, pódlu tež kruch z rukopisa, ewangelium sw. Marka (str. 203—249) wočišćawši. Skónčnje džě wšak mějach tež ja w swojej „Laut- und Formenlehre der ns. Sprache“ (1891) sobu na Jakubicowu podrěč džiwać a wo njej jednać.

Za swoje nadrobne filologiske přepytowanje Jakubicy běše sebi kn. prof. Leskien wšitke słowa z cyłeho rukopisa wupisał, tak zo měješe wón dospołny słownik z Jakubicoweho Noweho Zakonja po jeho prawopisu w papjerkach mjenje bóle zřadowanych ležo. Spóznawši pak, zo njebudže jemu móžno při mnohich druhich a nuznišich džětach tutón za našu serbsćinu tak wažny słowničk wudać, wón w l. 1877 cyły kašćik ze swojimi wupiskami a wotpiskami do Budyšina pósta redaktorej našeho Časopisa Michałej Hórnikkej, kiž běše so wote mnje naprašowany zwólniwy wuprajit, Leskienowu zběrku přijěć, zřadować a w Časopisu wudać. Tola naš luby Michał Hórnik njeje jón wudał, dokelž měješe stajnje wobě rucy poľnej džěla, zo njemóžeše ž njje dodžělać. Haj, polo za džětanje je pola nas wulke, ale ćernjate, a tuž je džělaćerjow mało!

Po času drje běše Hórnik Leskienowe papjerki zřadował a do analogiskeho prawopisa přepisał, ale dokelž njebě sebi we

wšelakich padach a słowach hišće wěsty, chcyše wón hišće dale přehladować, přirunować, normirować. A tak wosta jeho džěto njedokojane a njewudate ležo, doniž jo ja po jeho smjerći z Leskienowymi papjerkami hromadže w jeho zawostajenych pismach zahrjebane njenamakach.

Hdyž so ja nětko lětsa skónčnje do dawno žadaneho a wotmyslneho džěła zestajenja wobšěrneho delnjoserbskeho słownika ponurich, mējach za swój přeni nadawk, zo bych Leskienowo-Hórnikowy słowničk Jakubicoweje podrěče jako nuzne předběžace džěło wudał. Tuž sym ja Hórnikowe přepiski z Leskienowymi wotpiskami a, hdžež běše mi njewěstosć a njejasnosć, tež z Jakubicowym rukopisom přirunajo cyły tón słownik z nowa přehladał a podawam jón tu nětko tajki serbskemu a słowjanskemu rěčespytnistwu.

Zajimawy a cyłe džěło we mnohim nastupanju rozjasnjacy je list kn. prof. A. Leskiena w Hórnikowych papjerkach wote mnje sobu namakany, z kotrymž wón swoju posyčku w l. 1877 přewodžeše, čohoždla jón tu w serbskim přeložku sobu wočišću.

Lipsk, 11. oktobra 1877.

Česćowny kujez fararjo!

Wy budžeće so na tym, kajke Wam ja swoje zběrki k Jakubicowemu słownikej sćelu, zdojnje džiwać. Wón wobstoja, kaž Wy widziće, z jednotliwych papjerkow, kotrež dospołny zapis wšitkich słowow woneho rukopisa podawaju, ale hišće něšto wjacy, mjenujey wšitke we nim přikhadžace grammatiske twórby a wšelaku orthografiju słowow, tak zo Wy tosame słowo husto dwaceći abo wjacy króć nadeńdžeće. Zběrka je potajkim w tym napohladze něšto wjacy hač słownik, zo wona z dohom material za rěčnicu wobsahuje, na druhej stronje pak tež mjenje, dokelž njeje zřadowana: papjerki leža po pismiku, z kotrymž słowo po Jakubicowej orthografiji spočina, w jednotliwych pismikach pak ja hišće do cyła rjadowať njejsym. Tak maće Wy, hdyž chceće material, za kotrehož dospołnosć móžu rukować, wužiwać, poprawne džěło hakle činić, a ja bych so jara wjeselił, hdy byšće to činił. Ja Wam cyłu zběrku papjerkow za kajkežkuli wužiwanje přewostajam,

Nimo toho sélu Wam swój wotpisk scénjow (evangelijow) z Jakubicoweho rukopisa, zo byšće Wy moje dokłady (citaty), kaž daloko dosahaju, přirunować (kontrollować) móhli; same ličby na mojich papjerkach počahuja so na Mateja, M na Marka. Bohužel za cyły zbytny džěl rukopisa njejsym žanvch pokazowacych ličbow přistajit abo jeno tam, hdžež bě wosebiće wažne; bě mi to tehdy přewobćežne a zadđeržowace, kóždy króć hakle po hrjekskej Nowym Zakonju abo po Lutherowym teksće nastupowace městno pytać. Chceće-li Wy wot teksta, kotryž sobu sélu, snano hišće kruch wočišćeć, sym ja cyle z tym přez jene; za prawotu swojeho wotpisa, myslu, móžu rukować. Wěstosće dla móžeće mi Wy w tym padže jenu korekturu z rukopisom póstać, zo njebychu snano z njejasnym pisanjom z mojeje strony zmylki nastaće. Potajkim hišće raz: ja Wam cytu zběrku papjerkow ke kajkemužkuli wužiwanju přewostajam, a swój wotpisk ke kajkemužkuli wočišćenju^{*)}, jenož prošu Was, zo byšće mi posledniši, hdyž sće jón wužili, wróćili; to pak móže runje tak derje za jene abo za dvě léće, haj hdyž Wy zechceće, so stać.

Z najlěpšimi strowjenjemi Waš
podwólno A. Leskien.

A.

A, und.

abba, (hebr.) Water.

Abraham; -mowi, dat. sing.;

-moweje, gen. s. fem. adj. poss.

aby, daß, damit.

Adam; -mu, loc. sg.

albo, oder.

ale, aber.

almožna, Almojen.

amen, Amen.

Apollowski (Appolowsky), Apol-
liž.

apoštolstwo, Apoštołat; Rom. 1.

aškoli, wenn auch.

až, daß; biš (M. 1, 12); až

dottul, bišher (Rom. 1); až do,

biš aų; na to až, aų daß;

tak to až, also daß.

Aziska, -eje, Afien.

auhona, Tadel, Berlezung.

aurednik, Rentmeister.

B.

Ba zajisté, ja freilich.

babka, Großmutter; babce, loc. sg.

babski, weiblich.

bagowaš; baguie, pflęgt, M. 15, 8.

Ma. 17, 24; baguiu, 3 pl.

^{*)} Tutón wotpis scénjow njejsym w Hórnikowym zawostajenstwje namakał. Rady bych hewak z njeho w našim Časopisu za našich čitarjow lišće wjětši abo mjeńši kruch wočišćał.

- (hs. blahować?); přir. pól. pie-
legować.
bajaš se, glimmen; -iuczy, Ma. 12,
20; -ce wugle, glühende Kohlen,
Rom. 12.
banja, Schale; banie ac. pl.; ba-
niw (= banju), ac. sg.
bańka, Kanne; baenk, gen. pl.
M. 7, 4.
bankart, Bastard; -rti, pl.
barcaš; -czucy, brüllend.
basnja, Fabel; -snie, ac. pl.; -näm
& -naem d. pl.
běda (beda, Zjew. J. 9) Etend,
byde, dual. n.; jako neutr. pak
bedo druge; beda mne bucze,
weš mir, wenn zc., b. chim,
běda jim.
bědny, dürftig, jämmerlich.
bedra, pl., Lenben.
běchu, biechu, bechu; skusony
biechu, bewährt warden; besch-
cze, ihr mareť.
běg, Lauf, begn.
běly, weiß, bealim, instr. sg.,
beele, bielu (Zjew J. 3); biely
Ma. 5, 36.
belšeš; belscheia se, ſie blähen
ſich auf.
belschny, Aufgeblassener.
Benjamowy, Benjamins.
bertyl, Scheffel, M. 4, 21.
bez, c. gen., ohne; beswostawanā,
ohne Unterlaß, Rom. 1.
běžanje; beschanu, loc. s.
běžym, ich laufe; bescheia, ſie laufen;
besaschcze, 2. pl. impf.; beschal.
bilda, Bild; -dowy, dat. s.
biš; bihitz, ſchlagen.
biskup, Biſchof.
bjezprawo, Unrecht.
blazn. Narr; blasne, v. sg. Ma.
5, 22; blaznem, i. sg., blaz-
nom, dat. pl. blazniš; blasnicze, ihr ſeid Narren.
blazniwy, thöricht; blasniewe,
neutr.; blasniwau (= u), acc.
(vcynie mudroszcz).
blaznski, thöricht.
blaznstwo, Thorheit; dat. blas-
stwu.
błoto (blootto), Dref.
błožko, Heil, wohl; b. temu, wohl
dem.
błuda, f., Irrtum; błudy, gen. sg.;
bludow, gen. pl.; bludu, acc.
sing.
błudny, irend; -nim, d. pl.; -nich,
gen. pl.
błuziš, irren; bluscheia, 3. pl.
błykanje, n. Bliß, bliskanie.
blekotaš, plappern; blekocze, 3.
sg. pr.
blizko, nahe; comp. bližej.
bližšy, Nächster; -ego.
bog, Gott; bogu, d.; boze (bose)
(Eph. 4) & bogu, loc. sg. (Kor.
1, 2); bogi, pl. (Ma. 26, 23).
bogac, Reicher; bogacuom, d. pl.
bogastwo & bogatstwo, Reichthum.
bogaty & -aće, reich, reichlich (bo-
gatze); bogacej (bogacze), comp.
adv.
bogski, göttlich; bogsky, adv.
bogstwo, boghstwo, Göttlichkeit;
Rom. 1.
boj, Kampf; bogy (boju), loc. sg.
bojaš (se), fürchten; boichim, -ich;
neboysche, Ma. 10, 26.
bojazn, Furcht; Rom. 3; bojoso
boscha.
bojosc, Furcht; boiosczy, loc. sg.
bojowaš, kämpfen; boyuge, 3. sg. pr.
bol, Schmerz, Leid; bool; serczna,
Herzleid; booly, gen. sg.
bolny; bolne, adv. ſchmerzlich.
bolosc, Schmerz.
borgarstwo, Bürgerſchaft.

bork, borgk, Gelte, urna; Hebr.

9, 4.

brach, Fehler, Mangel; -chu, gen. & loc. sg.

branje, Nehmen; nutzbrana, g. sg., Gimahme.

braś, nehmen; беру, idj nehmen.

bratr, Bruder; -ra, gn.; brateze & bratru, voc.; -ru, g. dual.

M. 5, 37. & -rowu, M. 4, 18; -ri, -ry & -rowe, pl.; -rom, d. pl.

bratrnj, brüderlich; bratrnej, l. sg. fem.

brëg; bregu, loc. sg., Mat. 13, 2.

brezdżik, bresczigk, adv. gezwungen, Fil. 14.

brjemje, breme, Saft, Soß; -mená, g. sg. a n. acc. pl.

broń, broon, Waffe (arma).

brost, Brust; -u, g. & acc. sg.

bruch, Bauch; -chowy, dat.; brusche, loc.

brusty, Bruste, pectora.

brušk, Magen; -schka, g. sg.

bydlic, wohnen, bidlitez; bidlasche, 3. sg. impf.

byś, sein; Aorist.: bich, bichme, bieszcze. Futur.: budu, bu-

żeś, buże (busche-ly), bużemy,

bużeşe. Cond.: by, bychmy

(-me). Imper.: butz, butez,

butcztey, bużće. Part.: byl.

bywaś, werden, zu sein pflegen;

bywasch sudezony, wirft ge-

richtet; bywaische, 6, 16.

bedliwy, wader.

branješ se, kämpfen; branietz se.

braunatny, brunatný, rosenfarbig,

Zjew. J. 17, 3.

bżeś (bdetz), waden; bdcze,

wadzet; bdenw (w bzenju?),

loc. sing.

C.

(z „c“ pisane.)

całta, Semmel.

cały, ganż; zaly, czalego, czaley, 4, 24.

cas, czas, 3, 12.

cóś, ehren.

cóźadosciwa, ehrbegierig, czyzadosczywa.

cekanje, Warten; dlugo cekanhee.

cekaś, warten.

celaż, Gefinde.

cele, adv. ganż.

'cemy = chcemy.

centner, Centner.

ceptr, Cepter.

cesarstwo, imperium. Jud. 25.

cesć, Ehre, g. cesći & cći, dat. cti, instr. cću (ctu).

cesność, Ehrenhaftigkeit, 6, 13.

cło, Zoll.

cłowjecny (sc. syn), Menſchen, Ma. 24, 44.

co, waś; něco, etwaś; nicego d.

cemu, w ny-cym; g. cehosch,

we ny-cem loc. (iu welfchem);

instr. czim (mit waś), we cym, worin.

'cora, gestern.

cowanje, Traum; loc. -nju.

ctyri, 4; g. ctyrjoch & -rech, d.

-rem, -ctirmi.

ctyrnasće, 14.

ctyrizesće, 40.

ctwjeronogaty, vierfüßig.

custo (= stsl. često, hs. často), oft, Mark. 5, 4.

cuzebnik, Fremdling; pl. czwsebnicy.

cuzožeńc, Fremdling.

cuzy, fremd; cusego.

cwarty, vierte.

cwiflowanje, Zweifel.

cwil, Bein; czwily, gen. sg.

cwilenje, Plage, czwilená.
 cwiliš, quälen, zewylitez, Ma. 8,
 29.

cym, czym, weiš (zčimž, cego?)
 cynie, Macher; zlich cinicuow,
 gen. pl., Übesthäter.

cyniš, machen, thun; czinische,
 cyne (= cynje) & cyneia, czy-
 neia, 3. pl., cynym & cynw =
 (cynju); cynme; cynucym, d.
 pl. part.

cynjenje, cyneene, daš Thun.
 cyrwjony, rot.

cysćenje, daš Reimigen.

cysćiš, reinigen.

cystota, Reuschheit.

cysty, rein; pl. cyscopy.

ctnostny, ehrbar.

ctnost, Tugend.

cynitel, Macher; pl. -tele.

K C.

(cz „ž“ resp. „žc“ pisane.)

cały, ganž.

carny, schwarz.

carowaš, bezehren.

cart, Teufel; pl. cartowje.

cartowy, Teufels.

cas, gen. casa & casu, Zeit, 8,
 29.

casny, zeitlich.

cego-dla, wešwegen.

celaz, Gefinde.

cele, ganž, 8, 26.

čło, Soll, loc. cle (ee).

čłowjecenstwo, Menschlichkeit.

čłowjecki, menschlich; 26, 45; po
 čłowjecku, auf menschliche Weise.

čłowjek, a. loc. -ce, d. -owi; pl.

-ki, ow, om (6, 14. 15), ami.

co? (zco), waš.

co, pron. interr. & relat., waš
 6, 25. 31.

colnaš, Böllner; rje . . 5, 46;
 instr. -ami.

cowaf, Trümmen.

což, powšitkowne relat., což =
 welche, pl. (často) (chcož?)

crjewje, pl., Schuhe.

'cu (zcu), ich will. 4, 9. Rom. 11.

custo, oft.

custokrat, oftmalš.

cuzy, fremd (zcuwesich = cuzych,
 gen. pl. 17, 25. 26).

ewarty, vierter.

čyl, Ziel; -em, i. sg.

cym, womit? . . . 6, 31.

cysćiš, reinigen, 23, 25.

cožkoliwek (drje z česćiny pož-
 čene; přir. pólske cokolwiek),
 waš immer, 6, 23.

čudnje, adv. zuchtig, 1. Kor. 14.
 čudnosć, Zucht.

D.

da, also; denn (in der Frage); so
 (im Nachsatz); dann.

dalej, hinfort.

daleki, weit; pl. daleczy.

daleko, fern, weit; z daleka, von
 weitem.

daň, dann, Gabe, Steuer.

dani št. ani, noch, dani — dani,
 weder — noch.

danje, daš Geben; k danù wam;
 nutzdodawowanie.

dar, Gabe; darou, g. pl.; -ru,
 g. sing.

darc, Geber.

daremny = darmy.

daris se, geraten, werden; darila
 se k jednemu wobrasu, zum
 Anstoß werden.

darmo, umsonst; podarmu, um-
 sonst.

- darmy, vergeblich; wascha proca
ney darma. 1. Kor. 15, kónc.
daś, geben, lassen; dajeze, daty.
dawaś, geben.
dawno, längst.
daże, dasche, sie geben, **ДАДАТЬ**.
deptaś, treten; depezu, 3. pl.
derjeś, müssen, sollen; deru; derel,
derely, deral; 3. pl. dera, dere,
derea, deritej.
deść, Regen.
djabel, bla, Teufel.
djablowski, teuflisch.
dławiś, würgen; dlayasche, **Mat.**
18, 28.
dług, Schuld.
długi, lang; adv. długo.
długomysl, Langmut; -li, loc.
długomyslny, langmütig.
długosć, Länge.
dłużnik, Schuldner; pl. -icy.
dłużnosć, Schuldigkeit, Pflicht.
dłużny, schuldig.
długwiko, lange.
dłyb, die Tiefe; dlieby, loc. sg.
dlyboki & -ko, tief.
dlybokosć, Tiefe.
dla, wegen; Kristussowego dla.
do, in.
doba, Maß; w tey doobe, in dem
Maße, **Ef.** 4, 13.
dobęzaś, erlaufen, erlangen.
dobriś, erben (potajkim też: do-
bëraś, erben).
dobrze, adv. gut (dobre).
dobrzecynjenje, Wohlthun.
dobro, daß Erbe.
dobrośiwy, gültig.
dobroś, 5, 44, Güte.
dobrota, Güte.
dobrotny, gültig.
dobrownik & dobrnik, Erbe, pl.
-icy.
dobrowolny & -nje, freiwillig.
dobry, gut; dobrehe.
dobydnuś, gewinnen, 1. Kor.
10, 13.
dobyś, dobywaś, empfangen.
dobytki, pl. Bieh.
docpiś (?), meinen; doczypuiuse,
Fil. 1; zlee docipenie, böser
Argwohn, 1. Tim. 6, 4.
dodaś, übergeben, überliefern; do-
dawanje.
dojka, Amme.
dokazanje, Beweisung.
dokela, dokeli, dokelż, jintemał
(weiß?), **Mat.** 5, 25.
dokonanje, Vollbringen.
dokonaś, Vollender.
dokonaś, -awaś, vollenden.
dokulż, solange, biś.
doł, gen. -u, Thal, Abgrund.
doł & dołoj, hinab. **Mat.** 25, 18.
dom, Haus, gen. -u, loc. -u,
dual. doma.
domjacy, häuslich; domjacy, pl.
Hausgenossen.
domoj, nach Hause. **Mat.** 9, 28.
donamakaś, entdecken.
donazajas (-schahatcz), verhoffen.
donazaś se, verhoffen; dona-
scheiachmy se, aor.
donazejenje, Zubericht.
dopjelnis, erfüllen.
dopjelnjenje, Erfüllung.
dopominanje, Erinnerung.
dopominaś se, gedenken.
dopomnjenje, Andenken.
dopuśćenje, Vergunft.
dopuśćis, erlauben, zulassen.
dorozumjes, vollends verstehen.
dosć & dost, genug.
dosći, genug; dosczy masch.
dosćignuś, erreichen.
dosignuś, erreichen; dosignuly
meru, 2. Kor. 10, na kóncu.
dostaś, erhalten.

dostatnik, Teilhaber; pl. -icy.
 dostojny, würdig.
 došel, dossel, dosschel, (er hat)
 erlangt; došli su tu smilnosť,
 jie haben die Gnade gefunden.
 dotknuš, anrühren.
 dottul (= dotal), biš hierher.
 dotykaš, berühren; se, betreffen.
 Rom. 7.
 dowěriš; dowěrjono, anvertraut.
 dowěrjenje (g. -nhà) 9, Vertrauen,
 Treue.
 dowjedowaš, einführen.
 dowjesć, hinführen, leiten.
 dowor, Muße (?).
 drašta, Leid.
 dražniš, reizen; — se, sich ent-
 rüsten. Gal. 6, spočatk.
 drěš se (?), durchbrechen; dry se
 naprotk, brich hervor.
 drzewo, Holz; loc. -ee; -wjany,
 hölzern.
 drobjezk, Brofame, Krume, Broden;
 drobekow, gen. pl. Mark.
 8, 8.
 droga, Weg; pl. drogi.
 drogi & drogo, teuer; comp. drožšy
 & drožej, teurer.
 drwi, pl. (přir. pól. drzwi), Thüre;
 drwjach, loc.
 držanje, Bittern; -nju, l., drsanem,
 i. sg.
 držaš, zittern; 1. držym. 3. pl.
 drsu.
 duch, loc. -u, voc. duchu & du-
 sche (M. 5, 8), pl. duchy &
 -chowje, Mat. 5, 13, dat. -u
 & -owi.
 duchowny & -nje (-nee), geistlich.
 duš, wehen (duhul).
 duša, Seele; g. -e, l. -šy (loc.
 dušuschy).
 dwa, dvě, zwei; dwema.
 dwanacty, zwölfster.

dwanase, zwölf; dwanacze,
 -adsche (M. 8, 19), (auch teich)
 dwanadczymy.
 dwanašery, zwölfstach (dwanase-
 rom narodom).
 dwažesća, zwanzig.
 dwojadnje, adv. zweifach.
 dwojaki, zweifach.
 dwojcy, adv. zweimal.
 dwoji, zweierlei; w wustach dwo-
 hich albo trohich. II. Kor.
 13, spoč.
 dwulětny, zweijährig. Mat. 2, 16.
 dykanje (?), Zant. Tit. 3.
 dym, Rauch.

desač = zesaš.
 desatki, die Zehnten, Mat. 23, 23.
 dobrowonny, wohlriechend.
 dokonalošć, Vollkommenheit.
 dokonaly, vollkommen; dokonale
 weeschal. Rom. 4.
 dokud, dokawaž, so lange als.
 dokudž, dokusch, dokudsch, so
 lange als.
 doměwanje, Meinung.
 doměwaš, meinen.
 dom[n]iš & -iwaš, denien; domy-
 wasch, 2. praes. domnemy, ge-
 achtet.
 dosagnuš, erreichen; dosahl.
 dostatečny, tüchtig.
 dostatnošć & dostatečnošć, Ge-
 nüge.
 douffanje, Zuversicht.
 drak, Drache.

E.

ebrecharka, Ehebrecherin.
 ebrejař, Ehebräuer.
 elementy, pl., Elemente.
 epistola, Epistel.
 ewangeliski, ewangelisch.

evangelium, Ewangelium; -ia, g.,
-iowi, d.; -iu, loc.
Ezau, Esau.

F.

Falsowaś, fälschen; -uju, 3. pl.
Faraonowi, dem Pharao.
fariseowje, pl. M. 7, 5. Ma. 9, 14.
figa, Feigenbaum; -gi, Feigen;
-gowy, Feigen-
forbildowi, dat. sg., daś Vorbild.
fordrowas, fordern, -uje.
fryjny, frei, ledig; fryeni.
fürst, Fürst; fürstom, dat. pl.

falešny, fälsch.

G.

ga, wann; ju (Eph. 4, spoč.).
gajis, pflegen, nähren; dluge loossy
gahy, nutrire, Kor. 1, 11.
gałuz, Zweig; n. pl. -see; pl. gen.
-y, — dat. -am.
Galatař, Galater.
gardoś, Stolz.
gardy, stolz; pl. garzi.
garnic, Topf.
garnicař, Töpfer; dat. -owi; -fski,
töpfern.
garžeja, Schlund.
gassa, Straße.
gbadło, Last, Bemühung, Beschäf-
tigung; schadnego gbadla snym
nemeysche (zu schaffen), Thess.
2, 3.
gbanje = gbadło; Kor. 1, 5; mey
gb., nimm in acht.
gdy, wenn; je; gdy by, wenn.
gdyž, als, wenn.
gemejn rozprawka, gemeines Ge-
schrei.
gemejna, Gemeinde.
gemejnski, gemein.
gemejnstwo, Gemeinschaft; d. -u.

gibaś se, sich regen.
glażk, Glas; glaskowi, dat.
glażkowany, gläsern.
glod, Hunger; l. -u.
glodnjeś, hungern; Zjew. J. 7
na kóncu.
glodny, hungrig.
głos, Stimme; l. -u, i. -em. glosem
gradowim (gloos & gloes), M.
9, 7.
glosys, se, stimmen, sich vertragen;
glossithey se, 3. dual.
głowa, Haupt.
głowny, Haupt-; mesto glowne;
gl. kamjeń (aa.), Gestein.
głoześ, hungrig sein; gloscheya
5, 6 (zizneju).
głudadło, Spiegel; loc. -u.
głuposć, Thorheit.
głupy, dumm.
glėdaś, sehen; gleday.
glichola, gleichwohl, dennoch.
głina, Lehm; g. -y.
glinjany, irden, glyane.
gliwki, lau.
gnađa, Gnade, gnaže, loc.
gnadny, gnädig, gnadnemu sto-
lowy.
gnany & gnaty, getrieben.
gnaziś (přir. pól. gnićcić), zähmen,
in servitutum redigo, I. Kor. 9.
gnėw, Zorn; d. sg. -wohy.
gnėwanje, Zorn.
gnėwaś se, zürnen.
gnėwny, zornig.
gnėwosoć, Zorn.
gnily, faul, otiosus.
gnjazdo, Nest (knásdo).
gnuś, bewegen (gnuhutez, gnuhul,
gnuly se), sich bewegen.
godny, würdig.
gojski, heilſam, gohojski.
gołub, Taube, n. pl. -bje.
goły, nackt.

goleyk, Knäblein.
gonis, jagen (gonim).
gono, Stadium. Zjew. J. 14 na k.
gora, Berg.
gorjej, schlimmer; daley y gorey,
adv.
gorjejucy, brennend.
gorjenje, Brand.
gorjes (gooretz), brennen; g. se; go-
reje se, goreiasche se, gor(j)alo.
gorki, bitter.
gorkosć, Bitterkeit.
gornosć, Born, Suvimm.
gorucosć, Hitze.
gosć (gohoscz, gosc), Gast, pl.
-e, n. & acc.
gospodny, haushälterisch.
gospodowaś, bewirten, beherbergen.
gotowy, fertig.
goziś se, taugen.
gra, Spiel; loc. grě (grehe).
grad, Donner; gradowy, Donners-;
-we zěsi.
grań, Traube; granje, acc. pl.
granica, Grenze.
gras, spielen; grajsć!
grěch, Sünde; pl. grechy, sg. dat.
-owy, gen. -u, loc. grechu,
i. -em.
grěchowny, Sünd-; -ne wopory.
Grek, Grieche; -owi, d.
grekski, griechisch.
grěšnik, Sünder; pl. -icy.
grěšny, sündig.
grěšys, sündigen.
grimanje, Donner.
gromaziś & -zowaś, versammeln;
3. pl. -ze.
gromazizna, Versammlung.
gromot (přir. čes. hřmot), Kra-
chen; i. -em.
groš, Groschen.
grozenje, Drohen.
grozny, häßlich.

grozys, drohen.
gruda, Grauen; tebe gruda ie,
dir graut.
grudnosć, Grael.
grudny, graelich.
grunt, Grund (Boden), gen. -a.
gruntowany, gegründet.
gwałt, Gewalt.
gwałtny, gewaltig.
gwězda, Stern; gwězdu dwu Jap.
sk. 28, 11.
gze, wo; wenn, si.
gzež, wo; falls, wenn (gsesch):
кѣтъкѣ.
ghyarsky, „Sinanter“. Rom. 1;
chujarski (?).

H.

(Wo sobuzynku h město g hl. Leskien,
Slav. Arch. I, str. 176 sl.)
Hadrija, gen. -i, Häder, Zant.
hadrowaś, hadern.
hadrownik, Häderer, Zänfer.
hadrowny, zänfisch.
hajtman, Hauptmann; -om, d. pl.
hańba, Schande (dla h přir. wo-
hleda M. 3, 34).
hańbiś & zahańbiś, zu Schanden
machen.
hańbný, schändlich.
hańbowaś, tadeln, schmähen.
handel, Rechtsandel, Dantierung.
haniś, schmähen, lästern; hanachu.
haniśeř, Lästerer, Schmäher; pl.
-rje; -řski, lästern.
hanjenje, Schmach, Schmähuug.
hanosć město -niwosć, Lästierung.
haw = how, her; wot haw, von hier.
hizenje, Haß.
hiziś, haßen; hizim, 3. pl. hie-
scheja, hysasche, hizeny.
hlej, siehe.
hned & hmedym, jaqlisch.

hněw, Zorn; dat. -oji.
 hněwaś se, böſe fein, ze swoim
 bratrom.
 hodny, wert; ſonſt g.
 hoły, bloś; hołe zрно, bloſjeś
 Korn.
 holawaś, hoſen.
 hość, a, Gaſt, pl. hośće.
 hospoda, Herberge; na hospoże,
 zu Gaſte, in Herberge.
 hospodaś, Wirt, dat. -owi.
 hospodaſki, häuſlich.
 hospodny, gaſtfrei.
 hospodowaś, beherbergen.
 hromot = gromot, i. -em. M.
 10, 32.
 hrow, u, dat. -u, Grab (město
 „row“), dźiwajo na česke „hrob“.
 huśle, Geige; Harfe.
 huśliś, ſpielcn (Harfe); 3. pl. huś-
 lye, huślone, geſauft.

 hadkanje, Zanf.
 hadkaś (M. 8, 11), hadern.
 hadkawy, zänkiſch.
 hanebność, Schande; g. pl. -ość.
 herziński (po čes.), heſdemüßig.
 Vulg. nobiles . . . legitime
 certaverit. II. Tim.
 hipka, Hippe.
 hodowanje, Schmaus, Praſſen,
 Freſſen. Rom. 13.
 hodowaś, praſſen.
 hodownik, Gaſt.
 hojnje, adv. reichlich; -njej, comp.
 überſchwenglich.
 hojność, Überfluß, Überſchweng-
 lichkeit.
 hojny, reichlich, mächtig; smjerś je
 hojna, II. Kor. 4; comp. hoj-
 njejšy.
 hrlo, Hals.
 hrneaś, Töpfer; -rowy, adj.
 hude, Harfenſpieler; -cuow, g. pl.

Ch.

Chamny, ſchwach.
 chcenje, daś Wollen; chcenw,
 loc.
 cheu, ich will; chezeiu, 3. pl.;
 chezeheczechceś, inf. chceſi
 (auch -jiſi), Mat. 16, 25, chcely,
 chezel & chezal.
 chim, him = jim.
 chimer, immerdar; Rom. 8.
 chinak etc. = jinak.
 chłoſćiwyy, gierig, avarus.
 chłoſćota, Geiz; loc. -ocze.
 chlěb, Brot.
 chorny, frank; chirniech, gen. pl.
 chorosć, Frankeit.
 chory, frank (-oo-).
 choziś, chooschitz, gehen, wandeln;
 chožeja, 3. pl.
 chrobrye, fiſhu.
 chrobrosć, Kühnheit.
 chrobry, getroft.
 chrom, Gebäude.
 chto, wer.
 chtoż, wer.
 chtożkoli, wer immer.
 chudoba, Armut.
 chudobny, arm.
 chudy, arm.
 chwala & chwalba, Lob, Ruhm.
 chwaliś, loben; chwalon, gelobt;
 chwalim.
 chwalobny, berühmmt.
 chwataś, eifen.
 chwatnje, adv., eifig.
 chwick, Mantel, chwiczek.
 chwila, -lka, Weiße; chwyłu, acc.
 chwjaś, wehen, wehend bewegen;
 wot wetru willikego chwätta.
 chybnaś, fehlen, abfallen; su teye
 wery chipnuly. I. Tim. 6 na
 kóncu.
 chyliś, neigen; chilony.

chyśiś, werfen; chiczony; chischichu 3. pl. aor.

chytře, adv., chietcze, feiu, wie
ch. besaschcze, currebatis bene.

chytroś, Klugheit; Echalfheit.

chže, chsche = gže, wo.

chžež, chsesch, gžež, wo.

chlebiś se, jich schiden; až se
nechcze s jogo kneschnu.

I. Kor. 7, 1.

chluba, Ruhm.

chlubiś, rühmen. Rom. 5.

chlubjenje, Rühmen.

chwalitelny, chwalitebny, chwalobnitelny, lobenswert, rühmenswert.

I.

i, und; i sami, dieselbigen.

i auch am Anfang der Frage; i
cegodla? i sameg? M. 15, 32.

i — i, je — desto. M. 7, 36.

imprimowan, gedruckt.

Israelitarje & israelitske, pl.,
Israëliter.

Israelowy, adj. poss., Israëls.

israelski, israelitisch.

Issak, Sisaak.

isi, inf. Mark. 5, 17 (= gczy).

J.

(g, y, i.)

ja, ich.

jad, u, Gift; gabad.

jadł = jědl. Mat. 1, 6 (gadł
M. 2, 16; gedł 2, 26).

jagnišowy, Lamm.

jagnje, Lamm, g. -iša, d. -išowi,
i. -šem.

jagnuto, Lamm, iagnutoyy, dat. sg.

jagody, pl., Beeren.

jaki & jakowy, wie beschaffen.

jakiž, qualiscunque.

jakle, erst; tehdy jakle, potom
jakle, dann erst.

jako & jak, als wie; jak naj-
rychlej, so schnell als möglich.

jakož, als, nämlich.

Jakub, Jacob.

jałomožna, Almosen.

jałowica, Ruh, Raibe. Hebr. 9;
-cyny, adj.

jama, Grube.

janžel, Engel; -lowy, Engeler,
pl. -le.

japoštoł, -łski, apostolisch.

japoštołstwo, a, d. -u.

jargy (jarjej?) (jara), zubor, erst.
Rom. 3.

jarosć, i, Geistheit, Unkeuschheit.

jary, unzüchtig; jaary, -im, i. sg.
jasny & -snje, klar, hell; jasnosć,
Klarheit.

jastry, Osteru, jastrne jagaje.

jdu, gehe, hys, gdu.

jducy, gehend.

je, es; na nje (nhe); ju, jej, d.
njeju, i.

je, acc. pl. masc. ŋ (sg. njejo,
i. loc., nim & njem) w njem.

je, 3. sg., ist = jest.

jeden, jedna, jedno, ein; po jednu,
auf einmal.

jědło, Speise; d. sg. gedlowy.

jednaki, a, e, einerlei, derselbige.

jednaś, handeln, schaffen, thun.

jednas(c)ty, erster, jednatdziech.
M. 11.

jednu (č. jednou), adv., einmal.

jegła, y, Nadel.

jen, acc. sg. Ma. 12, 43, ihu, es.

jeno, nur.

jěść, essen; jě (gehe) 3. sg., jěže
& jěžeja (15, 2) 3. pl.; imp. jěz
(ѣждь), jězmy (edamus), jěme,
jěśće.

jesli, wenn ist.

jesli, wemu, Ma. 5, 29.

jest, 3. sg. v. subst.

Jesus, Jesu Krista voc. -ussu,
loc. -ussu, loc. Jesum Kristu,
voc. Jesum Krisceze.

ješći, noch.

ježny, reißig, equestrij.

jęzor, See, loc. -u.

jęża, das Essen; g. gese, d. gesy,
i. geesu.

jęziny (jediny), einzig, jedenjęziny.

jęcmjęń, Gerste; chiczmená, g.

jęmas, greifen.

jęnak, anders.

jęnakše, adv. anders.

jęnakšy, anders beschaffen.

jęny, andere; chynymy, i. pl.

jęnze, chynsche, adv. jonst anders.

ję, ja (als Antwort); ję wjęle
wiecej, ja vielmehr.

Jębowy, adj. poss., des Hiob.

jęgo; jęg', Rom. 4, ihu.

jęsme in ne -ysme.

Jędowy, adj. des Jüdas.

Jędska, Jüdaa.

jęś, ergreifen, guhutez. M. 11, 12.

jętře, morgen (jutroze).

jętrny, Morgen-, gwęzdu jętrnu,
j. gwęzda.

jętstwo, Gefängnis.

jęty, genommen, ergreifen.

język, Zunge, i. -em, pl. języ-
kowje & -yki.

jęż, schon.

jędnostajny & -nje, adv., einerlei,
einhellig.

jęśćis se, prangen, prahlen (přir.
česke ještněti), giescejeja se
s waschymy jalomoschnami.

II. Pětr. 2.

jęisty, gewisser.

jęizwa, Malzeichen; pl. -y, stigmata.
jęmenowaś, nennen.

K.

K, ku, zu.

kacerski, keiserlich.

kacerstwo, Keigerei.

kaki, wie beschaffen.

kam, wohin.

kamjęń, -enja, Stein; pl. -nje
(wahrscheinlich coll. n.), g. -i (e)
& -ow (I. Pětr. 2).

kamjęnjowaś, steinigen.

kamjęnjowaty, steinig.

kamjęnny, steinern.

kamsy, vergeblich; naše pędgo-
wanje je kamsy. I. Kor. 15.

kamžkoli, wohin auch immer.

kapitol, Kapitel.

karmiš, nähren.

karmny, gemästet.

kat, Fenster.

kazaś, befehlen.

kazń, -ni, Befehl; kaznjoma, loc.
dual.

kazyś, verderben.

kaź, i, Kelter, kaasch.

kaźelnica & kaźenica, Kaudschfaß.

kaźenje, Kaudcherung.

kaźidło, Kaudschfaß.

každy, jeder, jeglicher.

kcemy, wir wollen. I. Kor. 10.

ke = k; ke dwęma tuzyntoma;

ke wšem, zu allen. Kol. 1.

kejęzorowy, keiserlich.

kelich, Kelch, loc. -u.

kij, Stab, dat. kyoyi.

kim, i. sg. кѣто; wo kim, von
welchem.

kitel, Kittel; kitlem, i. M. 14, 51.

kłasc, legen; kładł, kład, lege das!
(klaasch, klajz).

kłazenje, zgorući, Auflegung.

kłoniś, beugen; se k., sich b.

kłoš, stechen.

kłapaś, klopfen.

- klékaš, fnien, klykayuczy. M. 15, 19.
 kluby, pl. Gefenke, vgl. Zw. kludy.
 kluc, Schlüssel.
 knězowy, Herrns.
 kněžna, Jungfrau.
 knigly, Buch; dem. kniglicki.
 kniski, edel.
 knistwo & knestwo, Fürstentum, dat. pl. -am.
 kniz, drje kněz, d. -oji, ohi (ohy, ogy), voc. knesche, l. -u.
 knjani, Frau, d. -ie, II. Joh. 1, 5, voc. -ie (i?).
 kogo, wen, g. sg. v. chto.
 kohot, Hañu.
 kolebaš, wiegen.
 koleno, Knie.
 koli in cožkoli etc., waš immer.
 komar, Mücke; d. pl. -om.
 kome, instr. sg. v. chto.
 komora, Kammer.
 komu, d. sg. v. chto.
 komužiš, Jäumen.
 kón, -nja, Pferd; kuon, pl. konje, g. sg.
 kónce, Ende, Gde.
 kor, Chor (kořr).
 kore, Scheffel, koreny, Scheffel-, -na mera.
 Korint, Stadt, g. & l. -u.
 Korintski, Korinther.
 korjeñ, Wurzel.
 kósc, Knochen, Bein; acc. pl. -e.
 koš,korb.
 kotory (jeno II. Kor. 9, na kóncu kotara), welcher; dual. kotrej, -rima, pl. kotori, -re.
 kotoryžkoli, welcher immer.
 kotoryžto, wer, -ž, -to, relat.
 kótwa, Anker.
 kowal, Schmied.
 koza; kozyny, Ziegen-.
 kozoľ, Boč; -lowy, Boč-.
- koža, Fell.
 kožuch, Pelz.
 krad[t]nuš, ťheffen; 2. kradnješ; kradl; imp. kradni.
 krajina (krag[eh]lina), Gegend, Land; g. pl. -in.
 kral, König; dat. -owi, voc. kralu.
 kralowaš, als König herrschen.
 kralowski, königlich.
 kralowstwo & -lostwo, Königreich, Reich; loc. -u, pl. -owje.
 kralowy, königlich.
 kramaš, Händler; gen. pl. i (y). Mat. 21, 12.
 krej (krew) & krwej & krewej, Blut; g. krwe, krwey; a. krwey; l. krwe, krwi; i. krwu.
 Krek = Grek.
 Kristus; pl. Kristowje; w Kristu Jesu; -sowy, adj. poss.
 krocyš, ťchreiten, gehen; ten zakon pak ie mezy to krocyľ. Rom. 5 na kóncu.
 krom & kromje, sondern.
 kroma, Rand, Gde.
 kromjež, außer.
 krona, Krone.
 kronowaš, krönen.
 krotki, kurz; l. krotkim.
 krupobiše, Hagelschlag (Gewitter = grad).
 kryše, Dach, l. -u. Mat. 24, 17.
 křćenica & křesnica, Taufe.
 křćenje, Taufe. 3, 7.
 křćiš, taufen (kscytz), kczim.
 křćony, getauft.
 křescan (kczescian), Christ; pl. křescany; křescanski, chr.
 křibjet, Rüdten.
 křicanje & křicenje (kczicenje), Geschehen.
 křicaš (krzyczal), ťchreien.
 křidlo, Flügel; pl. -a; g. -dl.
 křiwda, Unrecht.

křiwý, frumm; kř. přisigař, Meint-
eibiger.

křiz (geczihisch), g. -a, Kreuz.

křizowaš, freuzigen.

křud, Geißel.

křudowanje, Geißelung.

křudowaš, geißeln, peitschen.

kšycenje, Schuß.

kšyt město skit, Schild, Waffe;
(kezyt), kšychytwi, d. sg.,
Rom. 6.

ku, zu.

kubło, Kabe, i. em.

kublnik, Mährer, Pfleger; Gal. 4;
kuplnikamy.

kupcy, Kaufleute.

kupis & kupowaš, kaufen; 3. pl.
kupuju, kupjone, n. pl. m. rat.
gekauft.

kurcyki, pl. Nühuchen město
Hündchen. M. 7, 28.

kurutka, pl., Püchlein. Ma. 23, 37.

kurwa, Hure.

kurwaš, Hurer, g. pl. -arow.

kurwakstwo, Hurerei.

kurwiny, Huren, -ne stawy.

kurwis, Huren, auch se k.

kurwjenje, Hurerei.

kus, Stüd, kuesu, loc. sg.

kusaš, beißen.

kuzlař, Zauberer.

kuzlarstwo, Zauberei.

kuzlowanje, Zauberei.

kuždy, jeglicher.

kwas, Sauerteig; g. -u, d. -u.

kwaseny, kwasseny, geäuert.

kwět, Blume.

kahan, Mautkorb.

s kahanem, mit Mähje. II. Thess.
3, 8.

karaš, strafen.

kegdy, wann, als. Mat. 3, 11.

koliko, wie viel, quantum.

kolikrat, so oft.

konečnje, zuletzt, endlich.

korona, Krone.

krasa, Kabe; pñir. čes. kraska,
Mandelkränze.

kratce = krotce, adv. kurz.

kupectwo, Ware, ÷t. kupstwo.

kuzedlnicy, pl., Zauberer.

kwilenje, heulen.

kwiliš, heulen, meinen.

L.

lamaš, brechen.

lazucy, kriechend.

lganje, Lüge.

lgar, Lügner; i. -sem; d. pl. om,
pl. lgaře.

lgarnomolwnik, Lügner; pl. -iki.

lgarny, lügnerisch.

lgas, lügen; lgajše!

łodski (łoczky), Schiffsz.

łokš, Elle; g. pl. -ow.

łopanja (di je tola pisny zmylk
za: łopjena), pl., Laub.

łos, Haar; pl. łosy; gen. -ow;

łosmi, mit H. M. 1, 6.

łosowy, hären.

łoż, i, Stahn; loc. -i, pl. łozi.

łože, Bett; loc. -looschu. Ma. 9, 2.

łoženje: zgorułoženje rukowu,
daš Auflegen der Hände.

łožys: psikožys sckeru, anlegen.

łožyšće, loc. -u, Lager, Bette.

łza, Thräne; pl. łzy; łzami.

łza (łscha), gen. łzy, Lüge; acc.
-u, loc. -i.

łzem, ich Lüge.

łzucy, lügend; hlschuczy. Mat.
5, 11.

L.

łampa, Lampe; g. pl. łamp.

łandvojł, Landvogt.

łaterna, Laterne.

las, a (laas, laes), Wald.
 lato, a, Jahr; pl. g. lat, d. -am,
 i. latami; auch: Frühling:
 Ma. 24, 32.
 lazowanje, Leistung.
 lazowaš, leſen.
 lec (leetcz), obgleich; ob (w pra-
 šency).
 ledba, faum.
 lejawica, Flut. 7, 25.
 lëkař, Arzt.
 lëniwy, laß, träge.
 lëpjej, adv., besser.
 lëpše, pl., bessere.
 les[t]ka, i, Gift. Rom. 1.
 lestnoś, Gift.
 lestny, listig.
 leśes, fliegen; liescheetcz, lešim,
 3. pl. lezeja.
 leśucy, fliegend.
 letnoś, Art und Weise; Eigen-
 tum.
 letny, eigen; hieh letne schiwoti.
 z letenie (drje letneje) wule
 to nechczeiu weeschetz, Mut-
 willens wollen sie nicht wissen.
 II. Pëtr. 3, 5.
 lew, a, Löwe; d. lewoji, d. pl.
 lewam.
 lëwa, linke Hand, d. lewey.
 lewowy, Löwen-.
 lezaš, liegen; 3. sg. leży.
 ležki, leicht.
 -li, wenn (w kondicion. sadach
 pñipowëšane).
 licba, Zahl.
 lice, die Wangen.
 licenje, Bähnen.
 lich, adv., frei; wona ie lich,
 Rom. 7, loš von etwas, c. gen.
 list, Brief; loc. -u, po listech
 (česka twórba). II. Kor. 10.
 liš (liesch), allzu, z. B. liš wjele,
 übermäßig; pñir. ns. pšeliš.

lišny & -nje, zuviel; lišnje krótki,
 zu kurz.
 ližby resp. lëžby, pl. lischby &
 lieschby, Nieren; Leiden.
 lodka, Lade.
 lošt, Luft; loštami, instr. pl.;
 -tny, Luft. Thess. 1, 4.
 lubis resp. libiš se (lybim), ge-
 fallen jemandem.
 ljubjej, adv., lieber.
 luboś, Liebe.
 lubosny, lieblich.
 lubowanje, Liebe.
 lubowaš, lieben, 3. pl. lubuju; lu-
 bujše!
 lubšy: naylupsche, pl., Siebste.
 luby, lieb; lube bratry.
 lud, u, lued, Volk; d. -u & -owi
 (Rom. 10), l. -u, pl. luže (7, 12),
 gen. luži, d. -om, i. ludmi (po
 česku).
 ludski, menschlich; Volk-.
 luft, Luft; loc. lufcze.
 luto, leid; mi luto bylo.
 lutoś, Trauer.
 lutosciwy, barmherzig; erbarmend.
 luty, a, e, lauter; lwtte scheczy,
 eitel Kinder.

lebka, Helm.
 lehkomyślnoś, Leichtfertigkeit.
 lewhart, pardel. Zjew. J. 13, 2.
 libiš se, gefallen.
 liboś, Wohlgefallen.
 liby, wohlgefällig. Fil. 4 na k.
 litera, Buchstabe.

MI.

Macedonisey, pl., Macedonier.
 małki, a, e, klein.
 małko, wenig.
 małučko, ein wenig.
 małučki, klein; małuczke.

- mam, ich habe; 3. pl. nie maju; mamy & mame, wir sollen; 2. maše, mjał (mael, Hebr. 2), inf. mės a mēši, impf. mējaše; mjała (māla), Mar. 1, 30; mēli se za —, hielten sich für — mēto gehabt.
- manželska, Ehefrau, acc. -u.
 manželski, adv.: swoiu kuischnu manschelsky widawuje. Kor. 7.
 manželstwo, Ehe.
- marty, tot.
- marnomolwnik, Schwäger.
- marnosć, Eitelkeit; loc. -i.
- marny, vergeblich, citel; inanis.
- marskaś, stäupen; marskany, gestäupt.
- maś (maatz, maasch), Mutter; d. mašeri; acc. mašef; g. mašerje; gen. pl. mašef.
- matka, Mutter.
- męc, Schwert, mehetz & metz.
- męcowy, Schwert-.
- męcch, meech, Saft; l. -chu.
- medle, pl., matt, müde.
- meja, Maie. M. 11, 10.
- mēki, weich. M. 11, 19.
- Melchisedechowy, adj.
- *men, casus obl. pronom. ja: Sing: g. mēe (mi), d. mi, mņje, mni; a. mņje, mje; l. w mēe; i. mnu. Dual.: n. mej; g. naju; d. nama. Plur.: n. my, me; d. nam.
- mēniś, meinen (mienym).
- mēnjanje, Wechsel.
- mēr, Friede.
- mēra, maera, pl. mery, Maß (als Sobhlmaß); pšez mēru, über die Maße.
- mēriś, messen.
- mēsćan, Birger.
- mēsćanski (drje: mēsćanski), städtisch.
- mēsto, Stadt; d. -u & -owi; l. mēsće; pl. g. mēst; l. mēstacł.
- mēsto, adv., statt.
- mēsyc, Mond.
- mēs & mēši, haben; hl. mam.
- mēsnik, Priester; pl. -icy.
- mēsništwo, Priestertum.
- mēwas, zu haben pflegen.
- mēzga, Saft.
- miknjenje, — togo woka, Augenblick.
- miłosć, -i, Gnade.
- miłosćiwy, gnädig.
- milcanje, Schweigen.
- milcaś, schweigen; 3. s. milcy.
- milecywnosć, Sanftmut.
- milecywy & -wny, sanftmütig.
- mimo, c. acc., außer.
- minjony, vergangen.
- minus, vergehen; minulo.
- mistr, Meister; voc. mistrze; pl. -i.
- mjenjej, adv., weniger.
- mjeno (meeno) & mjenje (meenee), Name; gen. mjenja (ä); dat. menowi & meniu; loc. meeniu; i. -mehnem.
- mjeńsy, ego, kleiner, geringer.
- mjezy, praep. zwischen, unter; m. wšickich pohanow. Rom. 1.
- mjezwjeżowy, adj. poss., Bären-.
- mjod (moed), Honig.
- mjusny, fleischlich (mwsniemy), mjusny & -sne, Rom. 8, n. pl. m. rat.
- mjusto, a (raz: musso); l. -u, d. -owi.
- młodosć, Jugend.
- młody, jung.
- młosis, dreschen.
- młozeńc, Säugling.
- młynnik, a, Zjew. J. 18, 22.
- młynski, Mühlf.; kamjeń, Mühlftein.
- mleko, Milch.
- mnogi & mnogo, viel; pl. mnozy.

- mnogoſtwo (wopačna twórba), mula, (Maul), Lippe; pl. mwlä.
 Menge. Mat. 10, 1. g. mul.
 móc, gen. mocy (mootz), Macht. muſa, Mauer; acc. -u, pl. muſe.
 móce, können; mózaſe, mózeſe! muſki = mužſki.
 mogli, gefouit. muſyſ, müſſen; muſyli.
 mocnoſć, Macht, Vermögen. muž, Mann; d. oji (ohy), g. pl.
 mocny & -nje, ſtark, kräftiglich; mužow.
 comp. mocnjejšy. mužcyna, coll., Männer.
 mocowaſ, ſtärken. mužſki, männlich.
 modlenje, Gebet. myliſ ſe, ſich irren.
 modliſ, beten; ſe m., beten. mylnoſć, miilnoſć, Irrtum.
 modlitwa, Gebet. mylny, irr. Gal. 4.
 moj, ja, jo, mojemu, fem. mojej, myſl, i, Sinn.
 moju; dual. mojej, mojeju; pl. myſlenje, Denken.
 moje, mojich, mojim. myſliſ, denken; myſlene męſto-
 Mojzaſ, Mojeſ. myſlenja. Rom. 2, 15.
 mol, Motte; g. pl. molow. myto, Lohn; d. -u.
 molwi, reden; molweja 3. pl.; mzda, Preis, Lohn.
 imp. molwſe (molwſche!).
 molwjenje, Neden. maſć, i, Salbe; pl. maſći, Öle,
 moi, Peſtilenz; pl. morowe. Salben.
 mordaf, Mörder; i. pl. mordarami, mdly, ſchwach; d. pl. mdlim.
 g. d. mordarowu. męſtećko, Städtchen. Mat. 10, 11.
 mordafſtwo, Mord. męſkaſ, hindern.
 mordowanje, Morden; d. & loc. -u. miłowanje, Eifern.
 mordowaſ, morden. miłowany, Geliebter.
 morje, moore, Meer; d. -u, l. -u. miłowaſ, Lieben; miłujeſ!
 moſki, Meer-, Meeręſ-. mnohoſtwo, Menge.
 moſyz, Erz; Meſſing; auricalchum. mocen, mächtig (praedikativ).
 Zjew. J. 1. mramor, Marmor.
 moſyzny & -znowy, ehern. mrawne, pl., geſittet. Hebr. 13, 5.
 mózg, muoſg, Mark. mrzki, ſchnöde, loje; mrs[zi]ke
 móžno, muoſchno, möglich. reecy, loje, böje Neden.
 mrokawa, Wolfe; g. pl. mrokaw. mſtitel, Rächer.
 mru, ich ſterbe. mužcenski (?), männlich. I. Kor. 16.
 maſćiſ ſe, ſich rächen. **N.**
 maſak, Fuß; instr. maſhakem. na, auf.
 maſakaſ, küſſen. nabraſ, genug nehmen; imper. na-
 mucenje, Quaf; l. -nw. bjeſ, nimm vollauf.
 mucny, müde; pl. -cne. nabóznje, göttlich, fromm.
 mueyſ, quäſen. nad, über, c. acc. & inst.
 mudrc, Weiſer. Ma. 2, 1. nadarmo, umſonſt.
 mudroſć, Weiſheit, Flugheit. nadbezanje, Anlauf, Angriff.
 mudry, weiſe, klug.

- nadběžany, überlaufen. II. Kor. 11 na k.
 nadobny, köstlich.
 nadoby, pl., Gewüte, Gefäße.
 nadpadnuš, überfallen, 3. sg. nadpadnje.
 nadra, pl., Brust; g. nadr.
 naduty, aufgeblasen.
 nagi, a, e, nackt; pl. nazy.
 nagota, Nacktheit, Blöße; loc. nagoceze.
 nachyliš, beugen; -lony, gelenkt.
 naj- (předložka superlativna), najlubjej, am liebsten.
 najbědnjejšy, elendeste.
 najgjarđšy, ebelste.
 najmilejšy, liebste.
 najnepocesnjejšy, unehrlichste.
 najpjerweej, vornämlich.
 najposlezej, zuletzt.
 najpotrjebnjejšy, bedürftigste.
 najspěšnej, auß schnellste.
 najswjatsy, heiligste.
 najšpatnjejšy, dürrigste, geringste, verachtelste.
 najwitše, größte.
 nakarmiš, aufnähren, aufmästen.
 nakład, Sohd, Kosten.
 nakładowaš, auferlegen.
 nałog, Brauch, Weise; l. nalože.
 nalaty, nalaaty, eingeseufft.
 nalewaš, eingießen; imp. nalewajše!
 naležaš, angelegen sein; naležalo.
 namakaš, finden. 7, 7.
 nanagle, schnell, plöhllich.
 na-nje (na — n — e), auf sie; • acc. pl. Mat. 19, 15.
 napadnuš, überfallen, herfallen über Šm.
 napalony, aufgebraunt; -ne znamenja, Brandmale.
 napelniš & -nowaš, anfüllen. 3, 15.
 napis (napisch), Schrift.
 napisas, aufschreiben.
 na pjecy, g. sg. oder acc. pl., Sorge. Rom. 1. Hebr. 2, spoč.
 napojiš, tränken; imp. napoj, part. napojeny, getränkt.
 napojk, Trank; i. -kem.
 napominanje, Ermahnung.
 napominaš & -nowaš, ermahnen; pr. -nujem.
 naporny, widerhehllich, štürnich.
 naposladku, hinten, zuletzt. 23, 23.
 napowaš, tränken; -owało.
 naprajanje, das überreden.
 naprašowaš, fragen; za mnu, Rom. 10, sich an jemanden kehren.
 napravowowaš, recht machen, corrigere.
 naprjedbranje, Meinung, Annahme. I. Kor. 7, 29. reliquum.
 napřodbranje, Weise, Gestalt, Wsicht. I. Kor. 15, spoč.
 napřodk brał, vorgenommen.
 napřodk pódla předk. M. 4, 22.
 napřodk-kózka, Worfhaut.
 napřesiwnik, Gegner.
 napřesiwny, entgegenstehend.
 napřesiwo, c. dat., entgegen.
 narod, Geschlecht; dat. -owi & -u.
 naroženje, Geburt.
 narozony, geboren.
 nasaš, säen; aorist. nasaa. M. 13, 25.
 naslědowanje, Nachfolge, Nachfolger.
 naslědowaš, nachfolgen; naslěduj me!
 naslědownik, Nachfolger, pl. n. -icy.
 naspominanje, Gedächtnis.
 nastajenje, Saßung.
 nastajowač, aufstellen.
 nastanu, fut. von nastas, werden, kommen.
 nastawaš, eintreten (Zeit).
 nastawowaš, heimfuchen; visitare. Hebr. 2, spoč.

- nastrowiś se męsto: nastroiś se
sich rüsten.
- nastup, Anfliegen; loc. -u.
- nastupaś, angehen; interesse, c.
dat.
- nasyśiś, sättigen; nasyś se, sättige
dich! nasyśony, gesättigt.
- naś, unser; gen. našego.
- naturski, natürlich.
- nawoženja, Bräutigam; gloos na-
wozenie. Zjew. J. 18, 23.
- nawrośiś, zurückgeben.
- nawucenje, Lehre, Befehring.
- nawuczysz, lehren. Mat. 28, 19.
- nawyknuś, lernen.
- nazboženstwo, Religion, Geistlich=
keit. Kol. 2, 18.
- nazbožny, jeilig.
- nazeja, Hoffnung; g. & d. -i.
- nazejem se, ich hoffe.
- nebe, Himmel; Zjew. J. 20, 11; loc.
sg. nebu, Mth. 5, 24; pl. ne-
besa, g. nebes, d. nebesam.
- nəcəji, irgend jemandes; nece-
chym, loc.
- něco, etwas. Rom. 1, 5. 23.
- něchto, jemand; ně-chto. Mat.
5, 39.
- nędym męsto gnedym, jogleich.
- nęgda & nękda, manchmal, einft.
Ma. 5, 25. Rom. 1.
- nękaki, irgend welcher.
- nękdy, einft. Rom. 7.
- nękatory, etwelcher. Ma, 9, 3.
- němy (nehemy), stumm.
- ni, noch.
- nie, nicht; 7, 29; nie jeno, nie
kromjes.
- nicemnosć, Eitelkeit.
- nicny & nicemny, nichtig, eitel,
untüchtig.
- nico, nichts; ni-czemu. 5, 13.
- nicht, niemand; nikogo, nikomu.
nika męsto: niga, niemals. M. 9, 25.
- nikže nigse, nigksche, nirgendś.
- nint & ninto, jeht.
- nintajśy, jeilig.
- niścawy, geizig.
- niścota (i, y, ie), Geiz; d. -ocze,
stsl. **нищета**, paupertas.
- nizki, niedrig.
- nizkosć, Niedrigkeit.
- nie (drje = ně), nein (we wot-
mołwje).
- nje (ne), Verneinung.
- njebjeski, himmlisch.
- njecasny, unzeitig.
- njecesć, i, Unehre.
- njecystosć & -stota, Unreinigkeit.
- njecysty, unrein.
- njecopła, Fieber; zymnica.
- njedbany, nicht beachtet.
- njedbaś, nicht achten. M. 11, 14.
- njedostatk, Mangel; g. & d. -u.
- njedostawaś, mangeln, fehlen.
- njedostojny, unwürdig.
- njedowěra, Unglaube.
- njeduchowny, unheilig (?).
- njego, ihn; g. & a. v. ĩ.
- njegodny, untüchtig.
- njegrekski, Richtiggriech.
- njech, möge; njech buze, es sei.
- njechajucy, (gerund.), nicht wollend.
- njechaś, nicht wollen. Mat. 15,
14 & 19, 14.
- njecheu, ich will nicht.
- njejapki, adv., zufällig. Fil. 1.
- njejssem, bin nicht; 2. sg. njejsy,
Mat. 2, 6; njej, ist nicht; 1. pl.
njejsmy, Ma. 16, 7, 3. pl. njejsu.
- njekazanstwo, Ehebruch. Rom. 2.
- njekazany, Ehebrecher; -ny byś,
eherechen.
- njekněski, unedel.

(Pokračowanje.)

Wopomnjeńska řeč

po zbóžnym minjenju njeboh fararja ryčerja

D. Jaroměra Hendricha Imiša,

sobuzaložerja, dolholětneho wubjerkownika a

čestneho předsydy Mačicy Serbskeje.

Na hłownej zhromadžiznje M. S. 13. hapryla 1898 dźeržał

K. A. Fiedler.

Wysokočesěni knježa, lubi serbscy přećeljo a bratřa!

„Kak su ěi ryčerjo padnyli!“ z tutej Dawitowej skórzbu stejese naš serbski lud hišće žarujo před hórkami swojich njezapomnitych wótcincow z poslešeho časa, a hlej, kaž blysk z jasneho njebja so z nowa žarowna powjesć po Serbach roznjese, zo je so tež minyl naš droholuby Imiš. „Křóna našeje hlowy je spadnyła!“ tuto słowo swjateho pisma běše wuraz jereje bolesće, kotruž tale njeočakana powjesć w njeličomnych wutrobach wubudži. Přetož wo zbóžnje dokonjaneho Imiša nježeli jeno Hođzijska wosada, wot njeho nimale 40 lět swěrnje pascna na mlódných honach Božeho słowa, ně, wo njeho plače wšón serbski lud, kotrehož narodnosć wón z poľnej lubosću swojeje wutroby wobjimaše, haj, cyła krajna cyrkej ma so jemu dźakować za jeho lubosć a swěrn, z kotrejž je jej doľhe lěta horliwje služił. Ach, zo je jěra smjerć nam tuteho lubowaneho muža wzała, kiž bě sobu přěni mjez najstawnišimi mužemi, přěni mjez najzaslužbnišimi wótcincami našeho naroda. Z jeho wotsalhićom je so Serbowstwu najćežša a najbolozniša rana nadyřka, kotraž wěsće ženje njezažije. Što je serbski lud z Imišowej smjerću zhubił, to čeu ja nětko po poručnosći česćomnej zhromadžiznje z křótka před dušu stajić pytać, hdyž sym najprjedy někotre data ze žiwjenja njeboćičkeho podał.

Jaroměr Hendrich Imiš narodži so 16. decembra 1819 w Bukojnje. Jeho staršej běštaj hrabinski šosař Jan Jaroměr Imiš a Zofija Eleonora Charlotta rodź. Golčec. Hižom 19. decembra.

wón w Bartskim Božim domje swjatu křćenieu dosta a bu na to w staršiskim domje k wšemu dobremu wočehnjeny. Wón wo-
 pytowaše najprjedy šulu w Barée, potom gymnasij w Budyšinje
 a skónčnje universitu w Lipsku, hdžež na duchownstwo študowaše.
 Jako kandidat duchownstwa bu wón 1846 z wučerjom při
 měsčanskej šuli w Budyšinje. Njedzelu Invocavit lèta 1851
 nadevza wón farske zastojnstwo we Woslinku, hdžež 28. augusta
 teho sameho lèta ze sławnej Serbowku, Emiliju rodž. Pfulce, do
 swjateho mandželstwa stupi, kotraž jemu dweju synow porodži.
 Jako bē Quasimodogeniti 1859 w Hodžiju pruhu přédował a so
 na to štwórtk po swjatkach do Hodžija přesydlił, bu wón tam
 swjedgeń Swj. Trojicy, 19. junija, jako faraf zapokazany. Štož
 je wón we woběmaj wosadomaj w 46lètnym dźěle jako ducha-
 polny předař a swěrnny dušowpastyr abo howak skutkował, k če-
 muž tež wutwarjenje a ponowjenje woběju Božěju domow słuša,
 to wšo hišće dołho w žohnowanju wostanje. Při wšěm nje-
 sprócny m skutkowanju běše jemu jeho droholuba mandželska
 swěrna, lubosćiwa pomocnica. Jejne domojhiće 21. februara 1895
 jemu hłuboko přez wutrobu dźěše. Njedzelu 1. adventa wón ze
 zwučenej čerstwosću přédowaše a na Handrija dźeržeše spowjedž.
 To běše jeho poslenje zjawne słowo na Hodžijsku wosadu, mjez
 tym zo wón njedzelu 2. adventa Serbam w Drježdžanach spowjedž
 dźeržeše. Njedzelu 3. adventa, 12. decembra rano, jako so wón
 na puč do cyrkwy hotowaše, zo by spowjedž dźeržał, jeho Bóh
 tón Knjez přez nahłu, ale čichu smjeré wotwoła. Wón bě sebi
 prał, w zastojnstwje wumrjeć; tole přeće je so jemu dopjelniło.
 Džěn 15. dec. bu jeho wotemrěte čělo woprawdže z wulkotnej
 česću a lubosću khowane.

Wón nětko w měrje wotpočuje wot swojeho dźěła a wěčne
 swětło jemu přez Knjezowu miłosć swěći. My pak z boloznymi
 začućemi wopominamy, što je nam zbóžnje dokonjany Imiš w ži-
 wjenju był a što z jeho domojhićom zhubichmy. Dajće mi teho
 dla, česćeni knježa, Wašu kedžbliwosć najprjedy na jeho wo-
 sobu zložić, potom wo jeho njesprócniwej a wulczyzaslužbnej
 dźěławosći za Bože kralestwo a wótčinstwo rěčeć a skónčnje
 na to pokazować, z kajkim bohatym žohnowanjom jeho Bóh
 tón Knjez w žiwjenju a wumrjeću krónowaše.

I.

Šědźiwc jeno po ličbje lět. połnomócný muž po swojim duchownym skutkowanju, młodźenc po začuwanju swojeje duše, tajki naš drohi Imiš před našim duchom steji, tajki wón w nas dale žiwy wostanje. Wón bě woprawdže žadny muž, z wosebnymi darami wot Boha wuhotowany, muž wótneho ducha a nadobneje zmyslenosće, wurjadny křescanski kharakter, zwonkownje a znutřkownje, kruty a wěsty we swojich jadriwych słowach a tola połny lubosće, kotraž so mohł-rjec přeliwaše we wutrobnosći. Z njekhabłacej energiju, kotruž wobsedžeše, wědžeše wón zaprijate nadawki z wótrym wokom a z wěstej ruku k wottyknjcnemu kóncej dowjedować. Štož wón zapřimny, to džěše; zadžěwki za njeho njeběchu. Wón měješe we wšěm tak-rjec zbožownu ruku, dokelž wšitko z horliwosću a wutrajnosću činješe. W kóždym nastupanju bě wón teho dla cyły muž; to sami jeho přećiwnicy přidawaju. Tež khrobłosć a wutrobitosć za wojowanje jemu njepobrachowaše; tola jeho wojowanje, z kotrymž je wjele docpił, ženje wosobje njepłaćeše, ale wěcy. Kruty přećiwo sebi samemu, wón tež wot druhich wjele žadaše. Swoju wolu wědžeše k płaćiwosći přinjesć a jeho přikazowanju dyrbješe kóždy posłuchać, štož pak so rad a z wutrobu stawaše. Swoju dostojnosć ženje z wočow njespušćiwši, rozymješe wón sebi tež trěbnu nahladnosć dobyć; tola wón při tym swojeje česće njeptaše, pozběhnjenje duchownskeho stawa bě jemu naležaca wěc. W zastojnstwje na wosobu njehladaše; jeho sprawna, wutrobnu přecelnosć, kotraž dowěrjenje wubudžeše a wutroby dobywaše, bě tež najnižšemu přiwobročena a podpjeraše kóždeho z radu a mocu, tak daleko hač bě to móžno. Wón móžeše mócnje swarić, hdžež njeprawdu widžeše, hłuboko želić, hdžež zranjene namaka, štož bě jemu swjate, so wulcy zahorić, hdžež so wo najwyšše naležnosće jeho žiwjenja jednaše. W džělbraću móžeše wón tak žiwe sobuzačuwać, zo bě žarowacym z mócnym troštarjom, wjelešym pak z towaršom, kotryž jich radosć wulcy powyši. Wšo, štož jeho wutrobu pohnuwaše, temu wón ze sylzami zrudoby abo radosće wuraz dawaše. Khwalić ma so jeho njesebićiwosć, wopornosć a hospodliwosć. Jeho hóstny dom za kóždeho wotewrjeny steješe, a tak někotry młody kandidata bě w nim swoju

druhu domiznu namakať. Wuzběhować mamy dale jeho konservative zmyslenje a jeho njepowalnu swěru přećiwo kralej a wysnosći. Tež jeho znjესliwosć w nastupanju drugeho wěrywuznaća dyrbi so z khwalbu naspomnić. Zo naša serbska Łužica lubozny wobraz konfessionalneho měra poskićuje, to bě jemu stajnje wutrobna radosć, a zo by so tale zwjeselaca přezjenosć njezranjena zdźeržala, za to je wón w kóždy čas swěru skutkowať; wón wužiwase teho dla z wobeju stronow poľne dowěrjenje. A štó by njeznať jeho znamjenitu serbskosć, to swjate pľomjo njewuhasliweje lubosće k serbskej narodnosći, kotrež so w jeho nadobnej wutrobje horješe? Najhlubši zakład jeho wutroby pak bě jeho wěra. Přez Božu hnadu bě won k póznaću swójeho zbožnika přišoł, a to žiwe přeswědćenje, zo je džěćo Bože a služownik Āhrystusowy, to wupjelnješe jeho cyľu dušu, to dawase jemu horliwosć a móc za jeho njespróćniwu a wulcyzaslužbnu džěławosć za Bože kralestwo a za wótcinstwo.

II.

Naš njeboćički Imiš je we swójim žiwjenju wjele džěłať. Bóh tón Knjez běše drje jeho z krutej strowosću wobhnadziť, tola pilnosć a swěrnosć je jemu wjele dokonjeć daťa. Tón muž, kotryž so zahe rano k džěľu sydaše a swój čas swědomiwy wukupowaše, dyrbješe wuskutkować. Přede wšěm je Imiš Božemu kralestwu a cyrkwi we swójeje wosadže služil z dostojnosću a wutrobnej lubosću, ze swěru dušowpastyrja, kotremuž znamjo Jezom Āhrysta njepřestajnje před woćomaj steješe. Wón je Bože kralestwo mjez serbskim ludom twariť a to nic jeno w Sakskej, ale tež w Pruskej. W jeho řeči pytaše wón jeho wutrobu, a wón je ju tež namakať. Hesťo jeho žiwjenja bě: „Lubemu serbskemu ludej w lubej maćefnej řeči Bože słowo podawać.“ Teho dla založi wón serbske lutherske knihowne towafstwo, kotrež z wulkim žohnowanjom skutkuje, dokelž serbski lud z dobrymi nabožnymi knihami wulcy bohaće zastaruje. Mjez nimi su wot Imiša sameho „Lećacy list“, „Domjacy woľtať“ (w dwěmaj wudawkomaj) a „Domjaca klětkka“; tola su tež wšě druge knihi přez jeho pilnu ruku šľe. Póďla wobstara wón 9. a 10. wudawk serbskeje biblije, kotrež krasne předślowo přida. W lěće 1868 nadewza wón tež

wodženje serbskich Božich službow w Drježdžanach. Sakskich serbskich duchownych wón k serbskej předařskej konferency zjednoći, kotrejež předsyda je hač do swojeje smjerće był. Jako so młodym Serbam, kotřiž na bohawučenosć študuja, w Lipsku žana składnosć wjacj njeposkićowaše k wudokonjenju w serbskej řeči, wobroći so naš Imiš z naležnymi próstwami na kultusowe ministerstwo a universitu a da tak nastork k załoženju „serbskeho homiletiskeho seminara“, kotrehož sobustawy so we wulkich universitnych prózdňinach kóždolětnje na čas štyrjoch njedžel w Hodźijskej farje skhadžowachu, zo bychu so tam pod wustojnym nawjedowanjom našeho Imiša za swoje přichodne serbske duchownske zastojnstwa přihotowali. Tónle seminar bě jemu wosebje luby a drohi. Jeho horliwa lubosć k wěcy, jeho wurjadny dar za wučenje řeče, jeho praktiske nawjedowanje k duchownemu zastojnstwu, jeho woporniwość, z kotrejež wón młodych theologow do swojeho doma přijimaše, wosebje jeho křesćanski přikład a modelske žiwjenje, to wšo činješe jeho požohnowaneho wučerja theologiskeje młodžiny. Jeho njesprócnijej džělawosći so tež poradži, nowu serbsku agendu a nowu perikopnu knihu tak přihotować, zo móžeštej nimale runočasnje z agendu a perikopami krajnje cyrkwy wuńć, a to hišće powjetšenej z džiwanjom na duchowne potrjebnosće serbskeho luđa, kotryž noče tež mjeńše swjate dny parować. Imiš bě tež załožeř a horliwy spěchowar wšelakich towarstwow a wustawow, w službje Božeho kralestwa stejacych. W Hodźiju załoži wón „pomožeřski dom, w Budyšinje Marćiny wustaw. Za zwonkowe a znutřkowe missionstwo je wón skutkował, kaž lědma žadyn drahi. Tak załoži wón w léće 1867 provincialne towarstwo za znutřkowe missionstwo w Budyšinje jako přenje tajke towarstwo w Sakskej, a hišće w tym samym léće da wón z jenym přednoškom nastork k załoženju krajneho towarstwa za znutřkowe missionstwo w Sakskej. Woběmaj towarstwomaj wón wot jeju załoženje jako sobustaw předsydstwa přislušeše, a wonej njemóžetej so jemu dodžakować za wšo, štož je wón tež we nimaj za duchowne zbože Serbow, Łužicy a lubowaneho wóteneho kraja skutkował. Skónčnje dopominam na jeho plódnjwe, požohnowane skutkowanje na krajnej synodze, kotrejež wón wot l. 1876—1891 jako zastupjeř 25. wólbneho wokrjesa

přistlušeše. Tež tu je wón za serbsku šulu a cyrkej z mužitosću wustupował a ze znatej rozsudženosću nastork dał k založenju a přisporženju sakskeho cyrkwinskeho fonda. Wón tež při tej skladnosći pokaza, zo je muž praktiskich skutkow z krutym, jasnym słowom, za kotrymiž cyły muž steješe. W tym pak wón swoju česć njepytaše, ale zo by Bože kralestwo so twariło, zo by so bohajosć mjez Serbami zdźeržala a woni zastarani byli ze swěrnymi služobnikami ewangelija, zo by krajna cyrkej rostla a tyła, to bě jeho modlitwa, jeho horce žadanje.

Tola z křesćanstwom zwisuje wótčinstwo. Dobry křesćan je přeco tež dobry wótčinc. Toho dla so naš Imiš z cyłej dušu jako wótčinc začuwaše a z wurjadnej horliwosću tež na narodnym polu sobu džětaše. Hižom jako młody gymnasiasta bě wón wot spočatka gymnasialneho towarstwa, wot J. E. Smolerja założeneho, jedyn z najhorliwišich sobustawow toho sameho. Jako měšćanski wučer wobdžěli so wón při wudaću symbolskich knihow w serbskej rěči a založi serbski nabožny časopis pod mjenom „Zernička“, wuda tež „Łužisku wustawu“ w serbskej rěči. Z wosebitej zahorjenosću pak je wón ze słowom, pjerom a skutkom džětał za našu Maćicu Serbsku, kotruž je sobu založil a kotrejež najswěrnější sobustaw je po tajkim přez 50 lět dołho był. Wón bě jejny přeni knihownik a knihiskładnik, potom dołholětny wubjerkownik a sobustaw wšelakich wotrjadow. Dla jeho zaslužbow wo M. S. wuzwoli jeho Maćična generalna zhromadźizna w l. 1882 za čestneho sobustawa a 1886 za čestneho předsydu M. S. Z dobom běše wón tež předsyda wubjerka a rěčespytneho wotrjada. Do Časopisa M. S. je wón slědowace džětał podať:

- 1) Nekrolog Ernsta Bohuwěra Jakuba;
- 2) Wašnja Woslinčanskich Serbow při narodže a wumrjeću;
- 3) Pokazka ze serbskeje synonymiki;
- 4) Přinošk k serbskej synonymicy;
- 5) Nekrolog Křesćana Bohuwěra Pfula;
- 6) Wopomnjeńska rěč po minjenju njeboh kanonika šolastika Michała Hórnika, předsydy M. S.;
- 7) Synonymika a składba serbskich wjazawkow.

Kak wutrobiće njebohi Imiš za swój lubowany serbski lud wojować, kak zmužiwje jón zakitować wědžeše, to dopokazuje

na př. jeho spis z l. 1884: „Der Banflavismus unter den fächstlichen Wenden.“

III.

Po tutym krótkim rozpominanju wulcy zaslužbneje džěławosće našeho njezapomniteho Imiša dajće mi hišće z někotrymi słowami na to pokazać, z kajkim bohatym žohnowanjom jeho Bóh tón Knjez w žiwjenju a wumrjeću krónowaše. Haj, bohaće žohnowane bě jeho žiwjenje. Přede wšěm běše jeho Boža miłosć z wosebnymi duchownymi darami wuhotowała a z krutej ćělněj strowosću a čerstwosću wobhnadźiła. Zo bě wurjadna móc, wot kotrejež wón cyrowaše a tak bohaće zdźělowaše, wot Boha, to wón sam wuznawaše, hdyž husto rjekny: „Z Božeje hnady sym, štož sym!“ A kak je njebjeske płomjo lubosće jemu khody žiwjenja rozswětlowała! Štož wón tak bohaće wusywaše, to zaso stokrocnje žněješe. Přetož što liči te wutroby, kotrychž lubosć bě sebi wón dobył! Kóždy, kiž jeho zezna, dyrbyeje so za njeho w lubosći zahorić a wosta jemu z cyłej wutrobu poddaty, kaž džěćo swojemu nanaj. A kajke miše, njewuprajne wokřewjace žohnowanje je wón tež w cunim, wulcysnje zbožownym zjednoćenstwje ze swojej njezapomnitej wěrjacej a wótčinscy zmyslenej towaršku žiwjenja namakał! Hdže je to pjero, kotrež by zamohło tole mandželske zbože hódnje wopisać? Jako prawy dušowpastyr a swěrný swědk Khrystusowy, kotryž w Eliasowym duchu na twarbjě zionskich murjow njesprócnije džěławaše, wón znamjenitu nahladnosć docpi nic jeno w sakskej a pruskej Łužicy, ale po wšej krajnej cyrkwi. Tež na narodnym polu tu wón steješe kaž njepowalny stołp, na kotryž wšón serbski lud radosćiwje a džakownje zhladowaše, z tym přeswědčenjom, zo w nim swojeho najlěpšeho přecela a najspomožnišeho zastupowarja wobsedzi. Nic jeno 800lětny jubilejski swjedžen swojeje lubowaneje Hodžijskeje wosady, tež tak někotry jubilej w swojim samsnym domje a žiwjenju je wón přez Božu wulku miłosć swjećić mohł. Nimo toho dostawachu so jemu wurjadne čłowjeske česće jako připóznace jeho dołholětnjeje a wulcy zaslužbneje džěławosće: Našeho lubowaneho krala Majestosć wuznamjeni jeho miłosćiwje z ryćeřskim křižom kral. sask. zaslužbneho rjadu I. rjadownje, a wot našeje krajneje university dosta wón najprjedy čestny titul

licentiata theologie, 8. meje 1896 pak, jako wón 50lětny jubilej swojeho skutkowanja w šuli a cyrkwi swjećeše, pomjenowa jeho theologiska fakulta w Lipsku dla jeho zaslužbow wo serbske wosady kaž wosebje wo krajinu cyrkej za doktora theologie. To su wuznamjenjenja, kajkež so hewak mužej jeho stawa z rědka dostawaju. Tola to wšo njebě najwjetše, z čimž jeho Bóh žohnowaše; zo je snano tej abo tamnej duši k zbožu w Khrystusu dopomhał, toho abo tamneho we wěrje posylnił, w křižu troštował, někotremužkuli młodemu kandidatej a wučerjej nastcrk k wěčnemu žiwjenju byl, to bě jeho wutroby najwyšša radosć. A wjedžeše jeho Bóh tón Knjez tež druhdy přez čemny doł, žiwa wěra jeho tola přeco zaso z procha pozběže a jeho wotmłodži kaž worjoła. Haj, Knjez je jeho žohnował hač do smjerće, a tež ta přińdže po jeho wutrobnym žadanju. Jako nimale swoje 78. lěto docpi a jeho čelna a duchowna móc hišće zaprahnyła njebě, wza jemu Knjez nad žiwjenjom a wumrjećom přez čichu nahłu smjeré jeho swěrný pastyrski kij z pilneje ruki a wotwoła jeho k sebi domoj do wěčnosće rjenišich honow. Na Knjezowym dnju, w swjatym advenće a w poňnym zastojnstwje je wón našu časnosć wopušćil. Nětko wobjima njebjeska krasnosć jeho zbóžnu dušu, kotraž so Wótcej džakuje, zo je tež jeho hódneho sćinił k runemu herbstwu swjatych w swětle (Kol. 3, 12).

My so Bohu lubemu Knjezej wutrobnje džakujemy, zo je nam tutoho wurjadneho muža dał, přez kotrehož swoje kralestwo na zemi a naše cyle Serbowstwo tak bohaće žohnowaše, a prosymy jeho naležnje, zo by nam tež w přichodže podobnych mužow z našeho serbskeho luda zbudźował. Ja pak sebi dowolam, česćownych přítomnych prosyc, dopomnjenje našeho droholubeho, zbóžnje dokonjaneho Imiša z postanjenjom česćić. (To so sta.)

Zapłać jemu nětko Bóh po swojej milosći w Khrystusu z wěčnym derjehiěm wšě dobroty, kotrež je wón přede wšěm našemu lubemu serbskemu ludej tak bohaće wopokazował, a njech wěčne swětko jeho duši swěći! My pak wot njeho wukúmy swěru we wěrje a póżnaću, w lubosći a sćerpliwosći, w modlitwje a džěławosći; přede wšěm zahoj nas wšitkich blyšćaty přiklad jeho

idealneje serbskosće, zo bychmy swoju serbsku narodnosć, wot Boha nam miłosćiwje datu, z runej wutrajnosću hajili Bohu k česći a Serbam k wužitku.

K temu wostań džakne dopomnjeće našeho wulkeho wótčince Imiša mjez nami w žohnowanju!

Nekrolog XXXV.

Jaroměr Hendrich Imiš,

D. theol., faraŕ Hodžijskeje wosady, ryčeŕ kral. saks. zaslužbneho rjada I. klasy, čestny předsyda M. S., předsyda serbskeje předaŕskeje konferency a serbskeho ev.-luth. knihowneho towaŕstwa a mnohich druhich serbskich towaŕstwow a wustawow, čestny sobustaw *lužiskeho předaŕskeho towaŕstwa w Lipsku a mnohich druhich towaŕstwow* a wustawow, dožholětny wodžeŕ evang. Serbow, wjelelětny zastupjeŕ Serbow při sakskej krajnej synodže, plódný serbski spisowačel, atd. atd.

* 16. decembra 1819, † 12. decembra 1898.

(Z podobiznu.)

Dokelž je w předkhaďzacej wopomnjeŕskej řeči K. A. Fiedlerja nadrobno wo žiwjenju a skutkowanju J. H. Imiša rozprawowane, chcemy so w tutym nekrologu, kotryž nimo wopomnjeŕskeje řeče tola w rjedže našich nekrologow wuwostać njesmědžeše a nje-móžeše, na to wobmjezować, zo krótku kharakteristiku wosoby a dospołny přehlad pismowskich džětow našeho njezapomniteho wótčince a wodžeŕja podamy.

Imiš bě sobuzałožeŕ a wot spočatka sobustaw, za čas swojeho kandidatstwa knihownik a knihiskładnik, wot swojeho zastupa do farskeho zastojnstwa wubjerownik, wjelelětny stajny předsyda wubjerka, wot załoženja duša paedagogiskeho wotrjada, po smjerći Hórnik a předsyda řečespytneho wotrjada, sobustaw wšitkich druhich wotrjadow, čestny sobustaw a jubilar a wot l. 1884 čestny předsyda Maćicy Serbskeje. Při wšěch džětach a skutkach Maćicy steješe wón stajnje w přeuich rjadach jeje džětačerjow a bědžeŕjow. Žanu jeje hłownu zhromadžiznu, žane posedženje jeje předsydstwa a wubjerka, žane wuradžowanje jeje wotrjadow a jeje kommissijow kaž na př. twarskeje kommissije

njeje přepušiit bjez kruteho, njezminjomneho zadžewka, při wšech wuradzowanjach so wón žiwje wobdželeše a z wjetša stawachu so wobzamknjenja a postajenja po jeho namjeće a rozsudzacej radže. Imiš so přeni sobu za mysl serbskeho Maćičneho doma jako srjedžišća cyłeho Serbowstwa zahori a hdyž bě Smolef tutu mysl započat do skutka stajec kupiwši Maćičnu ležownosć w l. 1873, jeho hromadže z Hórnikom swěru we wšech starosćach a česnosćach podpjerowaše a tež po minjenju Smolerja při wšech zrudnych wobstejenjach a časach nadžiju na zbožowne dospěće wutrobneje žadosće serbskich wótčincow njespušći a młodych džělačerjow a nowych bėdžerjow za wuskutkowanje tuteje najnadobnišeje wótčinskeje ideje z radosću witaše. Imiš běše we wšem swojim skutkowanju z příkladnym čłowjekom. A wšitke jeho příkladne samownosće běchu wuliw z jeho energiskeho, njepowalnego charaktera, z jeho njekhablaceje swěry a jeho njewutupjomneho dowěrjenja do skónčeneho dobyća dobreje wěcy. Štož běše wón raz za prawe spóznať, to wón z najwjetšej energiju a krutosću zapřimny a přjedy njepušći, doniž jo njebě dospěl a wuwjedł. Wón běše cyły Serb wot nohow hač do hlowy, wot naroda hač do smjerce. Jeho staršej běštaj wobaj ze serbskeho splaha, runjež džě běše jeho nan z poněmčeneje swójby. Mjeno Imiš je čistoserbske, haj njeskepsane, njepřeněmčene, runjež buchu mnohim Serbam w zašlych lětstotkach jich dobre serbske mjena skepsane, poněmčene, přeněmčene. A Imišowa swójba běše čistoserbska, příkladna serbska swójba za wšitkich wučenyh a wzdžěłanych Serbow. Imišowa wosoba a postawa bě typiska postawa našich staroserbskich rjekow. Štož běše jeho raz wohladať a so z nim zetkať, tón jeho wosobu ženje wjacy njezaby, a štož běše z nim porěčať a jednať, tomu zarychu so jeho powažne słowa hluboko do wutroby a pomjatka. Jeho wobličo běše wurazne a poľne energije, jeho jasne krute woko zamóžeše pohladać a so zaryć do hlubiny wutroby čłowjeka, kiž so z nim zeńdže, jeho hluboki a powažny hlós klinčeše kóždemu nic jeno do wušow, ale hluboko do wutroby, — kóždy začuwaše móc a synosć jeho cyłeye bytosći — jeho přeceljo z radosću — jeho přeciwnicy ze strachom. Mnohich je wón přewinył a husto sebi za přecelow dobył — jeho přewinył je lėdma hdy što. A tola wón stajnje jeno wojowaše nic, zo by

wowował, ale zo by sčinił měr a pokoj sebi a swojim škitancam, swojim Serbam. Tajki kharakter, tajka wosoba bě kaž wot Boha stworjena a postajena za wjednika a wótea našeho maŕkeho, husto zapěwaneho a přesěhaneho naroda. Wšitcy so radzi a wjeseli jeho wjednistwu podstajichu a džěłachu a bědzachu so z do-wěrjenjom na wuspěch pod jeho khorhoju. Jeho serbska wosada widžeše we nim swojeho nana, wopušćene syroty swojeho zastararja a cyłe ewangelske serbske duchownstwo swojeho wótea, haj sami jeho přećiwnicy mjenowachu jeho „serbskeho papu“, kiž kaž pata svoje kurjatka tak wšitkich Serbow bjez wuwzaća škitaje a wodžeše. A wón běše kaž prawy nan tež naš jednař, žane překory a dwojenja wón mjez nami nječerpješe, a hdyž běše tola hdže raz njeprězjednosć a rozkora nastala, wón njepopřa sebi měra, prjedy hač njebě nas zaso zjednał. Imiš běše podpjerař Serbow; štožkuli we swojej nuzy pola njeho pomoc pytaše, tomu wón tež kažkuli móžno pomhaše a wupomha; wo tom móža nic jenož jeho wosadni, nic jenož jeho zastojusey bratra, ale tohorunja druzy wučeni a njewučeni Serbja, haj sami mnozy Němcy swědčić. Imiš běše přikladny wučer: kelko młodych serbskich duchownych je to na sebi zhoniło w jeho serbskim předařskim seminariju! a kak rad a žiwje wón w posedženjach rěčespytneho wotrjada, haj samo husto při wjesolej towaršnej rozmołwje a zabawje wučese! Imiš běše přikladny zarěčnik: mnohich Serbow a Njeserbow je wón zastupował, zakitował, za mnohich je wón we wysokich kruhach rěčať a jim dopomhať k jich wutrobinskim žadarfam, zastojnskim česćam a towaršnym počesćowanjam. Jeho słowo mjeješe wulku wažnosć samo w najwyššich kruhach a wšudže wysoku plaćiwosć. Radzi pak a zwólniwyje džiwachu a posłuchachu na jeho słowo tež nizcy a prosći ludžo. Wón běše wosebity přećel našeho burskeho luda, stajnje a njeprěstawajcy džěłaje wón za jeho duchowne lěpše. A z młodych Serbow, ze serbskich studentow wě kóždy, kiž so z nim zetka, powědać, z kajkej lubosću jeho wón pola sebjě přijimaše. Z radosću witaše wón zjednoćenstwo serbskeje studowaceje młodžiny a z radosću wopytowaše wón jeje skhadžowanki. Přikladna běše tež Imišowa hospodliwosć a šćedriwosć. Tutaj jeho wosebnej počinkaj wšitcy znaja, kiž su hdy Hodžijsku faru wopytali, Serbja, Słowjenjo,

Němcy. Na jeho šćedriwosć pokazuja prawje a rjenje „Serbske Nowiny“ w jeho nekrologu prajicy: „Runjež měješe Imiš jenu z najlěpsich Łužiskich farow, wón tola sebi zamoženja nahromadził njeje. Jeho ruka bě stajnje wotewrjena, khudym pomhać a potřebnych podpjerać. Jeho lubosće poľna wutroba na pjenjezach njewisaše, wón tak doľho dawaše, doniž njebě móšeň prózdna!“

Imišowe pismowske džěta su tele po chronologiskim rjedže:

1. Łužiska wustawa a zjednoćene zamoženje Łužiskeho wjesneho wokrjesa. 1849.
2. Čorneho boha nawalnosć w sudženju a pokornosć w zjednanju. Kwasne łopjeno. 1849.
3. Zernicka, nabožniski časopis. 4 lětniki. 1849—53.
4. Mała éahobiblija, 55 špruchow sw. pisma wosebje wot-ćiěčanych. 1850.
5. Serbske konfirmacijske wopisna, 10 kruchow, 1853.
6. Wustawki serbsk. luth. knihowneho towařstwa. 1862.
7. Přehľady zlićbowanja a rozprawy serb. luth. knih. towařstwa wot l. 1863 nimale kóžde lěto.
8. Lećacy list evang. słowow na młodžinu. Přeložk. 1863.
9. Intonacije saks. cyrk. agendy. 1864.
10. Škit Boži. Wójnske modlitwy. 1. a 2. nakład. 1866.
11. Domjacy wořtař. Modleřske knihi. 1. wudawk 1867. 2. wudawk 1885.
12. Biblijske wobrazy za šulu a dom. 6 wobrazow z přeložkom z němčiny. 1867.
13. Rozprawje wubjerka k załoženju cyrkwy we Łupoj. 1873 a 1875.
14. Domjaca klětka. 1080 stron. Wudaľ Imiš. 1876.
15. Při wěrowanju. Formular 1—4; přeložk z noweje cyrk. agendy. 1876. 1877.
16. Nowa serbska cyrkwinska agenda a perikopna kniha. Přeložk noweje saks. krajn. cyrk. agendy a perikopnych knihow. 1881.
17. Poďědženja serbskeje biblije. Předstowo k wudawkej serbskeje biblije a wosebje. 1881.
18. Die innere Mission unter den Wenden. Vortrag. 1881.
19. Der Fanslavisumus unter den sächsischen Wenden. 1884.

20. Imišowe pismowske a wědomostne džěła w Časopisu Maćicy Serbskeje su tele:

- a) Nekrolog E. B. Jakuba. Lětn. 1855, str. 14—51.
- b) Wašnja Wóslinčanskich Serbow při narodže a wumrjeću. Lětn. 1856/57, str. 36 sl.
- c) Pokazka ze serbskeje synonymiki. Lětn. 1860, str. 82 sl.
- d) Přinoški k serbskej synonymicy. Lětn. 1877, str. 111 sl.
- e) Nekrolog Kř. Boh. Pfula. Lětn. 1892, str. 47 sl.
- f) Wopomnjeńska rěč po minjenju njeboh kan. šolast. M. Hórnika. Lětn. 1894, str. 70 sl.
- g) Synonymika a składba serbskich wjazawkow. Lětnik 1895, str. 81 sl.

E. M u k a.

Přinoški sobustawow M. S.

Swój lětny přinošk zaplaćichu w běhu l. 1898 tute sobustawy:

Na lěto 1898: kk. Winger, kapłan w Radworju, nětko w Budyšinje; dr. phil. A. Vozárik, chemik w prochowym zawodže Geesthacht pola Hamburga; Jawork, kapłan w Njebjelčicach; Radca, piwarc w Přěčecach; dr. med. z Bötticher, lékař w Budyšinje; dr. iur. Karel Havlíček, řečník w Železnym Brodže; Vójěech Kotsmích, krajny šulski dohladowař w Prazy; Michał Wawrik, młyník w Kanecach; kanonik farař Herrmann we Wotrowje; kanonik scholastik Skala w Budyšinje; knihownja wysokeje šule we Sredcu (Sofiji); kapłan Jedlička we Worklecach; Ernst Lohe, stud. phil. w Barlinju; prof. Morfill w Oxfordže; Mikławš Holka, kanclista, Jakub Deleńčka, sekretar a Pater Romuald Domaška, kapłan w klóštrje Swj. Marijineje Hwězdy; Jakub Rjelka, překupec we Worklecach; prof. Basil Kopytczak w Tarnopoli; dr. phil. Baudouin de Courtenay, prof. univ. w Krakowje; J. Stranc, kapłan w Lipsku; Michał Šewčik, far. administrator w Lubiju; farař Žur w Radworju; farař Jakub w Njeswaćidle; farař Křižan w Hodźiju; Ernst Bart, překupec w Brězyncy; dr. phil. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; kantor Kocor w Ketlicach; farař Voigt we Łupoj (nětko kapłan w Ketlicach); lic. theol. Jan Renč, farař w Ketlicach; Kónčan, džěłaćeř při

železnicy w Rownom; Wincent Młynarski, řečník a notar w Kališu; wučer Kral w Zarěču; wučer Šudak w Bóšecach; wučer Hejna w Konjecach; Jan Andricki w Budyšinje; kubler Młynk w Ćemjerfach; řečník Cyž w Budyšinje; farař Lenik w Mojsu pola Zhorjelca; kantor Bur w Königshainje; kapłan Jakub Bart w sakskej Kamjenicy; wučer Jenč w Drježdžanach; dr. phil. Jurij Pilk w Drježdžanach; Bjarnat Hicka, farař w Kamjeńcu pod Špitalom; farař Bolte w Brjazynje w D.-Ł.; dr. phil. Jan Pannaotowič, assistent univ. w Goettingach; prof. Wsewolod Pawlowič Swatkovskij w Pětrohrodže; překupec Ernst Klin (Glien) w Budyšinje; dr. phil. Włodz. Talko, prof. a redaktor w Radomju; hamtski sudnik Leidler w Šerachowje; farař Žur w Ligoće-Turawskej; semin. wyšši wučer Fiedler w Budyšinje; kapłan Kratochvil w Přerowje; farař Kral w Dubinje; Karl Šelčik, inspektor mlóčarnje w Barlinju; prof. Mójn w Eislebenje; wjerch Anatol Ewg. Gagarin w Oknje na Podoli (we „Swjedžeńskich Zapiskach“ ma rěkać: 1867—97, nic 1863—93); dr. phil. E. Muka w sakskim Freibergu; † Mósak Kłosopólski, řečník w Lubiju; Adolf Sommer, měšć. wučer w Budyšinje.

Na lěto 1897: kk. Winger, kapłan w Radworju; Jawork, kapłan w Njebjelčicach; Radca, piwarc w Přěčecach; Jakub Hicka, krawski mišter a cyrkwjenc w Radworju; Wójćech Kotsmich, krajny šulski dohladowar w Prazy; bohosłowc Richard Dostál we Wołomucu; Marko Smoleř, redaktor w Budyšinje; semin. wyšši wučer Fiedler w Budyšinje; kapłan Stranc w Lipsku; Michař Šewčik, far. administrator w Lubiju; farař Žur w Radworju; kand. theol. Mikela z Kumšic (nětko far. administrator we Łupoj); farař Křižan w Hodziju; Ernst Bart, překupec w Brězyncy; dr. phil. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; farař Voigt we Łupoj (nětko kapłan w Ketlicach); kanonik kantor Łusčanski w Budyšinje; dr. iur. Herrmann, referendar w Budyšinje; lie. theol. Jan Renč, farař w Ketlicach; farař Jan Mrózak w Rychwałdze (nětko we Wulkich Ždžarach); farař M. Handrik w Slepom; farař J. Handrik w Huscy; farař Kubica w Bukecach; kantor Bartko w Budyšinje; wučer Šudak w Bóšecach; wučer Kral na Sokolecy; wučer Keřk w Rochlicy; farař Lenik w Mojsu pola Zhorjelca; kantor Šořta w Radworju; kapłan Jakub Bart w sakskej

Kamjenicy; hamtski sudnik Leidleř w Šěrachowje; farař Kral w Dubinje; Karl Šelčik, inspektor mlókarње w Barlinju; prof. Mójn w Eislebenje; Mósak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1896: kk. Jawork, kapłan w Njehjelčicach; Radca, piwarc w Přěčecach; Wójčech Kotsmich, krajny šulski dohladowař w Prazy; Marko Smoleř, redaktor w Budyšinje; farař Žur w Radworju; Jan Pjech, wučer na Židowje; farař Křižan w Hodžiju; Ernst Bart, překupec w Brězyncy; dr. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; kanonik kantor Łusćanski w Budyšinje; dr. iur. Herrmann, referendar w Budyšinje; farař M. Handrik w Slepom; farař J. Handrik w Husecy; kapłan Jak. Bart w s. Kamjenicy; hamtski sudnik Leidleř w Šěrachowje; prof. Mójn w Eislebenje; Mósak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1895: kk. Radca, piwarc w Přěčecach; Wójčech Kotsmich, kral. šul. dohl. w Prazy; Marko Smoleř, redaktor w Budyšinje; farař Běrnich w Klukšu; farař Žur w Radworju; J. A. Pjech, wučer na Židowje; Ernst Bart, překupec w Brězyncy; dr. phil. Grolmus, šulski dir. w Lipsku; Alfons Parčewski, řečnik w Kališu; dr. phil. M. Renč, farař we Wjelećinje; kapłan Nowak w Budyšinje; kapłan J. Bart w s. Kamjenicy; hamtski sudnik Leidleř w Šěrachowje; Mósak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1894: kk. Radca, piwarc w Přěčecach; Wójčech Kotsmich, kr. šul. dohl. w Prazy; farař Běrnich w Klukšu; Ernst Bart, překupec w Brězyncy; dr. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; Alfons Parčewski, řečnik w Kališu; Mosak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1893: kk. Wójčech Kotsmich, kr. š. dohl. w Prazy; farař Běrnich w Klukšu; dr. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; Mosak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1892: farař Běrnich w Klukšu; dr. Grolmus, šulski direktor w Lipsku; Mosak Kłosopólski w Lubiju.

Na lěto 1891: kk. farař Běrnich w Klukšu; Mosak Kłosopólski w Lubiju (tež na 1890, 1891 a 1888).

Dary za dom M. S.

W běhu lěta 1898 skladowachu jako dobrowólne dary w hriwnach: direktor Pohonč w Lipsku 90 (k dopjelnjenju swjeho zakł. dara 100 hr.); Khwačićanske serbske towaštwu 1,62 + 25 + 6,60 = do hrom. 33,22; na Pětrkec kwasu w Cyžecach 5; Zwěstk delnjoserbskeje studujućeje młodžiny k čestnemu wopomnjeću kn. fararja D. H. Imiša 25; Hana Šoćić z Lutowiča 1; wučer M. Rězo w Žylowje, D.-L., 3; wojeŕski faraŕ Jakub Renč w Drježdzanach 100; M. B. w Zahorju 1,50; khěžkaŕ Chaloupsky 3; na Krónic křížnách w Bukecach 3; Ernst Lohe, stud. phil. slav. w Barlinju 4; Jan Mankowski ze Zahanki 107; knjeni A. T. z Jeńkec 5; kubler Mjeŕwa w Čemjeŕcach 2; Korla Kobanja, bywši korčmaŕ w Małym Wjelkowje 101; — přez dra. E. Muku w Freibergu: Czytelnia polska w Przybramie (připóslane wot k. Jerzego Strzetelskiego) 16,97; bohosł. Richard Dostál (přeni přinošk na zakładniski dar) 5; gymn. direktor Gobza w Moskwje 2,10; njeboh hórski direktor Wojnaŕ w Freibergu 1,50; prof. Alois Jirásek w Prahy 8,46; dr. Feliks Drecki, advokat w Kaliszu 20; knjeni Al. Serg. Bezobrazowa 53,50; lékarnik V. J. Sedlák w Polnej nahromadžil 22,08; bohosłowc Richard Dostál we Wołomucu z rozpředatych Muk. „Wobradženkow“ 20,38; prof. un. M. Djakonow w Jurjewje nahr. 10,75; prof. un. Oswald Balzer we Lwowje nahr. 49,31; Jan hrabja Harrach we Widni 170; serbske žónske towaštwu we Wulkim Bečkereku 8,44; sedmjo Orłowscy gymn. wučerjo 15,07; sobustaw M. S., bohosłowc Richard Dostál z Pohladnjeńčkow a Wobradženkow wuwikował 10,15; Jan Greško we Waršawje wot sebje, syna a štyrjoch znatych 28; wyšši twarski radž. J. Hlávka w Prahy 16,91; biskop dr. G. Petranowič w Koturje 33,20; nadbisk. dr. Jurij Posilowič w Zahrjebje 339,46; dwanaćo Penzency gymn. wučerjo 38,76; wučerŕski kolleg. wyšš. realneho gymn. w Pardubicach 8,30; patr. Jurij Brankowič w Karłowicach 169,73; sobustaw M. S. Jurij Daneš w Pr. (z Pohladnjeńčkow a Wobradženkow wuwikował) 18,78; z Kijowa (K. S. B. O.) 216; čestny sobustaw M. S., tajny st. radž. Wylem Bogusławski, za sebje 30; wot Adama Prusinowskeho 11 a wot Brzostowskeho 1; Kuncewič z Krasnoufimska 2,15; gymn. prof. Feodor Ržiga w Nižnim 16,12; faraŕ Matej Handrik w Slepom (póslawši 10 punt. hromaka, kotrež je Muka ze swjimi kollegami jědl a płačil) 16,80; prof. un. Kočubinski w Odessy nahr. 21,48; kaplan Žundálek w Hodkowicach přez Obnowu nahr. 8,51; z iniciativu statn. radž. Wylema Bogusławského k. X. w Žitomirje nahr. 23,76; lit. historik prof. Aleks. Pypin w Petrohrodze nahr. 67; 8 wučerjo 2. Penzenskeho gymn. přez dir. Popowa 17,28; wjeŕch Anatol Evg. Gagarin w

Oknje 6; dwórski radzićel dr. med. Jurij Wjela w Drježdzanach (2. přinošk na 100 hr.) 25; M. k wurunanju 0,24 = do hrom. 1521,15; — přez sobustawa-dowěrnika M. S. kn. prof. Ad. Černeho w Prazy: MUDr. G. Baštyř 2 šesn., MUDr. K. Mareš, Dr. J. Reháč, Hammer, Dr. Jedlička, V. Leo Hofmeister, dr. F. Charvát, dr. Pr., dr. Jäger, dr. M., MUC. J. Klíma, Hrdý Pepa, Lešanowský w Prazy po 1 šesn. = do hrom. 14 šesn.; dale prof. dr. Metelka 2 šesn., prof. K. Kučera 1 š., prof. V. Jäger 50 kr., dr. Jar. Vlček 50 kr., prof. M. Strejček 50 kr., prof. J. Ježek 50 kr., prof. Fr. Bílý 1 šesn. — wšitcy w Prazy na real. suli — do hrom. 6 šesn.; dale towarstwo při „dohim blidže“ (dlouhý stůl) w Prazy 12 šesn.; Umělecká Beseda w Prazy 10 šesn.; Adolf Černý w Prazy (další přinošk založerja) 10 šesn., wšitko w hromadže 52 šesn. abo 87,86 hr.; přez Rjeda-Pětra w Mulkojcach Serbja z Mulkoje a Noweho Města 19,30; přez fararja Mat. Handrika ze Slepoho 16,50; přez mčš. wučerja Adolfa Sommera w Budyšinje: 1 + 2 + 3 + 3,55 + 7,11 + 3 + 1,85 + 1,35 + 3,31 + 1 + 2,50 + 2 + 1,35 + 7 + 5,40 + 3,55 + 6 + 2,20 + 0,40 = do hrom. 57,57; kommissija „Póndźelnikow“ w Budyšinje: 2,75 + 2,41 + 3,35 + 1,45 + 0,80 + 8,53 + 8 + 1,25 + 11,21 + 4 + 12,27 + 4,15 + 4,50 + 6,50 + 1 + 3,15 + 5,41 + 6,25 + 5,70 + 2,47 + 3,71 + 1,50 + 3,77 + 4,05 + 1 + 3,36 + 0,61 + 3,46 + 7,49 + 3,59 + 1,95 + 5,50 + 1,65 + 5 + 3 = do hrom. 163,58; kommissija „Syrotka“ w Freibergu: 0,55 + 1,60 + 1,80 + 1,51 = do hrom. 5,46; wunošk přezdžowanja w „Liščeje Jamje“ štwórtk 14. hapr. zarjadowaneho 30; „hołbikaj“: 0,40 + 0,50 + 0,30 + 0,20 = do hrom. 1,40; na Handrikce narodnym dnju 0,50; prof. un. Roman Brandt z Moskwy 3; na Pětrkece kwasu w Zahorju 6; na Zendžie kwasu w Malešecach 12; z Rowneho: k čestnemu dopomnjenju na † Mateja Kóncaua, wot někotrych něšto přez H. K., wot dobrych přecelow, na Nakóncece kwasu 7 + 3, 4,50 + 3,10 = do hrom. 17,60; na towarstwowym blidže w Brězynje 2,50; justicny radzićel Mosak Kłosopólski, řečnik w Lubiju 100; Mało-Wjelkowska wupožčernja 30; někotre jeje sobustawy 8,30; knježna Kweiserjec 1; přez kn. řečnika Alfonsa Parčewského: knjeni Dickstein ze swojimi swójbnymi we Waršawje 20 a z Kališa knježa Rymeskiwicz, Lotowski, Koczuchowski, Bukowirski, Moystowski, Młynarski, Hindemuth, Sobolewski, Sulimirski po 2,15, Parčewski, Melanija Parčewska a Cybulski po 6,45 a Wiewienowski 15,05, Kaulbarsz 1 = do hrom. 73,75; na Klimantec kwasu w Čemjefcach 2,75; Z. z Rachlowa pod Čornobohom 1; Jan Kral, assessor w Kamjenicy 100; biskop Jurij Strossmajer w Džakowje 84,85; kaplan Jakub Bart w Kamjenicy (2. přinošk na 100 hr.) 20; čisty wunošk serbskeho džiwadla w Bukocach 7,50; hosćencaf

O. Dietrich w Budyšinje za napismo 6; skladba financneho wu-
 bjerka 16; přez Cyžec kuchafku 1,35; z Delnjeje Łužicy wot wot-
 rěda M. S. a zwěstka 10,65; Łahowska nalutowarnja 24; C. F. w
 Budyšinje 3; pjek. mištr Keřk w Droždźiju 1; Daneš w Prazy
 0,83; na Holanec křěciznach w Drječinje 11,70; serbske towařstwa
 na wulěće do Njeswaćidla 14,75 a Radwořska „Meja“ ze spěwanja
 w Njeswaćidle 17; prof. W. S. Swatkowski z Pětrohroda 5; Serbske
 blido w Lipsku **100**; So dohladach 0,50; na křěciznach kantora
 Krawca w Minakale 20; 24. skhadźowanka serbsk. stud. młodžiny
 we Małym Wjelkowje 35; 4 wowčerjo 1,65; Kopulak z wuhlada
 0,40; na Wičazec kwasu w Nadžanecach 10,70; Slepjanske serbske
 spěw. towařstwo 3,10; Wičaz w Wrótsławju 3; Budyska Bjesada
 31,15; Jan Křižan, fara w Hodźiju **100**; kubl. Kral we Wulkim
 Wosyku 10; ze Stróže 6; z Bukec 6; prof. Mójn w Eislebenje 8;
 serbske towařstwo w Bukecach 5; Króna w Bukecach 1; dr. A.
 Vozárik w prochowym zawodže pola Geesthacht 10; njemjenowany
 0,25; njemjenowany z Poršic 1; Wjelkowske burske tow. 3,70;
 prof. Feodor Ržiga w Nižnim Nowgorodže 7,92; Bukečanske serbske
 towařstwo 5,50; pškwowcař Hörnig w Budyšinje 5; financny wu-
 bjerka M. S. 6,20 + 15 = do hrom. 21,20; přez redakciju časopisa
 „Pomhaj Bóh“, čč. 40—43: Jan Gólc 4, Ernst M. 1, Ernst
 Bart (na 100 hr.) 4, Ad. Sommer 0,80, Mikł. An. 1,50, N. N. 0,50,
 Ota Wičaz 0,80, na Linakec kwasu we Wulkich Ždžarach 7, Pjech
 na Židowje 0,50, na Kranichec kwasu w Klukšu (přez brašku
 Šenka) 4,25, na kwasu kn. wučerja Lódnjeho w Rakojdach (přez
 brašku Šenka) 20,35; přez redakciju „Katholskeho Póśla“
 składowachu w zašłym léće dale: Katholska Bjesada za Ra-
 bičansku wosađu 1 + 1,26 + 1,07 + 1,05 + **100** + 0,75 + 0,83
 + 0,79 + 1,58 + 1,21 + 2,59 = do hrom. 112,13; Delanska
 patentna kommissija: 9,40 + 3,40 + 8 + 9,45 + 6,73 + 8,10
 + 13,39 + 1,35 + 20,90 + 5,20 + 9,55 + 12,24 + 16,95 + 5,15 =
 do hrom. 129,81; Radwořska płatowa kommissija: 5,15 +
 3,45 + 4,40 + 1,45 + 11,75 + 3,35 + 5,55 + 4,60 + 4,13 + 3 +
 11,24 + 4,79 + 3,40 + 8,15 + 2 = do hrom. 76,31; Horjanska
 kommissija „Rozkolnikow“ 2,40 + 16,16 + 4,95 + 8,27 + 1,60
 + 5,44 + 3,39 + 5,38 + 0,71 = do hrom. 48,30; Kommissija
 „Čichich“: 1 + 2,23 + 2 + 0,90 + 4,62 + 1,12 + 3 = do hrom.
 14,87; Milčanska kofejowa kommissija: 7,83 + 10,48 + 2,32 =
 do hrom. 20,63; přěnja pruska kommissija: 1,20 + 1,78 = do
 hrom. 2,98; skatowarjo: 1,60 + 1,65 + 0,35 + 0,20 = do hrom.
 3,80; wowčerjo: 0,30 + 1,50 + 1,30 + 1 + 1,80 + 1,60 + 0,60 +
 0,80 + 0,75 = do hrom. 9,65; małke dary při wšelakich swje-
 dženjach a druhich składnosćach do hrom.: 0,20 + 1,30 + 3,42 +
 1,50 + 2,60 + 9,15 + 7 + 4,97 + 17,41 + 4 + 1,83 + 6,09 + 2,60

+ 8,85 + 9,65 = do hrom. 79,57; z jednotlivých darcíelov: kanonik farář Jakub Herrmann we Wotrowje **100**; wunošk koncerta Radwofskeje „Meje“ 38,90; ze Špitála 3; na Wjacslawkec kolacyji w Kašecach 10; Marja Wjelsowa z Budyšina 10; Ladislav Tůma, prawnik w Bubenču 3,50; bratraj en tous cas J. H. a E. M. 24; za „Našu Wowku“ wot F. Řezaka darjenu kan. far. J. Herrmann (za 2 exx.) 4 a Budyšska „Wlada“ (za 16 exx.) 32 a H. Č. K. (za 1 ex.) 2; za Muk. „Wobradženku“ kaplan Jedlička z Worklec 1,50; P. Narčík ze Šunowa 0,50; x a y 1; Kulowske spěwanske towařstwo 3; kooperator Petura w Swětlej pod Ješćedom 3; Mikl. Šejda z Trupina 1; přez prof. M. W. w Č. nahrom. 25,25; Hana Koklowa z Časec 3; kolegij gymn. w Benešowje 9,30; na Lebzec kwasu w Ralbicach 6,13; Šunowski dwór 1; za dvě listnej mapje wot Muki darjenej 5,50; J. Krátky w Přerowje 8,46; farář G. Kubaš w Njebjelčicach 10; idealna duša 10; přez sotru Edelredu z Ostrowa 6; Jan Vonásek, zarjadnik wulkokubla w Plawču pola Znojma 1,68; Richard Dostál, bohoslowc we Wołomocu 0,84; Karl Michl, překupec, Slané w Č. 6,72; kolegij wyšš. realki w Písku (přez k. prof. Drubka) 5,04; Jurij Moeller ze Šunowa 1; Pětr Handrik ze Šunowa 1,55; na Brězanec křćíznach 3; ČD. 3; krajny šulski inspektor Wójćech Kotsmích w Praze 6,33; Michał Kubaš ze Šunowa 1; Stanisław Mikławš w Zhorjelu 10; Viktor Redyk, měšćan w Krakowje 9,86; J. Šewčík, tachantski předař w Budyšinje 4; Jurij Rachel z Ralbic 1,50; Marija Ješkowa z Konjec 15; Marija Š. ze Šunowa 0,75; za dra. Mukowu nowu rozprawu „Wlada“, serbske towařstwo na kath. seminaru w Budyšinje za 10 exx. = 5,50; Jakub Heša, překupec w Ronšperku 3,35; Marija z Budyšina 2; přez k. Mikl. Hantusa na wulkej kólbasy w Drježdžanach nahr. 5; Alfons Porák de Varna, wobsedźeř tkalcownje w Hajnicach **100**; přez k. Otakara Kremla, direktora měšć. šule. Upice w Č. 29,35; přez sotru Edelredu w Ostrowje 2; Jan Šořta, kaplan w Kulowje, jako přinošk za l. 1897 (2. přinošk) 20; H—ij z Delan (2. přinošk zakładnika) 20; kaplan Frant. Jedlička we Worklecach (za „Našu Wowku“) 2; wučeř Hermann Jufk we Worklecach 10; njemjenowany z Budyšskeje wosady 1; tohorunja z měšćanskeje wosady 1; wuj z Drježdžan 1; P. Methodij ryčeř Halabala w Rajhradze 8,50; kanonikus Msgr. Rodler w Budžejowicach 15; kooper. Rich. Dostál, Pustá Poloma 12; na Šořćic (Mrózkec) křćíznach we Wotrowje 6; „Wlada“, za knihi, wot k. fararja Dučmana darjene 10; farář Jurij Kral w Dubinje 10; Serbowka na kermušcy w Hórkach 4,35; na Michalkec kwasu w Kulowcu nazběrała Hana Rjekušic 6,95; na duch. kwasu kn. Hejduški w Hórkach 28; na duch. kwasu kn. Šořty we Wotrowje 10; Jan Wolman na Rakečanskej železnicy 2;

na Rachlowskich křěžnách 6,60; Jakub Lebza w Nuknicy 50; Mich. Rab z Budyšina 1; Ralbičanske serbske spěwanske towarstwo wot spěw. swjędz. w Kulowje 20; Methodij Halabala, benediktin na Rajhradze 8,50; M. Š. 2; „Ráže Sušilova“, literarne towarstwo bohosłowcow w Brnje 22,77; Marija Lebzowa z Konjec 2; na Delanec kermuši we Wěteńcy 5; Mikławš Rjelka z Budyšina 1; Karl Šelčik, inspektor mlokarnje w Barlinju 5; při kwasnym blidze Jakuba Šerca w Swinjarni 1,60; zjednoćenstwo kath. wučerjow serbskeje Łužicy (na zakładny dar 100 hr.) 11,70; towarstwo „Wlada“ w Budyšinje (jako doplatu na 100 hr.) 27,50; Karel Michl, překupe w Slaném 3,38; Michał Hila ze Šunowa 3,50; Zwjazk serbskich towarstwow (prěni přinošk na 100 hr.) 6; Jurij Libš, farski administrator w Baćonju 20; Karl Wjenka, cyrkw. wučer w Róženće (4. přinošk na 100 hr.) 15; Mikławš Šofta ze Šunowa 1.

Zličbowanje M. S. w 51. lěće (1897).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy.	VI. Dopłaćenja sobustawow.
Z lěta 1896 . . . . . 259. 02.	Z cyła . . . . . 560. —
II. Dcnoj wzať kapitale.	VII. Z předawanja knihow.
Z krajnostawskich naluto- wanskich knižkow č. 54600 450. —	Z cyła . . . . . 2082. 75.
III. Dań z wupožčenych pjenjenz.	VIII. Dobrowólne dary.
Z krajnostawskeje naluto- warne kn. č. 54600 . . . 135. 11.	Wot 8 darcielow . . . . . 6. 97.
Ze statneje sakskeje papjery 10. 50.	IX. Wšelčizny.
500 hr. pola Mačićneho doma (legat Łahody z Borankec) 20. —	Vacat.
1000 hr. pola Mačićneho doma (legat Tyburowskeho) . . . 49. —	Wospjetowanje.
205. 61.	Staw I. . . . . 259. 02.
IV. Přinoški sobustawow.	” II. . . . . 450. —
Wot 84 sobustawow na l.	” III. . . . . 205. 61.
1897 po 4 hr. . . . . 336. —	” IV. . . . . 336. —
V. Předpłaćenje sobustawow.	” V. . . . . 108. —
Wot 27 sobustawow . . . 108. —	” VI. . . . . 560. —
	” VII. . . . . 2082. 75.
	” VIII. . . . . 6. 97.
	Do hromady 4008. 35.

B. Wudlawki.

I. Zapłaćenje łońšeho wułožka.	III. Čestne myto.
Vacat.	Vacat.
II. Wupožčene pjenjezy.	
Vacat.	

IV. Čiše knihow.

Monsy za Časopis č. 95.	260. —	Transport	225. 50.
„ „ Zběrku basni J. Wattarja	300. —	Nowe wokno do knihownje	— 30.
Monsy za Swjedžeńske Zapiski M. S.	440. —	Wotnajeće za knihownju	90. —
Monsy za „swjedžeński wopis jubileja“	6. —	Za pyšenje rowow zemrětych sobustawow a za diplomy Smolerjej za čišćeńske džěta	82. —
Monsy za „rozprawu wo Mačićnym domje“	38. —	Za zarjadowanje swjedženja 50lětneho jubileja M. S.	124. 90.
Smolerjej za „Serb. zynki“	320. —	Diskont na krajnost. bancy	100. —
Smolerjej za „Towaršny spěwnik“	710. —	Wudawki pokładnika	2. 25.
	2074. —		13. 53.
			588. 48.

V. Wudawki za protyku.

Čiše (6000 ex.)	252. —
Papjera	220. 40.
Wobrazy	154. —
Wjazanje	90. —
Spisanje kalendara	12. —
Deski k wobrazam	2. 50.
	730. 90.

VI. Wjazanje knihow.

Swjedžeńske Zapiski	50. —
Towaršny spěwnik	58. —
Časopisy	23. 70.
Bibliske stawizny	205. —
Spěwna radosć	60. —
Serbske zynki	242. 95.
	639. 65.

VII. Wšelčizny.

Za rozeslanje knihow	101. 85.
Wułožki pismawjedźerja	5. —
Zawěšćenje wohnjowe	17. 60.
Rühlej za wšelake rozestanja	1. 05.
Latus	225. 50.

Wospjetowanje.

Staw IV.	2074. —
„ V.	730. 90.
„ VI.	639. 65.
„ VII.	588. 48.
Do hromady	3983. 03.

Přirunanje.

Wšitke dokhody	4008. 35.
Wšitke wudawki	3983. 03.
Zbytk	25. 32.

Zamóženje knižneje pokładnicy.

W krajnostawskej lutowarni na knižki č. 54600	2503. 50.
Na starym Mačić. domje	1500. —
Awstriska statna papjera č. 384706 k. Halabale	170. —
Sakska statna papjera č. 129303 k. rěč. Jakuba	303. —
Ruskej kreditnej papjerje č. 070425 a 070425 ze zawost. kn. Wjelana-Slepjanskeho	643. 24.
Zbytk p. pokładnika	25. 32.

Z cyła 5145. 06.

W Budyšinje, 10. měrca 1898.

M. Mjerwa.

Zličbowanje domu Mačicy Serbskeje z l. 1897.

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy.
Vacat.

II. Wunošk přenajęća.

Wot Smolerja 750 hr., Valtena 600, Barthela na $\frac{3}{4}$ lěta 360,
Holzschuha na $\frac{1}{4}$ lěta 120, Grofy na $\frac{1}{4}$ lěta 40, Hulča na
 $\frac{1}{4}$ lěta 7,50, za knihownju 90 . . . . . w hromadže 1967. 50.

*

III. Wšelake dokhody.

Za worjechi 4,20 L., za stare drjewo a worješinu 53,20, za stare cyhele 30,50, za štomy 6,50 . . . . . w hromadže 94, 40.

Přehlad wšěch dokhodow.

Staw II.	1967. 50.
„ III.	94. 40.
	<hr/>
	2061. 90.

B. Wudawki.

I. Dań hypothekarneho dołha.

Towarštwu Pomocy za 5300 hr. po 4 ⁰ / ₁₀ wot l. jan. do 30. sept. 1897	159. —
Towarštwu Pomocy za 5300 hr. po 3 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ na čas wot l. okt. do 31. dec. 1897	46. 38.
Wicazowej w Janecach za 1500 hr. po 3 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ na l. 1897	52. 50.
Fondej Kraszewského za 2000 hr. po 3 ⁰ / ₁₀ na l. 1897	60. —
Łahodowemu fondej za 500 hr. po 4 ⁰ / ₁₀ na l. 1897	20. —
Tyburowskeho fondej za 1000 hr. po 4 ⁰ / ₁₀ na l. 1897	40. —
	<hr/>
	377. 88.

II. Dawki a bjernje.

Měšćanski dokhodny dawk	30. 10.
„ ležownostny dawk	6. 78.
Bjernja	8. 30.
Wodowy dawk	8. 50.
Ležownostny dawk	6. 78.
Wopaleńska pokładnica	21. 34.
Wuhnjerjej	6. —
	<hr/>
	103. 27.

III. T warske porjedženja.

Twarcej Klingstěj	2. 48.
Twarcej Hołbjanej	3. 53.
Česli Kěžorej (1.)	1. 75.
Česli Kěžorej (2.)	2. —
Murjerjej Ludwigej (1.)	4. 40.
Murjerjej Ludwigej (2.)	10. 20.
Murjerjej Ludwigej za wobělenje stareho doma	41. 50.
Molerjej Hennigej	36. 85.
Šklenčerjej Mützej	21. 80.
Barthelej	3. 70.
Holzschuhej	7. 36.
	<hr/>
	135. 57.

IV. Čišćenje wulicy.

Na lěto 1897	44. 75.
------------------------	---------

V. Sudniske dawki.

Za wumaznjenje hypotheki Tow. Pom. za stud. Serbow	10. 20.
--	---------

VI. Zarjadnistwo.

Zarjadnikej Bartkej	30. —
Za wupisanje zličbowanja	6. —
	<hr/>
	36. —

VII. Wurjadne wudawki.

Za wupisanje postajenjow mjez twarskim mištrom Kaupom a Maćicu Serbskej	2. —
---	------

Wospjetowanje.		
Staw I.		377. 88.
" II.		103. 22.
" III.		135. 57.
" IV.		44. 75.
" V.		10. 20.
" VI.		36. —
" VII.		2. —
Hrom.: 709. 62.		
Přirunanje.		
Wšě dokhody		2061. 90.
Wšě wudawki		709. 62.
Čisty dobyt		1352. 28.

W Budyšinje, 31. dec. 1897.

Jan Bartko,
zarjadnik domu M. S.

Zličbowanje twarskeje pokladnicy M. S. z l. 1897.

A. Dokhody.

Wostatk z l. 1896	8874. 85.
Čisty wunošk stareho Mačičneho domu z lěta 1897	1352. 28.
Dobrowólne dary z l. 1897	9181. 57.
Dań z Mało-Wjelkowskeje hutownarne	326. 77.
Do hromady	19735. 47.

B. Wudawki.

Mauereraj za jeho džěła	500. —
Kaucija pola měsčanskeje rady we Łužiskich dolžnych listach po 5000 hr. nominalneje płaćiwosće	5164. 90.
Kralowskemu sudnistwu w skórbnje z Mauererom	25. 20.
Rěčnikaj Wesserej w samsnej naležnosći	53. 25.
Geometrej Hörnigaj za wuměrjenje Mačičneho ležownosće	54. 50.
Za nawěstk w „Dresdner Anzeiger“	8. —
Wuplatki při měsčanskej pokladnicy	20. —
Předpłaćenje při sudnistwje dla přikupjenja ležownosće	35. —
W samsnej naležnosći do měsčanskej pokladnicy	16. 57.
Do měsčanskej pokladnicy dla twarby	3. —
Do měsčansk. pokladnicy dla postajenja twarskeho płotu při drózy	2. —
Za wujednanje ze susodom Hüblom mjezy dla	15. —
Do měsčanskej pokladnicy dla wotwjerženja njehódnych wodow	2. —
Kaupej za natwarjenje kólnje	426. 86.
Meldže za nakhwilnu kólnju dla Valtena	13. —
Beardtej za nowu plumpu	124. 30.
Za přikupjenje rózki měsčanskeje ležownosće	2486. —
Architektej Grothaj, I. wotpłaćenje	1000. —
Pěskowcaraj Hörnigaj, I. wotpłaćenje	2000. —
Měsčanskej pokladnicy dla wobělenja stareho doma	1. —
Kaupej, I. wotpłaćenje na nowy dom	5000. —
Donatej za přikryće kólnjow	67. 77.
Monsy za nawěstk, jubileja dla	2. 25.
" " nowotwara dla	4. 04.
Hörnigaj za wěko na zakładny kamjeń	13. 09.
	<hr/> 17037. 73.

Prirunanje.

Wšitke dokhody	19735. 47.
Wšitke wudawki	17037. 73.

Zbytk w pokładnicy 2697. 74.

W Budyšinje, 31. dec. 1897.

Jan Bartko,
zarjadnik domu M. S.

W o b s a h.

Kralowska hymna sakskich Serbow	str. 3.
Złoty jubilej Maćicy Serbskeje. Rozprawuje dr. Ernst Muka	„ 13.
Nekrolog XXXIV. (Michał Domaška z podobiznu)	„ 53.
Wučahi z protokollow M. S.	„ 58.
Rukopisy Hansa Nepile-Rowniskeho. Podawa Handrik-Slepjanski	„ 65.
Serbske onomatopoetiske słowa. Zestajał Jan Radyserb-Wjela	„ 74.
Delnjoserbska pismowska starožitnostka. Podał dr. Ernst Muka	„ 83.
Słownik z Jakubicoweho Noweho Zakonja. Podał dr. Ernst Muka	„ 88.
Wopomnjeńska rěč. K. A. Fiedler	„ 109.
Nekrolog XXXV. (Jaroměr Hendrich Imiš, z podobiznu)	„ 117.
Přinoški sobustawow M. S. (1898)	„ 121.
Dary za dom M. S. (1898)	„ 124.
Zličbowanje M. S. w 51. léce (1897)	„ 128.
Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje z l. 1897	„ 129.
Zličbowanje twarskeje pokładnicy Maćicy Serbskeje z l. 1897	„ 131.

W o b s a h.

Rukopisy Hansa Nepile-Rowniskeho. Podawa Handrik-Slepjanski	str. 65.
Serbske onomatopoetiske słowa. Zestajał Jan Radyserb-Wjela	„ 74.
Delujoserbska pismowska starožitnostka. Podał dr. Ernst Muka	„ 83.
Słownik z Jakubicoweho Noweho Zakonja. Podał dr. Ernst Muka	„ 88.
Wopomnjeńska rěč. K. A. Fiedler	„ 109.
Nekrolog XXXV. (Jaroměr Hendrich Imiš, z podobiznu)	„ 117.
Přinoški sobustawow M. S. (1898)	„ 121.
Dary za dom M. S. (1898)	„ 124.
Zličbowanje M. S. w 51. lěće (1897)	„ 128.
Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje z l. 1897	„ 129.
Zličbowanje twarskeje pokładnicy Maćicy Serbskeje z l. 1897	„ 131.

Z tutym wudawa so:

100) Brotyka na l. 1899.

➡ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 *M.* abo w euzych pjenjezech po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Tež prosymy, zo bychu naše čescene sobustawy svojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

Přinoški kwitujemy w Časopisu a we „Lužicy“, darjene knihi buchů jenož w „Serbskich Nowinach“ kwitowane.

Časopisa M. S. su tež mnohe stare lětniki hišće na předaň a móža so direktnje skazać pod adresu: An die Maćica Serbska in Bautzen (Sachsen).

Njesobustawam předawa so zešiwk Časopisa za 2 hr. 50 np. (2.50 *M.*) a cyły lětnik za 5 hr. (5 *M.*).

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchto wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adresu: Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

➡ Dla zmóžnjenja porjadneho připosyłanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo čescene sobustawy wšitke přeměnenja svojich adressow (sydlišćow a dostojnstwow) prawje bórzy re-
daktorej Časopisa wozjewja.